

Forsvarets linjeofficersuddannelser

2003

DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT

Forsvarets linjeofficersuddannelser

© 2003

Danmarks Evalueringsinstitut

Trykt hos Vester Kopi

Eftertryk med kildeangivelse er tilladt

ISBN 87-7958-097-1

Forord	3
1 Indledning	5
1.1 Evalueringsens formål	5
1.2 Evaluerings- og projektgruppe	6
1.3 Evalueringsrapportens målgrupper	6
1.4 Evalueringsrapportens struktur	8
2 Resumé	9
2.1 Ækvivalens	9
2.2 Styrker og svagheder	11
3 Evalueringsmetode	15
3.1 Dokumentationsgrundlag	15
3.2 Evalueringsfokus	19
4 Uddannelsessystemerne	23
4.1 Linjeofficersuddannelsessystemet	23
4.2 Om organiseringen af linjeofficersuddannelserne	31
4.3 Centrale karakteristika ved linjeofficersuddannelserne	33
4.4 Det civile videregående uddannelsessystem	37
5 Ækvivalens	51
5.1 Flyvevåbnets Officersgrunduddannelse	52
5.2 Hærens Officersgrunduddannelse	58
5.3 Søværnets Officersgrunduddannelse	64
5.4 Flyvevåbnets Videreuddannelsestrin I/L	71
5.5 Hærens Videreuddannelsestrin I/L	77
5.6 Søværnets Videreuddannelsestrin I/L	82

5.7	Supplerende kurser af kortere varighed	88
5.8	Forsvarsakademiets Operations- og Føringsuddannelse	90
5.9	Forsvarsakademiets Stabskursus	95

6 Styrker og svagheder 107

6.1	Generelle styrker og svagheder	108
6.2	Flyvevåbnets Officersskole	116
6.3	Hærens Officersskole	119
6.4	Søværnets Officersskole	123
6.5	Forsvarsakademiet	126

Appendiks 137

Appendiks A: Præsentation af evalueringsgruppen	137
Appendiks B: Oversigt over selvevalueringsrapporter og bilag	139
Flyvevåbnets Officersskole	139
Hærens Officersskole	142
Søværnets Officersskole	144
Forsvarsakademiet	145

Evalueringen af forsvarets linjeofficersuddannelser er rekvireret af Forsvarsministeriet og omfatter alle forsvarets linjeofficersuddannelser ved:

- Flyvevåbnets Officersskole
- Hærens Officersskole
- Søværnets Officersskole
- Forsvarsakademiet.

Evalueringen er gennemført i samarbejde mellem en faglig evalueringsgruppe, uddannelsesinstitutionerne og Danmarks Evalueringsinstitut (EVA). På uddannelsesinstitutionerne har ledelsen, undervisere, studerende og dimittender bidraget med informationer gennem både selvevalueringer og besøg på institutionerne.

Der skal lyde en tak til Flyvevåbnets Officersskole, Hærens Officersskole, Søværnets Officersskole og Forsvarsakademiet for den åbenhed, imødekommenhed og villighed til at stille dokumentationsmateriale til rådighed som har været gennemgående under hele evalueringens forløb.

EVA er en selvstændig institution under Undervisningsministeriet der blandt andet iværksætter og gennemfører systematiske evalueringer af de videregående uddannelser i Danmark og bidrager til uddannelsesinstitutionernes kvalitetsudvikling.

Evalueringen af forsvarets linjeofficersuddannelser er gennemført af Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) i perioden februar 2002 til marts 2003. Evalueringen er rekvireret af Forsvarsministeriet.¹

1.1 Evalueringens formål

Evalueringen skal opfylde to hovedformål:

- Det *primære* formål er at vurdere ækvivalens mellem forsvarets linjeofficersuddannelser og de videregående uddannelses typer og -niveauer i det civile uddannelsessystem. Ved ækvivalens forstås ensartethed mellem uddannelsesniveauer i de to uddannelsessystemer. I evalueringen skelnes således mellem henholdsvis ækvivalens i forhold til uddannelsesniveauer og meritvurdering i forhold til konkrete uddannelser. I det civile videregående uddannelsessystem er kompetencen til at vurdere merit til konkrete uddannelser i vidt omfang placeret ved udbyderinstitutionerne. Af hensyn til blandt andet denne kompetencefordeling vil evalueringen blive gennemført i forhold til generelle beskrivelser af uddannelsesstrinene i det civile videregående uddannelsessystem i form af centrale lovgivningsmæssige krav.
- Det *sekundære* formål er at give uddannelsesinstitutionerne og Forsvarsministeriet en tilbagemelding på evalueringsgruppens oplevelse af særlige styrker og svagheder ved linjeofficersuddannelserne. Hvor vurderingen af ækvivalens i forhold til det civile videregående uddannelsessystem sker i forhold til karakteristika ved de civile uddannelsesniveauer, vil vurderingen af styrker og svagheder ved linjeofficersuddannelserne ske på baggrund af de militære uddannelsers egne målsætninger og uddannelsesprincipper.

Evalueringskoncept for forsvarets linjeofficersuddannelser er udarbejdet forud for evalueringen og danner de metodiske rammer herfor. I evalueringskonceptet er linjeofficersuddannelserne afgrænset, og det er defineret hvilke uddannelseselementer der indgår i vurderingen. Evalueringskonceptet er udarbejdet af EVA i dialog med Forsvarsministeriet og er hørt i Forsvarsministeriets følgegruppe for evalueringen af forsvarets linjeofficersuddannelser. I følgegruppen indgår ud over re-

¹ I evalueringsrapporten er der i overensstemmelse med EVA's skrivepolitik anvendt nyt komma.

præsentanter for Forsvarsministeriet og de berørte uddannelser også repræsentanter fra Forsvarskommandoen og værnenes operative kommandoer.

1.2 Evaluerings- og projektgruppe

Vurderingerne i denne evalueringsrapport er foretaget af en evalueringsgruppe som EVA har nedsat til formålet. Forsvarsministeriet og følgegruppen har været hørt i forbindelse med nedsættelsen af evalueringsgruppen.

Evalueringsgruppen er sammensat af personer med faglig relevant ekspertise inden for centrale områder i evalueringen. Dette indebærer at evalueringsgruppen under ét både har indsigt i det samlede civile uddannelsessystem og i det militære uddannelsessystem. Konkret har evalueringsgruppen følgende sammensætning:

- professor Bertel Heurlin (formand)
- direktør Hans Stige Hansen
- direktør Martin Lauth Lauridsen
- docent Anders Marelius
- lektor Jan Molin
- generalmajor Ebbe Rosgaard
- kontorchef Eva Teilmann.

For uddybende informationer om evalueringsgruppens kompetence henvises til rapportens appendiks A, der indeholder en kort beskrivelse af de enkelte medlemmer.

EVA har bistået evalueringsgruppen med evalueringsmetodisk viden og fungeret som sekretariat. Fra EVA har følgende personer deltaget i evalueringen:

- områdechef Dorte Kristoffersen
- evalueringskonsulent Søren Riemann (projektkoordinator)
- evalueringskonsulent Tine Holm
- evalueringsmedarbejder Mads Biering-Sørensen.

1.3 Evalueringsrapportens målgrupper

Evalueringsrapporten er søgt udarbejdet i overensstemmelse med Forsvarsministeriets ønsker om evalueringsresultaternes potentielle udbredelse og videre anvendelse. Af hensyn til evalueringsrap-

portens anvendelighed er rapportens målgrupper defineret bredt inden for både forsvaret og i sektoren for civil videregående uddannelse. Konkret sigter rapporten mod følgende målgrupper:

- Forsvarsministeriet
- andre myndigheder i forsvaret (fx Forsvarskommandoen, Flyvertaktisk Kommando, Hærens Operative Kommando og Søværnets Operative Kommando)
- forsvarets uddannelsesinstitutioner (Flyvevåbnets Officersskole, Hærens Officersskole, Søværnets Officersskole og Forsvarsakademiet)
- civile uddannelsesmyndigheder (Undervisningsministeriet og Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling)
- civile videregående uddannelsesinstitutioner (fx erhvervsakademier, Centre for Videregående Uddannelse og universiteter).

Den brede målgruppe har haft indflydelse på både evalueringsrapportens indhold og formidling.

Af hensyn til den militære målgruppe indeholder evalueringsrapporten en kort beskrivelse af de niveauer i det civile videregående uddannelsessystem som vurderingen af ækvivalens sker imod.

I forhold til den civile målgruppe indeholder rapporten korte beskrivelser af dels linjeofficersuddannelsessystemet, dels de enkelte linjeofficersuddannelser. Af hensyn til rapportens omfang er disse holdt på et minimum. I øvrigt er der i appendiks B vedlagt en oversigt over uddannelsesinstitutionernes selvevalueringsrapporter som tilbyder mere omfattende og detaljeret indsigt i de enkelte uddannelser.

Rapporten er udarbejdet så der ved kronologisk læsning sker en vidensopbygning som sætter den civile læser i stand til at forstå konteksten som de enkelte uddannelser indgår i, og med henblik på at de enkelte afsnit kan læses for sig. Ved en kronologisk læsning af rapporten vil man således opleve en række gentagelser.

Formidlingsmæssigt er evalueringsrapporten udarbejdet sådan at beskrivelserne af linjeofficersuddannelsessystemet og de enkelte uddannelser også sigter mod at være letforståelige for personer uden særlig indsigt i forsvaret. Der er dog tale om en balance mellem sproglig hensyntagen til den civile målgruppe og til indholdsmæssig præcision i forhold til de militære karakteristika.

1.4 Evalueringsrapportens struktur

Evalueringsrapporten er inddelt i seks kapitler:

- I kapitel 2 findes et resumé af rapporten.
- I kapitel 3 beskrives evalueringens metodiske grundlag, og der gøres rede for hvilket dokumentationsmateriale evalueringsgruppen har anvendt i sine vurderinger.
- I kapitel 4 afgrænses både det militære linjeofficersuddannelsessystem og det civile videregående uddannelsessystem, og det bestemmes hvilke uddannelseselementer i begge systemer der indgår i evalueringen. Kapitlet skitserer desuden en række centrale karakteristika ved linjeofficersuddannelserne. Der er tale om korte gengivelser. For mere uddybende beskrivelser henvises til den anførte lovgivning.
- I kapitel 5 adresseres evalueringens primære formål om ækvivalens mellem linjeofficersuddannelserne og de civile videregående uddannelser.
- I kapitel 6 præsenteres en række styrker og svagheder ved linjeofficersuddannelserne med henblik på opfyldelse af evalueringens sekundære formål.

Resultaterne bygger på et stort dokumentationsmateriale som ikke vil blive fremlagt i rapporten. Det skal dog understreges at der med fordel kan indhentes detailinformationer i det store dokumentationsmateriale som uddannelserne har produceret (jf. appendiks B).

Denne rapport fremlægger vurderinger af forsvarets linjeofficersuddannelser ved Flyvevåbnets Officersskole, Hærens Officersskole, Søværnets Officersskole og Forsvarsakademiet.

Evalueringen har et dobbelt formål. Det primære formål er at vurdere ækvivalens mellem forsvarets linjeofficersuddannelser og de videregående uddannelsestyper og -niveauer i det civile uddannelsessystem. Ved ækvivalens forstås ensartethed mellem uddannelsesniveauer i de to uddannelsessystemer. Det sekundære formål er at give uddannelsesinstitutionerne og Forsvarsministeriet en tilbagemelding på særlige styrker og svagheder ved linjeofficersuddannelserne.

Evalueringen bygger på et omfattende dokumentationsmateriale. Først og fremmest har uddannelsesinstitutionerne udarbejdet selvevalueringsrapporter på baggrund af en vejledning fra EVA. Herudover har en ekstern, faglig evalueringsgruppe besøgt uddannelsesinstitutionerne og drøftet hver enkelt uddannelse med repræsentanter for uddannelsernes ledelse, underviserkorps, studerende og dimittender. Endelig er der gennemført i alt fire peer-vurderinger inden for fagområderne ledelse og statskundskab på videreuddannelsestrin I/L-uddannelserne og på Stabskursus.

Resuméet anvender en række begreber som udfoldes i rapporten, fx forskningstilknytning og forskningsbaseret. For uddybelse af disse begreber henvises til rapportens beskrivelse af det civile videregående uddannelsessystem i afsnit 4.4.

I det følgende præsenteres evalueringsrapportens centrale konklusioner i forhold til evalueringens to formål. For indsigt i evalueringsgruppens analyser og begrundelser henvises til rapportens kapitel 5 (ækvivalens) og kapitel 6 (styrker og svagheder).

2.1 Ækvivalens

Vurderingen af ækvivalens mellem linjeofficersuddannelserne og det civile videregående uddannelsessystem tager udgangspunkt i et antal fokusområder formuleret på baggrund af centrale forhold i den civile uddannelseslovgivning. Fokusområderne omfatter uddannelsernes faglige pro-

fil, formål, varighed, struktur, faglige indhold, de studerende, underviserkompetencer, undervisningsformer, forskningsrelationer samt eksaminer og censorer.

Evalueringsens vurderinger bygger hovedsageligt på de perspektiver som er lagt fast med fokusområderne, og ikke på indholdsmæssige vurderinger af uddannelsernes faglige indhold og niveau.

I det følgende resumeres vurderingerne af ækvivalens for de enkelte linjeofficersuddannelser.

2.1.1 Officersgrunduddannelser

Officersgrunduddannelserne i både flyvevåbnet, hæren og søværnet er vurderet i forhold til professionsbachelorniveauet i det civile videregående uddannelsessystem. Der er imidlertid ikke fuld ækvivalens med professionsbachelorniveauet. Det skyldes at officersgrunduddannelserne ikke opfylder professionsbachelorniveauets krav om forskningstilknytning, ligesom kravet om en afgangssopgave af et vist omfang ikke genfindes i officersgrunduddannelserne. Til gengæld er der ækvivalens mellem uddannelsesniveauerne med hensyn til uddannelsernes professionelle profiler og formål, strukturer og varighed, brugen af både teoretiske og praktiske undervisningsformer, adgangsforudsætninger, underviserens kompetenceniveau og brugen af prøver og eksaminer.

2.1.2 Videreuddannelsestrin I/L

Videreuddannelsestrin I/L i både flyvevåbnet, hæren og søværnet er vurderet i forhold til diplomniveauet i det civile videreuddannelsessystem for voksne. Der er dog ikke fuld ækvivalens med diplomniveauet. Det skyldes at videreuddannelsestrin I/L-uddannelserne ikke opfylder kravet til diplomuddannelser om forskningstilknytning. Til gengæld er der ækvivalens mellem uddannelsesniveauerne med hensyn til uddannelsernes profiler og formål, strukturer og varighed, faglige indhold, adgangsforudsætninger, underviserkompetencer samt prøver og eksaminer.

2.1.3 Taktisk Officers Kursus

Taktisk Officers Kursus i søværnet ækvivalerer ikke i sig selv med en uddannelse i det civile videregående uddannelsessystem. Det skyldes at Taktisk Officers Kursus er af for begrænset varighed, at der ikke gennemføres eksaminer med ekstern censur, og at der ikke er krav om et afgangsprøveprojekt.

2.1.4 Operations- og Føringsuddannelsen

På grund af Forsvarsakademiets Operations- og Føringsuddannelses strengt hær-faglige profil har det været vanskeligt at vurdere civil ækvivalens. Operations- og Føringsuddannelsen ækvivalerer på flere områder med de civile uddannelser på diplomniveau. Der er dog ikke fuld ækvivalens med det civile diplomniveau, hvilket skyldes Operations- og Føringsuddannelsens relativt kortere varighed og afgangssopgavens mindre omfang. Til gengæld kan der konstateres ækvivalens med di-

plomuddannelserne med hensyn til uddannelsens profil, adgangsforudsætninger, undervisernes kompetencer og uddannelsens forskningstilknytning.

2.1.5 Stabskursus

Forsvarsakademiets Stabskursus er vurderet i forhold til med de civile masteruddannelser. Når der ikke kan konstateres fuld ækvivalens, skyldes det at Stabskursus ikke opfylder det centrale krav til masteruddannelser om at undervisningen skal være forskningsbaseret. Til gengæld er der ækvivalens mellem Stabskursus og masteruddannelserne med hensyn til profil og formål, struktur og varighed, undervisningsformer, adgangsforudsætninger samt anvendelsen af prøver og eksaminer.

2.2 Styrker og svagheder

Rapporten peger på styrker og svagheder ved linjeofficersuddannelserne og giver anbefalinger om hvor fokus kan lægges ved kvalitetsudvikling af uddannelserne. Anbefalingerne er udtryk for evalueringsgruppens prioritering i forhold til de mange mulige anbefalinger der kan udledes af det omfattende dokumentationsmateriale. De er tænkt som redskaber til udvikling på uddannelsesinstitutionerne, og da anbefalinger ofte har en generel karakter, må institutionerne selv fortolke udviklingspotentialer i anbefalingerne. Vurderingen af uddannelserne er generelt positiv, og der er tale om fire velfungerende uddannelsesinstitutioner i forhold til de mål som er formuleret for uddannelserne. Anbefalingerne skal ses i dette lys.

Rapporten er struktureret i dels styrker og svagheder med bred relevans for samtlige uddannelsesinstitutioner, dels særlige styrker og svagheder ved de enkelte institutioner. De følgende udvalgte konklusioner gælder de generelle styrker og svagheder med bred relevans. For vurderingerne af de enkelte uddannelser henvises til afsnittene i rapportens kapitel 6.

2.2.1 Tilrettelæggelse og gennemførelse

Linjeofficersuddannelserne er velfungerende både med hensyn til det faglige indhold, undervisningsformerne og den pædagogiske tilrettelæggelse. Hertil kommer at uddannelserne i høj grad sætter dimittenderne i stand til at varetage erhvervsfunktioner som officerer i forsvaret. Der er tale om intensive og krævende uddannelsesforløb som stiller store krav til de studerende. Uddannelserne er fastlagte uden større mulighed for individuel valgfrihed og med begrænset tid til selvstændig fordybelse. Denne fasthed kan være nødvendig for at sikre at officerer har ensartede kompetencer, men graden af fleksibilitet i uddannelserne bør løbende drøftes og videreudvikles med henblik på at skabe den nødvendige balance.

Desuden skal en gennemgående høj gennemførelsesprocent nævnes som en styrke ved linjeofficersuddannelserne. Det begrænsede frafald kan tilskrives flere forhold, fx en grundig udvælgelse af ansøgerne og gode uddannelsesmiljøer hvor der i høj grad tages hånd om den enkelte.

2.2.2 Koblinger til professionen

Linjeofficersuddannelsernes kobling til professionen er en markant styrke. Koblingen til professionen løber gennem uddannelserne som en rød tråd og afspejler sig i uddannelsernes formål, tilrettelæggelse, indhold og i den daglige undervisning. Særligt koblingen mellem teori og praktik i undervisningen på officersgrunduddannelserne, men også den systematiske vekselvirkning mellem uddannelse og praktisk jobvaretagelse i forsvaret er meget velfungerende. Den nære kontakt til professionen har således stor indflydelse på linjeofficersuddannelsernes høje kvalitet. Linjeofficersuddannelserne bør i formål, indhold og tilrettelæggelse fastholde den nære kobling til de professionelle miljøer da den sikrer at de ønskede uddannelsesmålsætninger i høj grad bliver indfriet.

Linjeofficersuddannelserne står dog over for forskellige udfordringer i forbindelse med en øget akademisering. Akademiseringen afspejler sig i fx uddannelsernes tredelte kompetenceprofil hvor også ikke strengt militære kompetencer ønskes udviklet. Den ses desuden i uddannelsernes tilrettelæggelse med hensyn til faglig valgfrihed og mulighed for individuel fordybelse og ikke mindst i Forsvarsakademiets *Vision 2010*, hvor Forsvarsakademiet formulerer ønsker om at opfylde forsvarets og samfundets behov for blandt andet uddannelse på universitært niveau. Der ligger store udfordringer i forhold til at finde en balance mellem almene akademiske ambitioner og konkrete professionsbaserede kompetencer. Uddannelsesinstitutionerne bør nøje overveje hvordan der sikres en sammenhæng mellem uddannelsesmålsætninger, professionsbaseret og akademisk udvikling så akademisering ikke bliver et mål i sig selv.

2.2.3 Kvalitetssikring

Alle uddannelsesinstitutionerne har en veludviklet evaluerings- og feedbackkultur som samtlige grupper på institutionerne oplever som velfungerende. Kvalitetssikring har generelt en høj prioritet, og der gennemføres regelmæssigt evalueringer af kursus- og uddannelsesforløb samt af den enkelte undervisers præstationer. Uddannelsesinstitutionernes fokus på kvalitetssikring spiller en central rolle i forhold til at uddannelserne er velfungerende. Der er dog behov for at uddannelsesinstitutionerne sikrer at de studerende i tilstrækkelig grad får indflydelse på den mere overordnede udvikling af uddannelserne. Her kan med fordel skeles til det civile uddannelsessystems organisering i studienævn.

Uddannelsessamarbejde mellem værnene er et vigtigt aspekt i forbindelse med kvalitetssikring. Der findes, særligt inden for de civilt relaterede fagområder, en række faglige fællesnævner på officersgrunduddannelserne og videreuddannelsenstrin i/L hvor samarbejde er relevant. Aktuelt

samarbejder værnene kun i begrænset omfang inden for disse fælles områder, men samarbejdsrelationerne kan med fordel udvides med hensyn til faglig koordinering, fagudvikling og censorsamarbejde. Herved vil de ofte små faglige miljøer på uddannelsesinstitutionerne kunne understøttes, og det ansvar for faglig tilrettelæggelse og udvikling som nu ofte hviler på enkeltpersoner, vil kunne forankres bredere. Hertil kommer at udvidet uddannelsessamarbejde mellem værnene vil kunne bidrage til at sikre dimittenderne mere ensartede faglige forudsætninger ved start på det værnssfælles Stabskursus.

Dette kapitel beskriver det metodiske grundlag for evalueringen. Det metodiske grundlag er forankret i *Evalueringskoncept for forswarets linjeofficersuddannelser*, som er udarbejdet i et samarbejde mellem EVA og Forsvarsministeriet forud for evalueringen. Kapitlet vil først behandle evalueringens dokumentationsgrundlag (afsnit 3.1). Herefter præsenteres syv fokusområder som beskriver hvilke aspekter af uddannelserne evalueringen fokuserer på (afsnit 3.2).

3.1 Dokumentationsgrundlag

Evalueringen af forswarets linjeofficersuddannelser er gennemført inden for rammerne af EVA's almindelige evalueringsmetode for videregående uddannelser. Heri indgår nedenstående tre del-elementer, der har til formål at tilvejebringe et solidt dokumentationsmateriale til evalueringsgruppen. Elementerne er:

- selvevalueringer
- institutionsbesøg
- peer-vurderinger².

3.1.1 Selvevalueringer

Selvevalueringer tjener overordnet tre formål:

- De skal belyse uddannelsernes kvalitet gennem en helhedsvurdering af væsentlige aspekter ved de evaluerede uddannelser.
- De skal tilvejebringe skriftlig dokumentation om uddannelsen til brug for evalueringsgruppens analyse.
- De skal tilvejebringe uddannelsens vurdering af egne målsætninger og uddannelsesprincipper samt styrker og svagheder. Herved skal selvevalueringen stimulere til intern kvalitetsudvikling og til overvejelse om udviklingsmuligheder.

² Formuleringen "peer-vurderinger" er brugt som betegnelse for det metodeelement som i evalueringskonceptet er benævnt "kollegiale evalueringer".

På hver uddannelsesinstitution er der nedsat en selvevalueringsgruppe med ansvar for hver af de evaluerede uddannelser. Både repræsentanter fra uddannelsens ledelse, undervisere og studerende har deltaget i grupperne. Selvevalueringsgrupperne har redegjort for deres arbejde i en række selvevalueringsrapporter. Rapporterne er udarbejdet i overensstemmelse med en vejledning fra EVA. Heri er uddannelserne blevet bedt om at sikre at selvevalueringerne dels er beskrivende og dokumenterende, dels vurderende i forhold til kvaliteten. Selvevalueringsrapporterne omfatter såvel kvalitative som kvantitative forhold inden for de syv fokusområder som er defineret i forbindelse med evalueringen (afsnit 3.2).

Som supplement til selvevalueringsrapporterne har Flyvevåbnets Officersskole, Hærens Officersskole og Søværnets Officersskole desuden udarbejdet beskrivende rapporter for officersgrunduddannelsernes fase I, der ikke indgår i evalueringen, men i evalueringsgruppens helhedsforståelse af linjeofficersuddannelserne. Der er desuden udarbejdet beskrivelser af en række mindre kurser på uddannelsesinstitutionerne. Alle beskrivelser er sket på baggrund af en vejledning fra EVA.

Det skal understreges at uddannelsesinstitutionerne har udarbejdet grundige selvevalueringsrapporter som er meget informative, og som detaljeret gør rede for linjeofficersuddannelserne. Selvevalueringsrapporterne udgør derfor et godt og vigtigt grundlag for evalueringsgruppens vurderinger og for udarbejdelsen af denne evalueringsrapport. Uddannelsesinstitutionerne selv har i relation hertil oplyst over for evalueringsgruppen at selvevalueringprocessen har været tids- og ressourcekrævende, men at både processen og dokumentationsmaterialet opleves som nyttigt.

Det bør dog nævnes at selvevalueringsrapporterne typisk er mere deskriptive end reflekterende og vurderende, og at rapporter i flere tilfælde ikke kan stå alene, men overvejende består af referencer til et meget omfattende bilagsmateriale.

Appendiks B indeholder en oversigt over uddannelsesinstitutionernes selvevalueringsrapporter og dertilhørende bilagsmateriale. For adgang til selvevalueringmaterialet henvises til de respektive institutioner.

3.1.2 Institutionsbesøg

Efter at have modtaget og behandlet selvevalueringsrapporterne har evalueringsgruppen og EVA besøgt hver af de evaluerede uddannelsesinstitutioner. Der er gennemført ét heldagsbesøg pr. uddannelse.³

³ Undtaget besøget på Forsvarsakademiet, hvor Stabskursus og Operations- og Føringsuddannelsen af tidsmæssige årsager blev behandlet på én dag.

Ved besøgene har evalueringsgruppen haft mulighed for dels at få uddybet centrale aspekter i selvevalueringsrapporterne, dels at drøfte centrale emner i forhold til uddannelserne. Omvendt har deltagerne fra uddannelserne fået lejlighed til at uddybe og forklare principper og praksis. På institutionsbesøgene holdt evalueringsgruppen separate møder med:⁴

- uddannelsens ledelse
- selvevalueringsgruppen
- repræsentanter for de militære og civile fastansatte undervisere
- repræsentanter for de militære og civile timelærere
- repræsentanter for de studerende
- repræsentanter for dimittenderne.

Samtalerne med de forskellige grupper har været vigtige og særdeles nyttige og er blevet brugt direkte i denne rapport. Evalueringsgruppen påskønner den åbenhed og diskussionslyst som prægede alle besøg.

Institutionsbesøgene afrapporteres ikke særskilt eftersom informationer og evalueringsgruppens indtryk fra institutionsbesøgene kommer til udtryk i evalueringsrapporten.

3.1.3 Peer-vurderinger

Som supplement til selvevalueringsrapporter, institutionsbesøg og evalueringsgruppens kompetence er der gennemført fire peer-vurderinger. Peer-vurderingerne siger noget om det akademiske niveau i uddannelseselementer med civil relevans i forsvarets linjeofficersuddannelser og indgår i evalueringsgruppens samlede vurderingsgrundlag. Peer-vurderingerne står ikke alene og udløser ikke i sig selv ækvivalens, men indgår i en helhedsvurdering af uddannelserne.

De fire peer-vurderinger fordeler sig med to inden for fagområdet statskundskab og to inden for fagområdet ledelse. De to fagområder er udvalgt efter høring af uddannelsesinstitutionerne. Begrundelserne for at vælge netop disse fagområder er:

- at de trods militære islæt har panderter på de civile videregående uddannelsesinstitutioner
- at de indgår på alle trin i det militære uddannelsessystem
- at de på alle uddannelsesstrin har betydelig vægt og en central placering i de faglige helheder
- at der i forbindelse med disse fagområder udarbejdes afgangsaopgaver på alle uddannelser på videreuddannelsesstrin I/L og på det højeste uddannelsesniveau, Stabskursus (se afsnit 4.1).

⁴ Eneste undtagelse var besøget vedrørende Operations- og Føringsuddannelsen på Forsvarsakademiet, hvor evalueringsgruppen af tidsmæssige hensyn kun mødte uddannelsens ledelse og selvevalueringsgruppen.

Peer-vurderingerne er udført af:

- Ph.d., forsker Mikkel Vedby Rasmussen, Dansk Udenrigspolitisk Institut (DUPI) inden for fagområdet statskundskab.
- Ph.d., lektor Birthe Hansen, Institut for Statskundskab ved Københavns Universitet inden for fagområdet statskundskab.
- Professor Hans Gullestrup, Institut 3 ved Aalborg Universitet inden for fagområdet ledelse.
- Ph.d., lektor Anne Reff Pedersen, Institut for Organisation og Arbejdssociologi ved Handelshøjskolen i København inden for fagområdet ledelse.

Rammerne for peer-vurderingerne er fastsat i et kommissorium. Grundlaget for vurderingerne er fagplaner, pensumoversigter og eksempler på afgangsopgaver. På den baggrund er der afgivet skriftlige indstillinger om karakteristika og fagligt niveau inden for de pågældende fagområder.

For god ordens skyld skal det understreges at peer-vurderingernes anvendelse er sket under hensyntagen til metodens begrænsninger. Begrænsningerne knytter sig til:

- at der grundlæggende er forskel på fagområdernes indhold og tilrettelæggelse i de militære og civile uddannelsessystemer, og at én til én-sammenligning er umulig. Peer-vurderingerne bliver derfor anvendt med respekt for de særlige militærfaglige helheder som de pågældende fagområder indgår i. Desuden respekterer peer-vurderingerne at fagområderne ledelse og statskundskab på visse uddannelser fungerer som støtteelementer for en anden faglig kerne, hvorfor vurderingerne ikke overbetones.
- at den militære udmøntning af ledelses- og statskundskabsområderne ikke sammenlignes med konkrete civile udmøntninger af samme fagområder, men at peer-vurderingerne i stedet mere generelt forholder sig til vurderingsgrundlagets akademiske og universitære kvaliteter. Der sammenlignes således overordnet med bachelor- og kandidatniveauerne på universiteterne.

Den faktiske brug af peer-vurderingerne i evalueringen af linjeofficersuddannelserne er dog meget begrænset. Denne begrænsede anvendelse skal ses i forhold til de grundlæggende forskellige konklusioner som kendetegner vurderingerne. Selvom synspunkter og argumentation i de enkelte peer-vurderinger indeholder væsentlig informationsværdi, vanskeliggør forskelligheden i peer-vurderingerne håndfaste konklusioner om uddannelsernes faglige og akademiske niveau under ét. Vurderingerne af både civil ækvivalens og styrker og svagheder ved linjeofficersuddannelserne bygger derfor kun i minimalt omfang på peer-vurderingerne.

For at peer-vurderingernes konklusioner og argumentation kan indgå i den faglige udvikling af linjeofficersuddannelserne, er de sammen med en beskrivelse af vurderingsmetoden vedlagt eva-

lueringsrapporten som bilag⁵. Bilagsmaterialet kan således gøres til genstand for refleksion så der drages nytte af de gennemførte analyser.

3.2 Evalueringens fokus

Evalueringen af forswarets linjeofficersuddannelser er gennemført i forhold til syv fokusområder som danner grundlag for vurderingen af ækvivalens mellem det civile og militære uddannelsessystem. Fokusområderne er udarbejdet på baggrund af dels formelle retlige krav til de civile videregående uddannelsesniveauer, dels særlige karakteristika i det civile videregående uddannelsessystem (afsnit 4.2).

3.2.1 Uddannelsens faglige profil, formål og kompetencemål

Inden for den civile uddannelseslovgivning er det et krav at videregående uddannelser skal have en klar faglig profil og et klart formål, og det skal være tydeligt hvilke faglige, almene og personlige kompetencer uddannelsen sigter mod at give de studerende. Der skal være formuleret en specifik profil eller et spektrum af profiler der svarer til de akademiske eller erhvervsmæssige krav – både nationalt og internationalt – der stilles til uddannelsen. For at dimittenderne kan opnå disse kompetencer, er det afgørende at målsætningerne afspejler sig i en realistisk uddannelsesstruktur og et realistisk indhold.

Denne evaluering undersøger derfor også uddannelsernes faglige profiler, hvilket formål uddannelserne har, hvilke typer af kvalifikationer og kompetencer uddannelserne sigter mod at dimittenderne skal opnå, og hvordan målene er operationaliseret i uddannelsernes struktur og indhold.

3.2.2 Uddannelsens varighed, struktur og faglige indhold

En uddannelses varighed, struktur og faglige indhold er centralt for at bestemme hvilken type uddannelse der er tale om. Det er herigennem uddannelsens særlige faglige profil, formål og kompetencemål realiseres. Væsentlige dimensioner herunder er uddannelsens længde, faglige niveau, sammenhængen mellem de forskellige uddannelseselementer, eventuel sammenhæng mellem teori og praktik, varigheden af eventuel praktik og den samlede progression i uddannelsen.

Evalueringsgruppen vil derfor have et stærkt fokus på linjeofficersuddannelsernes varighed og struktur. I forbindelse med vurderingen af dette aspekt af uddannelserne vil evalueringsgruppen se på om uddannelserne har indbygget praktik, og hvordan samspillet er mellem teori og praktik. Der vil være også være fokus på hvilke fag og fagelementer uddannelserne er sammensat af, og hvilket fagligt niveau uddannelsen gennemføres på.

⁵ Jævnfør bilagssamling.

3.2.3 De studerende

For de civile uddannelser er der fastsat specifikke lovfæstede krav for adgangsforsudsætninger for de enkelte uddannelsesniveauer samt for de enkelte uddannelser. De formelle adgangskrav er med til at bestemme hvilken type af videregående uddannelse der er tale om. Ved adgangskrav forstås både krav til ansøgeren om relevant studiekompetence og eventuelle krav om relevant erhvervs erfaring. Det kompetenceniveau som de optagne studerende har, er afgørende for hvilken progression de kan opnå igennem studiet, og om uddannelsens faglige profil, formål og kompetencemål kan realiseres.

Evalueringsgruppen vil derfor sammenligne linjeofficersuddannelsernes formelle adgangsforsudsætninger og de studerendes studie- og erhvervskvalifikationer med kravene på de forskellige civile videregående uddannelsesniveauer.

3.2.4 Undervisning, underviserkompetencer og forskningsrelation

En væsentlig målsætning i det civile uddannelsessystem er at undervisningen skal være af høj faglig kvalitet. Et højt fagligt niveau er med til at sikre at de uddannedes faglige, almene og personlige kompetencer er tidssvarende og svarer til arbejdsmarkedets behov.

En forudsætning for at opretholde et højt uddannelsesniveau på de videregående uddannelser er at underviserne er kompetente. Underviserne skal derfor have et uddannelsesniveau der mindst ligger et niveau højere end de studerende. Derudover er det nødvendigt at underviserne orienterer sig mod ny viden og ændringer i lærer- og lederrollen. Lærernes pædagogiske og faglige viden skal derfor løbende ajourføres.

For de civile videregående uddannelser er relationen til forskning med til at karakterisere hvilken type uddannelse der er tale om. Universitetsuddannelserne (bachelor-, kandidat- og masteruddannelser) er forskningsbaserede. En forudsætning for at udbyde forskningsbaseret uddannelse er at der er forskningsmiljøer på uddannelsesstedet hvor aktive forskere har en relevant forskningsproduktion. I kravene til de civile mellemlange videregående uddannelser (professionsbachelor- og diplomuddannelser) indgår det at undervisningens vidensgrundlag skal være på et højt niveau. Dette skal ske gennem professions- og udviklingsbaseret samt forskningstilknytning. Det sidste indebærer at der eksisterer samarbejdsaftaler om forskningstilknytning mellem uddannelsesinstitutioner og universiteter. Der er ikke formuleret krav om hverken forskningsbaseret eller forskningstilknytning for de korte videregående uddannelser.

Evalueringsgruppen vil derfor fokusere på linjeofficersuddannelsernes forskningsrelation ved at se på det samlede lærerkorps' faglige, akademiske og pædagogiske kompetencer, omfanget af aktiv

forskning på udbyderinstitutionen og på om der eksisterer formaliserede aftaler om samarbejde med forskningsmiljøer nationalt og internationalt.

De civile videregående uddannelser skal anvende undervisnings- og arbejdsformer der udvikler den studerendes selvstændighed, samarbejdsevne og refleksion. På professionsbacheloruddannelserne skal centrale tendenser i professionen være indeholdt i uddannelsens kundskabsgrundlag.

Evalueringen rummer derfor en undersøgelse af hvilke undervisningsmetoder linjeofficersuddannelserne anvender, og hvilken vægtning der er mellem konfrontationstimer, individuel studieaktivitet og andre studieaktiviteter. For udvalgte fag er der gennemført peer-vurderinger. Endelig undersøges det i hvilket omfang de studerende har indflydelse på uddannelsens tilrettelæggelse og uddannelsesmiljøet på linjeofficersuddannelserne.

3.2.5 Eksaminer og censorer

I det civile uddannelsessystem spiller eksamenssystemet en central rolle i sikringen af det ønskede faglige niveau. Der er formelle regler for omfang af afgangsprøver, forholdet mellem eksterne og interne eksaminer samt eksaminer bedømt ved 13-skalaen for hvert enkelt uddannelsesniveau. Generelt gælder dog at prøveformerne skal være tilpasset uddannelsens kompetencemål og belyse de studerendes kompetencer i forhold til disse mål. Prøveformerne skal desuden bidrage til at vejlede den studerende.

På alle uddannelsesniveauer i det civile videregående uddannelsessystem er der krav om at den studerende skal udarbejde et afgangsprøveprojekt eller speciale. Det er med til at udvikle den studerendes analytiske og formidlingsmæssige kompetence og skal give den studerende studiekompetence til videreuddannelse. For den enkelte uddannelsestype er der fastsat bestemmelser om minimum-omfang og niveau for afgangsprøveprojektet/specialet.

Hvad angår ekstern censur i det civile system, skal censorerne ifølge loven være uafhængige, og censorkorpset skal være sammensat sådan at det dækker de fag eller fagområder der indgår i uddannelsen, og de ansættelsesområder som uddannelsen sigter mod. Mindst en tredjedel af censorerne, de såkaldte aftagercensorer, skal have deres hovedbeskæftigelse uden for de videregående uddannelsesinstitutioner på et af de uddannelsesområder som uddannelsen sigter mod.

Evalueringsgruppen undersøger om linjeofficersuddannelsernes brug af eksaminer, prøver og censorer lever op til kravene på de civile videregående uddannelser. Derudover ser evalueringsgruppen på om de studerende udarbejder et afgangsprøveprojekt, og hvad omfanget og niveauet er for projektet. Afgangsprøveprojektet i udvalgte fag på videreuddannelsesstrin I/L og Stabskursus er desuden peer-vurderet..

3.2.6 Uddannelsens organisation og faciliteter

Velfungerende organisatoriske og fysiske rammer er grundlæggende forudsætninger for at opretholde høj kvalitet i en civil uddannelse. De civile uddannelsesinstitutioner skal tilbyde rådgivning og vejledningsfunktioner for at sikre at de studerende opnår et udbytterigt og sammenhængende uddannelsesforløb og for at minimere uønskede ventetider, studieskift og frafald.

Dette fokuspunkt indgår ikke i evalueringen af linjeofficersuddannelsernes ækvivalens med de civile videregående uddannelser, men vil være relevant i vurderingen af styrker og svagheder.

3.2.7 Kvalitetssikring og ajourføring

I det civile uddannelsessystem sker kvalitetssikring først og fremmest gennem eksamenssystemet, herunder det eksterne censorkorps, men også gennem kursusevalueringer (studenterevalueringer) og anden evalueringsaktivitet. Der er dog en tendens til at den nyere lovgivning på området (professionsbachelorbekendtgørelsen, kvalitetsbekendtgørelsen for de korte videregående uddannelser og Videreuddannelsessystemet for voksne) stiller krav om at uddannelsesinstitutionerne har et decideret kvalitetssikringssystem.

Kvalitetssikringssystemet skal belyse om uddannelsen som helhed lever op til dels regelfastsatte krav, dels egne målsætninger, og om uddannelsen har sammenhæng til aktuelle behov og erfaringer i erhvervslivet. Som en del af kvalitetssikringen af uddannelsen indgår procedurer der sikrer systematisk inddragelse af de studerende, og som sikrer kontakt og tilbagemelding fra relevante aftagerinstitutioner. Desuden skal indberetninger fra censorkorps og resultater af eventuelle eksterne evalueringer inddrages.

Fokuspunktet vil ikke indgå i vurderingen af ækvivalens, men vil være relevant i vurderingen af styrker og svagheder. Evalueringsgruppen vil fokusere på de nævnte dimensioner i uddannelsesinstitutionernes kvalitetssikringssystemer.

3.2.8 Helhedsvurdering

Selvom nogle fokusområder i højere grad end andre giver direkte indikationer om uddannelsesniveau, sker vurderingen af ækvivalens mellem linjeofficersuddannelserne og de civile videregående uddannelser på baggrund af en helhedsvurdering i forhold til de mange forskelligartede krav der er gældende for de respektive uddannelsesniveauer i det civile uddannelsessystem.

Dette kapitel har flere formål. For det første giver det en kort introduktion til linjeofficersuddannelsessystemet og gør rede for de uddannelseselementer der indgår i evalueringen (afsnit 4.1). For det andet gives et kort overblik over forsvarets organisering vedrørende linjeofficersuddannelserne (afsnit 4.2). For det tredje indeholder kapitlet evalueringsgruppens synspunkter på centrale karakteristika ved linjeofficersuddannelserne hvor de adskiller sig fra det civile uddannelsessystem (4.3). Og endelig for det fjerde afgrænser kapitlet det civile videregående uddannelsessystem og beskriver herved hvilke civile uddannelser linjeofficersuddannelserne vurderes i forhold til (afsnit 4.4).

4.1 Linjeofficersuddannelsessystemet

Evalueringen omfatter samtlige linjeofficersuddannelser i forsvaret. Forsvarsministeriet beskriver en officer som en person der har valgt at gøre karriere som leder i forsvaret, og som dermed har fået et selvstændigt arbejde forbundet med stort ansvar for både mennesker og materiel. Officerens arbejde omfatter både planlægning, tilrettelæggelse og ledelse af aktiviteter inden for operation, teknik, forvaltning og uddannelse.

4.1.1 Uddannelsesstrukturen for linjeofficerer

Linjeofficersuddannelserne består af tre uddannelsesniveauer som gennemføres i følgende rækkefølge:

- Officersgrunduddannelsen
- Videreuddannelsestrin I for ledere (videreuddannelsestrin I/L)
- Videreuddannelsestrin II for ledere (videreuddannelsestrin II/L).

Linjeofficersuddannelser på grunduddannelses- og videreuddannelsestrin I/L-niveau udbydes af Flyvevåbnets Officersskole, Hærens Officersskole og Søværnets Officersskole. Flyvevåbnet, hæren og søværnet tilbyder på de to første uddannelsesniveauer uddannelser som er specifikke i forhold til værnenes særlige behov. Forsvarets officerer får dermed forskellig uddannelse på grund- og videreuddannelsestrin I/L-niveau afhængigt af deres værnplacering.

Linjeofficersuddannelser på videreuddannelsestrin II/L-niveau, som er det højeste uddannelsesniveau i det militære uddannelsessystem, udbydes af Forsvarsakademiet. Forsvarsakademiet er tilsvarende den højeste militære uddannelsesinstitution i Danmark. Videreuddannelsestrin II/L omfatter både en uddannelse forbeholdt officerer i hæren (Operations- og Føringsuddannelsen) og en værnssfælles uddannelse (Stabskursus). Ved værnssfælles forstås at officerer fra flyvevåbnet, hæren og søværnet uddanner sig sammen på Forsvarsakademiets Stabskursus.

Linjeofficersuddannelserne som evalueres, er derfor følgende otte selvstændige uddannelser:

- Officersgrunduddannelsen i flyvevåbnet
- Officersgrunduddannelsen i hæren
- Officersgrunduddannelsen i søværnet
- Videreuddannelsestrin I/L i flyvevåbnet
- Videreuddannelsestrin I/L i hæren
- Videreuddannelsestrin I/L i søværnet
- Videreuddannelsestrin II/L – STK (Stabskursus)
- Videreuddannelsestrin II/L – OFU (Operations- og Føringsuddannelsen).

4.1.2 Sammenhæng mellem uddannelse og job i forsvaret

Sammenhæng mellem uddannelse, funktion, grad og løn er et bærende princip i forsvarets personel- og uddannelsesstruktur. Linjeofficersuddannelserne er nært knyttet til det militære karrieresystem. Tilknytningen indebærer at forsvaret stiller krav om gennemført uddannelse på et bestemt niveau for at officeren kan bestride stillinger på et tilsvarende ledelsesniveau. Der findes fire grundlæggende ledelses- eller funktionsniveauer i forsvaret:

- laveste funktionsniveau, som omfatter stillinger der kan varetages af premierløjtnanter (som har gennemført officersgrunduddannelse)
- højere funktionsniveau, som omfatter stillinger der kan varetages af kaptajner/kaptajnløjtnanter og majorer/orlogskaptajner (som har gennemført videreuddannelsestrin I/L eller ækvivalerende uddannelse)
- højeste funktionsniveau, som omfatter stillinger der kan varetages af majorer/orlogskaptajner (som har gennemført videreuddannelsestrin II/L eller ækvivalerende uddannelse)
- chefniveauet, som omfatter stillinger der kan varetages af oberstløjtnanter/kommandørkaptajner, oberster/kommandører, generalmajorer/kontreadmiraler, generalløjtnanter/viceadmiraler og generaler/admiraler.

I *Kundgørelse for forsvaret, cirkulære om personeluddannelse i forsvaret* beskrives officersgrunduddannelsen som en uddannelse der kvalificerer til at bestride stillinger på det laveste funktionsniveau. Videreuddannelser i forsvaret kvalificerer til jobfunktioner på et højere funktionsniveau.

Mens officersgrunduddannelsen kvalificerer til jobfunktioner på det laveste funktionsniveau i det pågældende værn, kvalificerer videreuddannelsestrin I/L til ledelse på mellemste niveau både i det pågældende værn og i værnsfælles stillinger.⁶ Videreuddannelsestrin II/L kvalificerer til det højeste funktionsniveau og senere til chefstillinger i blandt andet nationale og internationale stabe. På den måde er videreuddannelse en forudsætning for at officeren kan gøre karriere op ad i forsvarets ledelsessystem.⁷

Alle officerer i forsvaret har gennemført en officersgrunduddannelse, ligesom langt hovedparten desuden gennemfører uddannelse på videreuddannelsestrin I/L-niveau. Gennemgang af videreuddannelsestrin II/L-uddannelse er derimod forbeholdt en mindre andel af den samlede officersmasse. Forsvarskommandoen oplyser at cirka 25 % af en officersårgang aktuelt gennemfører Stabskursus.⁸

4.1.3 Uddannelsernes almene formål

Selvom flyvevåbnet, hæren og søværnet har forskellige uddannelser på officersgrunduddannelsesniveau, er der i *Kundgørelse for forsvaret, cirkulære om forsvarets linjeofficersuddannelser* formuleret en almen formålsbeskrivelse.

Officersgrunduddannelserne har som alment formål:

- at kadetten⁹ får den viden og de færdigheder der kvalificerer til at planlægge, tilrettelægge, gennemføre og kontrollere aktiviteter på laveste funktionsniveau i ledergruppen
- at kadetten udvikler de karaktermæssige egenskaber og opnår den ledelsesmæssige holdning og ansvarsfølelse der er en betingelse for effektiv ledelse og samarbejde
- at kadetten opnår forståelse af værnets og forsvarets virke som grundlag for udvikling og videreuddannelse med henblik på senere advancement

⁶ Modsat værnsspecifikke stillinger, der typisk omfatter lederstillinger ved underlagte myndigheder i det enkelte værn (flyvevåbnet, hæren, søværnet og hjemmевænet), så omfatter værnsfælles stillinger alene lederstillinger i stabe uden egentlig værnopdeling, fx Forsvarskommandoen, Forsvarsakademiet og internationale stabsfunktioner.

⁷ Parallelt med videreuddannelserne findes en række efteruddannelser i forsvarets uddannelsessystem. I modsætning til videreuddannelserne kvalificerer efteruddannelserne til fortsat tjeneste inden for samme niveau. Evalueringen omfatter ikke efteruddannelser.

⁸ De 25 % er opgjort som andel i forhold til pågældende årgangs samlede optag. Da nogle officerer af forskellige grunde i mellemtiden har forladt forsvaret, er andelen reelt højere hvis den ses i forhold til officersbestanden.

⁹ "Kadet" er forsvarets formelle betegnelse for en studerende på officersgrunduddannelsesniveau.

- at kadetten opnår indsigt i det civile samfund, således at den pågældende i sin tjeneste til stadighed kan følge den samfundsmæssige udvikling der er af betydning for løsning af forsvarets nationale og internationale opgaver
- at kadetten opnår de fornødne forudsætninger for at kunne indgå i en enhed i international ramme.

Der er også formuleret almene formål som værnenes uddannelser på videreuddannelsestrin II/L-niveau skal opfylde. *Videreuddannelsestrin II/L* har som alment formål:

- at officeren opnår viden og færdigheder til at kunne gennemføre analyser, vurderinger og beslutninger samt planlægge, tilrettelægge, gennemføre og kontrollere aktiviteter inden for eget tjenesteområde
- at officeren videreudvikler de ledelsesmæssige egenskaber der er en betingelse for effektiv ledelse og samarbejde
- at officeren opnår forøget indsigt i værnsfælles og værnsspecifikke forhold som grundlag for videreuddannelse og personlig udvikling
- at officerens kendskab til udviklingen i den øvrige del af samfundet ajourføres og udbygges
- at officeren opnår de fornødne forudsætninger for at kunne medvirke selvstændigt i et internationalt miljø.

Uddannelser på videreuddannelsestrin II/L-niveau skal tilsvarende opfylde en række almene formål. *Videreuddannelsestrin III/L* har som alment formål at udvikle:

- officerens evne til at gennemføre analyser, vurderinger og beslutninger samt planlægge, tilrettelægge og gennemføre aktiviteter inden for eget værn og inden for det samlede forsvar
- officerens evne til at vurdere større komplekse operative, tekniske, administrative og forvaltningsmæssige opgaver inden for forsvaret
- officerens evne til at vurdere nationale og internationale problemstillinger, herunder samspillet mellem forsvars-, udenrigs- og sikkerhedspolitik
- officerens forståelse af den tekniske udvikling og dennes indflydelse på militære operationer, ledelse, anskaffelsespolicy og økonomi
- officerens forudsætninger for at formulere opgaver til specialister inden for forsvarets forskellige fagområder.

Selvom der er en fælles formålsbeskrivelse for de tre uddannelsesniveauer, er der ligesom på de civile uddannelser betydelige forskelle på hvordan uddannelserne i praksis er udmøntet. Forskellen kommer til udtryk i både struktur og indhold og skyldes værnsspecifikke behov.

De følgende afsnit redegør for de enkelte uddannelsers struktur. De nævnte uddannelseselementer indgår i evalueringen og dermed i vurderingen af ækvivalens i forhold til de civile videregående uddannelser medmindre andet er anført.

4.1.4 Flyvevåbnets linjeofficersuddannelser

4.1.4a Officersgrunduddannelsen i flyvevåbnet

Officersgrunduddannelsen i flyvevåbnet udbydes af Flyvevåbnets Officersskole og består af følgende faser:

- Fase I. Indledes med en forudsætningsskabende grundlæggende militær- og sergentuddannelse. Varighed: 6 måneder. Evalueres ikke, men indgår dels i vurderingen af forudsætningerne for optagelsen til fase II, dels i evalueringsgruppens helhedsvurdering.
- Fase II. Indledende, linjeopdelt teoretisk og praktisk uddannelse der aktuelt omfatter linjerne pilot, teknik, kontrol og varsling, jordbaseret luftforsvar og stationsoperativ linje. Varighed: 8 måneder.
- Fase III. Overvejende teoretisk lederuddannelse med tilhørende samfunds- og militærfaglig uddannelse som gennemføres på Flyvevåbnets Officersskole. Varighed: 22 måneder.
- Fase IV: Afsluttende, linjeopdelt teoretisk og praktisk uddannelse. I forlængelse af fase II fortsættes denne del af officersuddannelsen idet denne faser primære sigte er rettet mod kadettens kommende virke. Linjeafhængig varighed: 11-20 måneder.

4.1.4b Videreuddannelsestrin I/L i flyvevåbnet

Videreuddannelsestrin I/L i flyvevåbnet udbydes af Flyvevåbnets Officersskole og er af 11 måneders varighed.

Ud over officersgrunduddannelsen og videreuddannelsestrin I/L gennemføres der i flyvevåbnet et obligatorisk operativt kursus forud for Stabskursus. Operativt kursus evalueres ikke, men indgår i en helhedsvurdering af flyvevåbnets uddannelser.

4.1.5 Hærens linjeofficersuddannelser

4.1.5a Officersgrunduddannelsen i hæren

- Fase I. Indledes med en forudsætningsskabende grundlæggende militær- og sergentuddannelse. Varighed: 20-24 måneder. Evalueres ikke, men indgår dels i vurderingen af forudsætningerne for optagelsen til fase II, dels i evalueringsgruppens helhedsvurdering af officersgrunduddannelsen.
- Fase II. Teoretisk og praktisk uddannelsesforløb der primært gennemføres på Hærens Officersskole. Varighed: ca. 30 måneder inklusive obligatorisk forkursus.

- Fase III. Afsluttende, linjeopdelt teoretisk og praktisk uddannelse der gennemføres ved hærens tjenestegrensskoler. Fase III afsluttes med et kort modul på Hærens Officersskole. Varighed: 5 måneder.

4.1.5b Videreuddannelsestrin I/L i hæren

Videreuddannelsestrin I/L i hæren udbydes af Hærens Officersskole og er af ca. 16 måneders varighed.

4.1.6 Søværnets linjeofficersuddannelser

4.1.6a Officersgrunduddannelsen i søværnet

- Fase I. Indledes med en forudsætningsskabende grundlæggende militær- og sergentuddannelse. Varighed: ca. 14 måneder for skibsførerretningen og ca. 12 måneder for marineingeniørretningen. Evalueres ikke, men indgår dels i vurderingen af forudsætningerne for optagelsen til fase II, dels i evalueringsgruppens helhedsvurdering.
- Fase II. Linjeopdelt teoretisk uddannelse på Søværnets Officersskole for hhv. skibsfører- og marineingeniørretningen. Varighed: ca. 21 måneder.
- Fase III. Er på skibsførerretningen et navigationstogt af 3 måneders varighed. Marineingeniørretningen har en togtperiode på 1 måneds varighed.
- Fase IV. Lederuddannelse og en tilhørende samfunds- og militærfaglig uddannelse. Endvidere indeholder denne fase retningsspecifikke kurser. Uddannelsen er delvis sammenfaldende for begge retninger. Varighed: ca. 23 måneder.
- Fase V. 3 måneders praktikperiode hvor officeren demonstrerer resultatet af sin samlede uddannelse, herunder sine teoretiske og praktiske evner som officer.

4.1.6b Videreuddannelsestrin I/L i søværnet

Videreuddannelsestrin I/L i søværnet udbydes af Søværnets Officersskole og er af 11 måneders varighed.

Skibsføreruddannede officerer gennemfører i tilknytning til videreuddannelsestrin I/L Taktisk Officers Kursus. Varighed: ca. 6 måneder. Dette kursus evalueres ikke, men indgår i en helhedsvurdering af søværnets uddannelser.¹⁰

¹⁰ Der gøres opmærksom på en uoverensstemmelse i forhold til evalueringskonceptet. Evalueringsgruppen har drøftet søværnets Taktisk Officers Kursus med henblik på at vurdere civil ækvivalens (afsnit 5.7.1), men finder ikke anledning til at udtale sig om kursets kvalitet da der fx ikke er gennemført institutionsbesøg i relation hertil.

Hertil kommer at der i søværnet gennemføres et kortvarigt obligatorisk forkursus forud for Stabskursus. Dette kursus evalueres ikke, men indgår i en helhedsvurdering af søværnets uddannelser.

4.1.7 Forsvarsakademiets linjeofficersuddannelser

Forsvarsakademiets uddannelser på videreuddannelsestrin II/L-niveau består af to uddannelser:

- Operations- og Føringsuddannelsen er en værnspecifik uddannelse for hærofficerer af 9 måneders varighed der gennemføres på Forsvarsakademiet.
- Stabskursus er en værnsfælles uddannelse af 11 måneders varighed der gennemføres på Forsvarsakademiet. Stabskursus er det højeste uddannelsestrin i linjeofficersuddannelsessystemet.

4.1.8 Sammenfatning

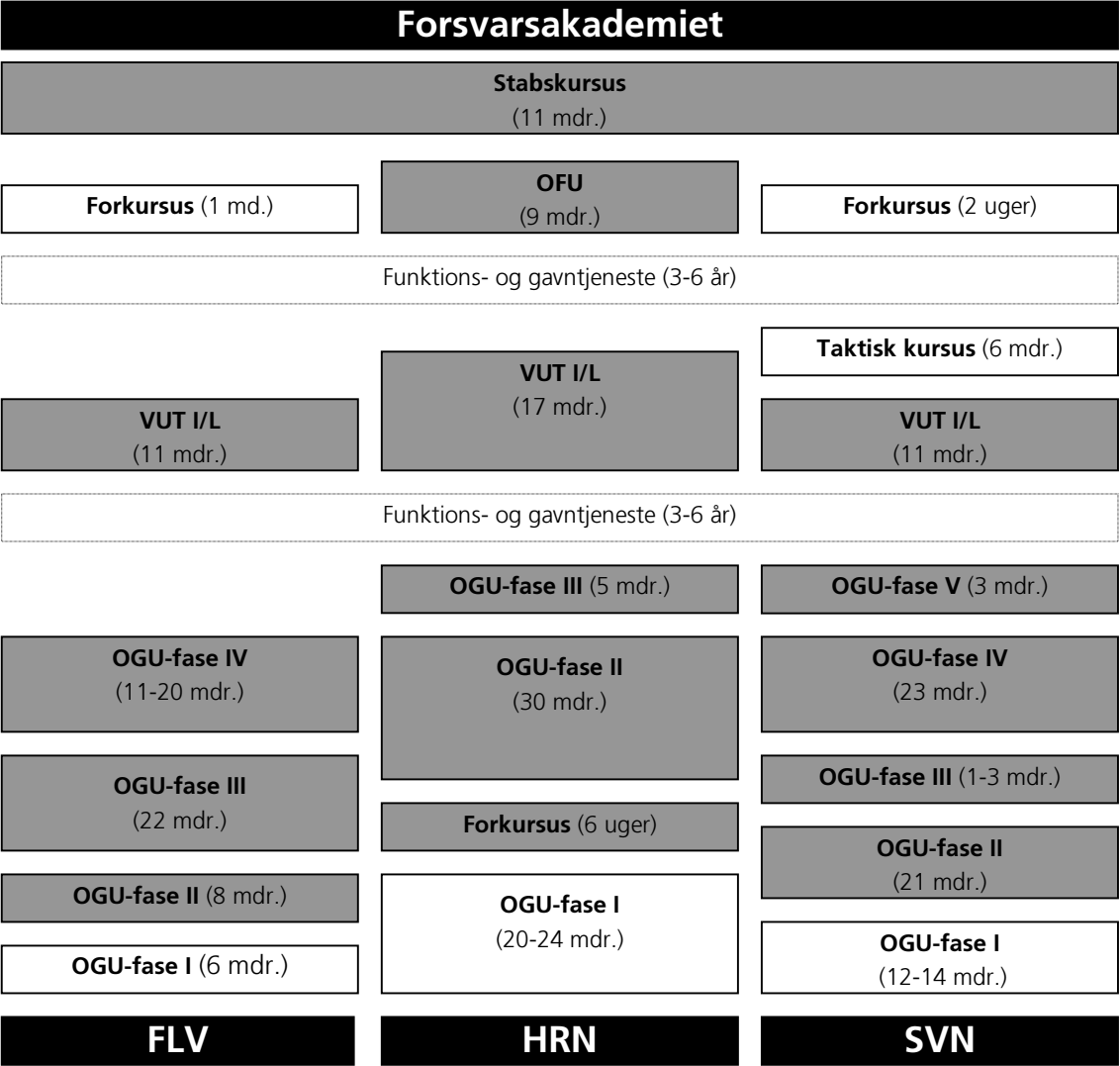
Rapporten skelner mellem evaluering og beskrivelse. De uddannelseselementer som evalueres, indgår i vurderingen af ækvivalens og inddrages i evalueringsgruppens vurderinger af styrker og svagheder. Uddannelseselementer som blot beskrives, vil ikke selvstændigt blive ækvivaleret, men vil indgå i en helhedsvurdering af de øvrige uddannelseselementer. Evalueringsgruppen vurderer ikke styrker og svagheder ved elementer som blot er beskrevet.

Afgrænsningen af henholdsvis hærens, søværnets og flyvevåbnets linjeofficersuddannelser er sammenfattet i figuren på næste side. Figuren illustrerer dels strukturen i linjeofficersuddannelserne fra optagelse på officersgrunduddannelsen til og med dimission fra Stabskursus, dels uddannelseselementernes varighed. Farven på de enkelte uddannelseselementer afspejler om de evalueres (grå) eller beskrives (hvid).¹¹

Der er anvendt følgende officielle forkortelser i figuren: flyvevåbnet (FLV), hæren (HRN), søværnet (SVN), officersgrunduddannelse (OGU), videreuddannelsestrin I/L (VUT I/L) og Operations- og Føringsuddannelsen (OFU).

¹¹ Der er gennemført enkelte justeringer af figuren i forhold til den oprindelige struktur i Evalueringskoncept for forsvarrets linjeofficersuddannelser. Søværnets Officersgrunduddannelses fase IV er efter samråd med Søværnets Officersskole korrigeret til 23 måneder og søværnets Taktiske Officers Kursus er placeret efter videreuddannelsestrin I/L idet majoriteten af officererne gennemfører uddannelsen på dette tidspunkt.

Figur 1
Uddannelsesforløbene for linjeofficerer i flyvevåbnet, hæren og søværnet og på Forsvarsakademiet. Illustration: EVA (på basis af oplysninger fra forsvaret)¹²

¹² Trods markeringen er Operations- og Føringsuddannelsen ikke obligatorisk. Forsvarsakademiet oplyser at Stabskursus erfaringsmæssigt har et mindre antal studerende fra hæren uden Operations- og Føringsuddannelse.

4.2 Om organiseringen af linjeofficersuddannelserne

Oversigten nedenfor viser de centrale organisatoriske relationer som er nødvendige for at forstå ansvars- og kompetencefordelingen i forsvaret med hensyn til tilrettelæggelse og gennemførelse af linjeofficersuddannelserne.

Figur 2

Organisering af forsvarets linjeofficersuddannelser

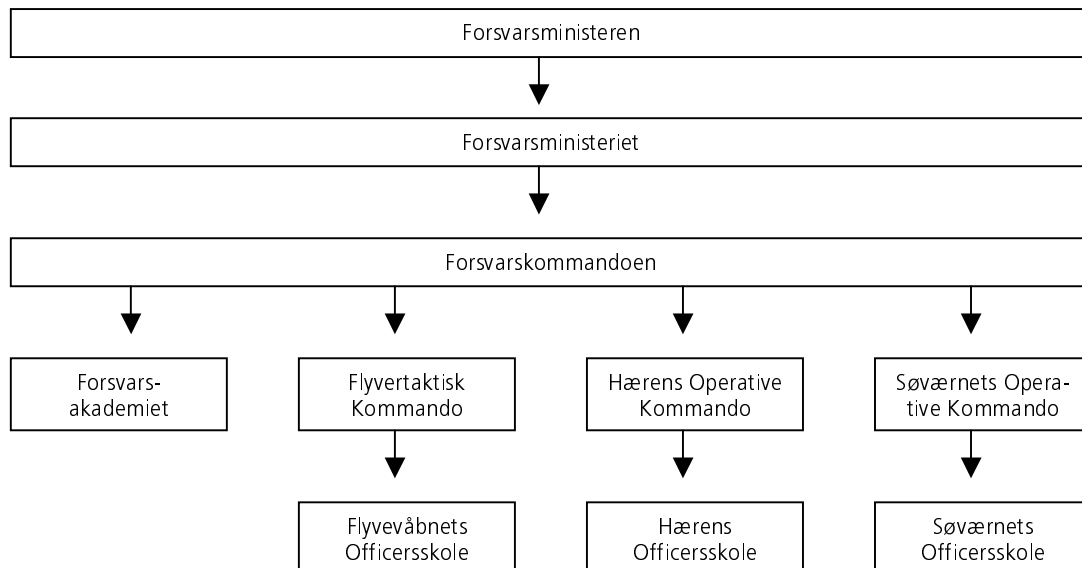

Illustration: EVA (på basis af oplysninger fra forsvaret)

Relationerne er mere komplekse end figuren antyder. For at forstå uddannelsesinstitutionernes placering i det militære system vil en række centrale ansvars- og kompetencefordelinger blive udfoldet nedenfor. Beskrivelsen er dog ikke udtømmende.

4.2.1 Forsvarsministeren

Forsvarsministeren er højeste ansvarlige myndighed for forsvaret. Forsvarsministeren fastsætter på baggrund af lovgivning størrelsen, sammensætningen og organisationen af hæren, søværnet og flyvevåbnet, herunder styrker mv. til at løse internationale opgaver og organer til støtte for forsvaret.

4.2.2 Forsvarskommandoen

Den øverste militære chef er forsvarschefen som sammen med forsvarsstaben udgør Forsvarskommandoen der er underlagt forsvarsministeriet. Forsvarschefen har under ansvar over for forsvarsministeren kommandoen over blandt andet hæren, søværnet og flyvevåbnet. Forsvarskommandoen står for den overordnede udvikling af og planlægning for hele forsvaret. Eksempelvis er det Forsvarskommandoens ansvar at de militære enheder opstilles, uddannes og udrustes så de er i stand til at løse forsvarets fredstids- og krigsopgaver. I relation til den samlede linjeofficersuddannelsesstruktur er Forsvarskommandoen og de involverede skoler ansvarlige for at koordinere udviklingsarbejde sådan at der er sammenhæng mellem uddannelser på officersgrunduddannelses-, videreuddannelsestrin I/L- og videreuddannelsestrin II/L-niveau.

4.2.3 Forsvarsakademiet

Forsvarsakademiet, som er forsvarets højeste uddannelsesinstitution, er en selvstændig myndighed under Forsvarskommandoen. Forsvarsakademiet har udstrakt selvstændig beslutningskompetence hvad angår videreuddannelsestrin II/L-uddannelsernes struktur, faglige indhold og undervisnings tilrettelæggelse. Større strukturelle og omfangsrige ændringer skal i princippet godkendes af Forsvarskommandoen. I forhold til den samlede uddannelsesstruktur varetager Forsvarsakademiet opgaven med et par gange årligt at samle de uddannelsesansvarlige inden for de forskellige fagområder på alle uddannelsestrin for at koordinere, kvalitetssikre og -udvikle hele linjeofficersuddannelsessystemet.

4.2.4 Værnenes operative kommandoer

Værnenes operative kommandoer (Flyvertaktisk Kommando, Hærens Operative Kommando og Søværnets Operative Kommando) er underlagt Forsvarskommandoen. I forhold til linjeofficersuddannelserne udgør de operative kommandoer foresatte myndigheder, og herfra udgår bindende direktiver for de respektive officersskoler.

4.2.5 Officersskolerne

Officersskolerne er underlagt de førnævnte myndigheder, men har dog også selvstændig beslutningskompetence. På den ene side skal skolerne honorere de krav som de er pålagt af Forsvarskommandoen vedrørende fx optagelseskraav og principper for tilrettelæggelsen af det faglige indhold, samt krav formuleret af det respektive værns kommando. Tilsvarende er officersskolerne underlagt de bestemmelser om varighed der er fastlagt af Forsvarskommandoen og godkendt af ministeren, samt mål og rammer for uddannelseselementer eller fagområder. På den anden side har skolerne frihed til løbende at justere og ajourføre uddannelsernes indhold og pædagogik. Blandt andet har de områdeansvarlige faggrubeledere i samarbejde med den enkelte underviser ansvar for de enkelte fag og kompetence til at udvikle fagene.

4.3 Centrale karakteristika ved linjeofficersuddannelserne

Dette afsnit beskriver en række centrale karakteristika som er fælles for alle evaluerede officersuddannelser, og som er forskellige fra typiske forhold i det civile videregående uddannelsessystem. Afsnittet afspejler evalueringsgruppens forståelse af centrale aspekter af linjeofficersuddannelserne og udgangspunkter for at vurdere ækvivalens med det civile uddannelsessystem.

4.3.1 Forsvaret skal kunne kæmpe

Allerede ved et første blik på militærets uddannelsessystem, herunder linjeofficersuddannelserne, træder den grundlæggende præmis frem at forsvaret skal kunne kæmpe. Herved forstås at forsvaret skal uddanne sit personel og sine enheder så de har evnen til at løse pålagte opgaver i fred, krise og krig. En evne som gennem det seneste årti flere gange er blevet en realitet gennem forsvarets deltagelse i internationale fredsstøttende og fredsskabende operationer. Det centrale aspekt at officeren gennem sin uddannelse forberedes på at skulle planlægge og deltage i krigshandlinger og dermed gennemføre operationer som har til hensigt at tilintetgøre personel og ødelægge materiel og fysiske formationer, har signifikant indflydelse på uddannelserne. Både officersuddannelsernes tilrettelæggelse, afvikling og indhold samt uddannelseskulturen på officersskolerne og Forsvarsakademiet er påvirket heraf. Mødet med forsvarets uddannelsessystem viser at kravet om kampegnethed og -parathed bidrager afgørende til både uddannelsesledelsernes, underviserens og de studerendes selvforståelse.

4.3.2 Officerens tredimensionelle kompetenceprofil

Forsvaret er en vidtspændende organisation der skal løse mange forskellige typer opgaver. Det har betydning for uddannelsen af de militære ledere, officererne. Forsvarskommandoen har formuleret en tredimensionel kompetenceprofil som beskriver bredden i de funktioner officeren forventes at skulle varetage i sin ansættelse, og som officersuddannelserne derfor skal forberede på. De tre dimensioner i officersprofilen er:

- soldaten/krigeren
- diplomaten
- virksomhedslederen.

Rollen som *soldat/kriger* vedrører forsvarets ultimative formål, at enhederne skal kunne kæmpe. Rollen som *diplomat* stiller omvendt krav til officeren om både nationalt og internationalt at kunne gøre sig gældende uden aktivering af de militære kapaciteter. Endelig skal officeren forberedes på at kunne fungere som *virksomhedsleder* på forskellige niveauer i forsvaret som organisation med de alsidige kompetencekrav som stilles til moderne ledere. Rollerne i det tredimensionelle kompetencebegreb præger på forskellig vis og med forskellig intensitet linjeofficersuddannelsernes faglighed og indhold.

Efter evalueringsgruppens opfattelse kan kompetenceprofilen suppleres med en fjerde dimension som gennem hele uddannelsesforløbet og i den efterfølgende gavntjeneste præger officerens virke. Den fjerde dimension er kompetencen som underviser og træner af militært personale, herunder andre officerer. Når denne kompetence fremhæves som en fjerde dimension, skal det ses i lyset af hvor meget det at kunne undervise og formidle fylder i både officersuddannelserne og i tjenesten.

4.3.3 Linjeofficerernes ledelsesfaglighed

Som beskrevet er der betydelig forskel på de forskellige værnuddannelsers faglige profiler på både det faglige indhold og på uddannelsesstrukturerne. Værnuddannelserne har imidlertid også visse fællesnævner, både i forhold til de militære og ledelsesmæssige kernekompetencer og i relation til støttefagene. Uddannelsernes tætte kobling til officerernes militære arbejdsmarked, professionerne, gør at særligt ledelsesaspektet træder tydeligt frem som en fællesnævner for værnenes forskellige uddannelser. Forsvaret karakteriserer og profilerer således officersuddannelserne som Danmarks eneste professionelle lederuddannelse. Herved signaleres at man vurderer at linjeofficererne gennem uddannelserne sikres unikke ledelsesmæssige kompetencer. Det unikke i linjeofficersuddannelserne realiseres i vekselvirkningen mellem teori og praksis. Denne vekselvirkning kommer dels til udtryk i de enkelte uddannelsesforløb, dels overordnet i sammenhængen mellem uddannelsestrin og dertilhørende funktions- og gavntjeneste.

4.3.4 Faglig og personlig udvikling

Som en konsekvens af kravet om at den færdiguddannede officer allerede ved dimission fra officersgrunduddannelsen skal kunne løse sine opgaver i både fred, krise og krig, har officersskolerne allerede ved optag et stærkt fokus på ikke blot faglig udvikling, men også udvikling af personlige kompetencer i forbindelse med uddannelsen som leder. Nøgleordet i udviklingen af de studerendes personlige egenskaber er holdningsdannelse idet militæret gennem hele uddannelsessystemet betoner værdier som loyalitet, præcision og samarbejde. Det understreges fra uddannelsesinstitutionernes side at dette ikke som før sker på baggrund af streng disciplin, men at forsvaret aktivt arbejder med at udvikle og tilpasse mere tidssvarende pædagogiske metoder med sigte på den personlige udvikling. Samarbejdsaspektet og loyalitetsaspektet bliver i vidt omfang understøttet af bestræbelserne under uddannelsen på at give de studerende en identitetsfølelse i forhold til den institutionelle frihed som uddannelsen er beregnet på.

4.3.5 Det omfattende bedømmelsessystem

Et eksempel på hvor fremtrædende rolle kravene til de personlige og holdningsmæssige forhold spiller, findes i Forsvarets Personeludviklings- og Bedømmelsessystem (FORPUBS). FORPUBS, der betegnes som det vigtigste enkeltsystem til optag og rekruttering, tester såvel personlige, faglige som ledelsesmæssige kompetencer. Formålet er at give den enkelte og forsvaret et billede af på-

gældendes standpunkt, herunder stærke og svage sider, samt ikke mindst skitsere den enkeltes samlede udviklingspotentiale. FORPUBS er sammenholdt med resultatet af eksaminer og ansvarlige myndigheders vurderinger fundamentet i optagelsesprocessen på officersskolernes og Forsvarsakademiets videreuddannelser og som sådan for det videre karriereløb. FORPUBS og dets centrale placering har ingen civil pendant.

4.3.6 Uddannelses- og karrieresystemet

Et andet aspekt hvor forsvarets linjeofficersuddannelser adskiller sig fra de civile videregående uddannelser, er selvsagt i forholdet til den efterfølgende jobvaretagelse. Den eneste uddannelsesmæssige adgang til en stilling som officer i forsvaret er således gennem en af officersskolernes uddannelser. Med civile termer kan der tales om at gennemførelsen af en linjeofficersuddannelse medfører en autorisation til at fungere som leder på det militære arbejdsmarked. Hertil kommer at forsvarets linjeofficersuddannelser trinvis er bundet tæt sammen med den formelle erhvervskompetence. Som beskrevet i afsnit 4.1 er der i forsvarets vertikale karrierestruktur en tæt sammenhæng mellem uddannelsesniveau og hierarkisk eller gradsmæssig indplacering. På ethvert trin i linjeofficersuddannelsessystemet er de respektive uddannelser derfor i høj grad bestemt af og tilrettelagt i forhold til forsvarets forventninger til de dertil knyttede stillinger.

4.3.7 Værnsspecifikke og værnsfælles behov

Som beskrevet bliver uddannelserne på officersgrunduddannelses- og videreuddannelsesstrin I/L-niveau gennemført værnssvis.¹³ Denne struktur har ikke altid været sådan. Over tid har uddannelsesansvaret på de forskellige niveauer vekslet mellem at være værnsspecifikke og værnsspecifikke. Når uddannelserne i betydelig grad er værnsspecifikke, skyldes det at officerer i de forskellige værn skal varetage forskellige erhvervsfunktioner under forskellige operative vilkår. Som en konsekvens af den stærke tilknytning til de meget forskellige professionelle miljøer er uddannelsernes kernefagligheder samt profil, indhold og tilrettelæggelse forskellige, særligt på grunduddannelsesniveau. På videreuddannelsesstrin I/L er der større slægtskab mellem værnenes uddannelser, der dog stadig er tonet i forhold til værnsspecifikke behov. Endelig, på Stabskursus, fjernes den skarpe opdeling i værnuddannelserne, og der fokuseres på udvikling af værnssfælles kompetencer med henblik på at officeren kan varetage værnoverskridende stillinger, fx i stabe nationalt og internationalt.

Jobbet som officer i værnene ligner i flere henseender civile professioner. Herved forstås at der er tale om velafgrænsede fagområder hvortil der er knyttet veldefinerede kompetencekrav på forskellige funktionsniveauer inden for værnene, at værnene dermed i betydelig grad har monopol

¹³ Værnenes forskellige operative vilkår og forskellige historiske baggrund gør at også uddannelseskulturerne på de tre officersskoler er forskellige.

på viden, og at det enkelte værns officersuddannelse formelt er eneste uddannelsesmæssige vej til ansættelse i det pågældende værn. Herved får de respektive linjeofficersuddannelser karakter af autorisationer. Endelig er det tydeligt at der i værnene eksisterer stærke og unikke kulturer som bidrager til at identificere fagligt fællesskab i værnet og til at identificere en omverden, herunder de øvrige værn.

4.3.8 Ansatte studerende

I modsætning til de typiske civile videregående uddannelser står de studerende gennem hele uddannelsesforløbet i ansættelsesforhold til forsvaret og modtager fuld løn. Dette afføder formelle fremmøde- og resultatkrav.

4.3.9 Rekruttering og ansættelse af undervisere

Officersskolerne og Forsvarsakademiet benytter undervisere med både militær og civil uddannelses- og erhvervsbaggrund. Civile undervisere, som udgør et mindretal, rekrutteres og ansættes i forsvaret efter procedurer og principper som er sammenlignelige med det civile videregående uddannelsessystem. For de militære undervisere knytter der sig dog særlige forhold. De er ansat under rotationsvilkår, hvilket indebærer at de med regelmæssige intervaller på typisk tre til fem år forflyttes til anden tjeneste. Blandt særlige rekrutterings- og ansættelsesvilkår for de militære undervisere er også selve ansættelsesproceduren. Ansættelseskompetencen er ikke placeret ved uddannelsesinstitutionerne. I stedet er det personelforvaltningen i henholdsvis de operative kommandoer¹⁴ og Forsvarskommandoen som i tæt samarbejde med de respektive officersskoler og Forsvarsakademiet udpeger og ansætter enkeltpersoner i underviserstillinger ved uddannelsesinstitutionerne.

4.3.10 Vidtgående optagelseskriterier og -procedurer

Linjeofficersuddannelserne anvender optagelsesprocesser og -kriterier som i forhold til de civile videregående uddannelser må karakteriseres som vidtgående. I forbindelse med ansøgning til uddannelserne skal den studerende således opfylde en række betingelser vedrørende uddannelsesmæssige, fysiske og personlige forudsætninger. Optagelsesprocessen er tilsvarende omfattende idet der fx på officersgrunduddannelserne afsættes længere tid til at gennemføre en række prøver af forskellig art. Ved optag på videreuddannelsenstrin I/L- og II/L-uddannelserne spiller officerernes FORPUBS en afgørende rolle. En negativ bedømmelse i FORPUBS virker normalt ikke hæmmende for karrieren, men flere negative bedømmelser kan blokere for optag på en uddannelse og for videre karriere selvom ansøgeren i øvrigt møder de formelle forudsætninger.

¹⁴ Den operative kommandostruktur udgøres af Hærens Operative Kommando, Søværnets Operative Kommando og Flyvertaktisk Kommando.

4.4 Det civile videregående uddannelsessystem

Dette afsnit beskriver overordnet struktur, formål og adgangskrav for det civile videregående uddannelsessystem som det er formuleret i lovgivningen. Det civile videregående uddannelsessystem består af to parallelle kompetencesystemer: det ordinære videregående uddannelsessystem og Videreuddannelsessystemet for voksne (VFV). Linjeofficersuddannelserne vil blive vurderet i forhold til uddannelsesniveauer i begge kompetencesystemer for at sikre den højest mulige præcision i ækvivaleringen. Afsnittet vil kort tydeliggøre hvad der er karakteristisk for de enkelte uddannelsesniveauer i det civile videregående uddannelsessystem, herunder forskellen på de ordinære videregående uddannelser og Videreuddannelsessystemet for voksne.

De seneste reformer på det civile videregående uddannelsesområde er blevet iværksat for at give uddannelserne et bredt kvalitativt løft og for at skabe et sammenhængende grund- og videreuddannelsessystem uden uddannelsesmæssige blindgyder. Der er således gennemført reformer inden for både de korte videregående uddannelser (KVU-reformen), de mellemlange videregående uddannelser (MVU-reformen) og de lange videregående uddannelser (ny universitetslov). Tilblivelsen af Videreuddannelsessystemet for voksne kan også ses som led i de seneste års omfattende reformarbejde. Den grundlæggende ambition bag reformerne er udviklingen af et mere fleksibelt videregående uddannelsessystem med flere muligheder for at tilrettelægge uddannelsesforløb.

Den følgende beskrivelse af de særlige karakteristika ved de enkelte videregående uddannelsesniveauer er ikke fuldstændig, men sigter på kort at introducere de niveauer som linjeofficersuddannelserne potentielt vil kunne ækvivaleres i forhold til. Først beskrives det ordinære videregående uddannelsessystem, dernæst Videreuddannelsessystemet for voksne. For hvert uddannelsesniveau beskrives uddannelsernes faglige formål, adgangsforsætninger, varighed og det fastlægges hvilke uddannelsesinstitutioner der kan udbyde de pågældende uddannelser.

4.4.1 Det ordinære videregående uddannelsessystem

Det ordinære videregående uddannelsessystem består af tre uddannelsesniveauer:

- korte videregående uddannelser (KVU)
- mellemlange videregående uddannelser (MVU)¹⁵
- lange videregående uddannelser (LVU).

¹⁵ Der kan skelnes mellem MVU-uddannelser som opfylder MVU-loven, og MVU-uddannelser som desuden også opfylder bestemmelserne i professionsbachelorbekendtgørelsen (afsnit 4.4.1b).

4.4.1a Korte videregående uddannelser

KVU-uddannelserne¹⁶ har til formål at kvalificere den uddannede til selvstændigt at varetage opgaver med at analysere, planlægge og gennemføre løsninger inden for det pågældende område i erhvervsvirksomheder. KVU-uddannelserne henvender sig både til gymnasialt uddannede og til personer med en relevant erhvervsuddannelse eller landbrugsuddannelse suppleret med en vis studiekompetence.

Uddannelserne er fuldtidsuddannelser og normeret til to studenterårsværk¹⁷. Op til 15 ECTS-point af det samlede uddannelsesforløb kan efter institutionens bestemmelse gennemføres som studieophold i en eller flere virksomheder. Uddannelsen består af en obligatorisk del der har et omfang svarende til 95 ECTS-point, og en valgdeltid der har et omfang svarende til 25 ECTS-point. Formelt giver de korte videregående uddannelser kompetence til videreuddannelse på diplomniveau i Videreuddannelsessystemet for voksne (afsnit 4.4.2)

Med KVU-reformen i august 2000 indførte Undervisningsministeriet 13 nye uddannelser fra jordbrug til finansområdet i stedet for de hidtidige 75 uddannelser. Erhvervsskoler over hele landet er godkendt til at udbyde korte videregående uddannelser og har som hovedregel også et væsentligt udbud af erhvervsrettet efter- og videreuddannelse for voksne. Erhvervsskolestrukturen er imidlertid i første række baseret på at uddannelsesstederne skal fungere som lokalskoler for unge der søger erhvervsuddannelse (EUD) eller erhvervsgymnasial uddannelse (hhx/htx).

Eksempler på de nye KVU-uddannelser er multimediedesigner, jordbrugsteknolog, produktionsteknolog og markedsføringsøkonom.

I evalueringen af forsvarrets linjeofficersuddannelser er følgende lov lagt til grund for vurderingen af ækvivalens med KVU-niveauet:

- Lov om korte videregående uddannelser (erhvervsakademiudd.) samt Bemærkninger til loven.

4.4.1b Mellemlange videregående uddannelser

- I maj 2000 vedtog Folketinget lov om mellemlange videregående uddannelser¹⁸ (MVU-loven), der skabte en fælles ramme for de MVU-uddannelser som hører under Undervisningsministeriet. Målet

¹⁶ Lovgrundlaget er lov om korte videregående uddannelser (erhvervsakademiuddannelser) nr. 1115 af 29/12/1997 og lov nr. 1115 af 29/12/1997. De nye bekendtgørelser for de nye KVU-uddannelser er næsten enslydende. Beskrivelsen er derfor et ekstrakt af de nye bekendtgørelser, blandt andet bekendtgørelse om erhvervsakademiuddannelse (AK) inden for jordbrug (Jordbrugsteknolog AK).

¹⁷ Et studenterårsværk er en fuldtidsstuderendes arbejde i et år. Et studenterårsværk svarer til 60 point i European Credit Transfer System (ECTS-point).

¹⁸ Lov om mellemlange videregående uddannelser nr. 481 af 31/05/2000.

var dobbelt: at skabe grundlag for et samlet kvalitetsløft og at skabe en ramme for udvikling af nye MVU-uddannelser. MVU-loven fastslår desuden hvordan den nye professionsbachelortitel opnås.

Professionsbachelortitlen indikerer at de uddannelser der opnår den, er på niveau med universiteternes bacheloruddannelser, men samtidig adskiller sig fra disse ved større grad af professions- og praksisorientering. Det betyder at en professionsbacheloruddannet i princippet har adgang til masteruddannelser på universitetet. Hvorimod en person der har en ordinær MVU-uddannelse, vil skulle tage en suppleringsuddannelse for at kunne blive optaget på en masteruddannelse.

Professionsbachelorniveauet tager udgangspunkt i MVU-lovens ramme, men derudover er der i professionsbachelorbekendtgørelsen formuleret en række ekstra krav for at en uddannelse kan godkendes i forhold til dette niveau. I rapporten fokuseres særligt på to centrale kriterier der skal være opfyldt for at en MVU-uddannelse er på professionsbachelorniveau. Disse vedrører undervisningens vidensgrundlag og praktikkens indhold og tilrettelæggelse.

Undervisningens vidensgrundlag

For det første skal undervisningens vidensgrundlag være på et højt niveau som er karakteriseret ved nem og hurtig inddragelse af viden om centrale tendenser i professionen (professionsbasering). For det andet skal undervisningen være baseret på egne forsøgs- og udviklingsarbejder (udviklingsbasering), og for det tredje skal der sikres nem og hurtig inddragelse af viden om forskning og forskningsresultater inden for uddannelsens fagområde (forskningstilknytning).

De tre karakteristika spiller sammen med kravene til sektorens nye institutionsform: Centre for Videregående Uddannelse (CVU). Formålet med CVU-loven har først og fremmest været at skabe stærke, selvstændige og profilerede videregående uddannelsesmiljøer der er placeret i alle dele af landet. Dannelsen af centrene skaber grundlag for at MVU-institutionerne kan tilbyde forskningsstilknytning. Forskningstilknytning opnås ved samarbejdsaftaler med et eller flere forskningsmiljøer der skal sikre at nye forskningsresultater inddrages i uddannelserne, og at forskningsmiljøerne understøtter centrenes udviklingsbasering, herunder udvikling af undervisernes kvalifikationer gennem efter- og videreuddannelse. Det er meningen at samarbejdet med universiteterne skal bidrage til et kvalitetsløft og en tættere forbindelse mellem forskning og praksis på MVU-uddannelserne. Professionsbachelortitlen er dog ikke kun forbeholdt uddannelser udbudt på CVU'er. Hvis en institution uden for CVU-samarbejde honorerer kravene til vidensgrundlaget, kan også de godkendes til at udbyde uddannelser på professionsbachelorniveau.

At begrebet forskningstilknytning er nyt, betyder at der i dag ikke eksisterer en entydig fortolkning af lovteksten. Forskningstilknytning kan dog forstås som et ønske om at knytte de udviklingsbase-

rede miljøer på CVU'erne og de forskningsbaserede miljøer på universiteterne mv. tættere sammen.¹⁹ Dette er også afspejlet i loven om CVU'er, hvor universiteterne skal medvirke til forskningstilknytning gennem forskningstilknytningsaftaler med CVU'erne. Det forventes at der blandt andet vil blive fokuseret på samspillet mellem CVU'er og forskningsinstitutioner ved fx fælles forsknings- og udviklingsprojekter og gensidig repræsentation i råd etc. Derudover forventes det at forskningstilknytning også vil indeholde krav til tidsmæssige og økonomiske ressourcer afsat til forskningsbaseret kompetenceudvikling af underviserne på CVU'er gennem fx efter- og videreuddannelse og ansættelse i ph.d.-stillinger.²⁰ I skrivende stund er begrebet forskningstilknytning dog ved at blive udfoldet i Undervisningsministeriet.

Da der er tale om et reelt kvalitetsløft, er det at opnå status som forskningstilknyttet en udfordring for alle MVU-uddannelser.

Praktikkens indhold og tilrettelæggelse

Det andet der skal til for at uddannelsen kan godkendes på professionsbachelorniveau, er at der skal være bygget praktik ind i uddannelsen. Praktikkens indhold og tilrettelæggelse skal sikre en reflekteret kobling mellem erfaringsdannelse og teoridannelse. Ligesom praktikkens indhold og tilrettelæggelse skal sikre udveksling af viden, færdigheder og værdier mellem uddannelse og profession. Praktikken skal være tilrettelagt med progression i retningen af et selvstændigt udøvende niveau.

Der er adgang til professionsbacheloruddannelserne for studerende med en gymnasial uddannelse eller et antal bestemte gymnasiale fag. Der kan dog dispenseres herfra fx ved selvstændig optagesprøve. En professionsbacheloruddannelse har en varighed på mellem tre og fire år (180 og 240 ECTS-point), og der indgår mindst 30 ECTS-point praktik i uddannelsen.

Alle de "gamle" MVU-uddannelser under Undervisningsministeriet hæves til professionsbachelorniveau, herunder fx uddannelserne til sygeplejerske, lærer, pædagog, journalist, diplomingeniør, socialrådgiver mv. Det er en proces som er godt i gang.

I evalueringen af forsvarets linjeofficersuddannelser er følgende love og bekendtgørelser lagt til grund for vurderingen af ækvivalens med de mellemlange videregående uddannelser:

- Lov om mellemlange videregående uddannelser samt Bemærkninger til loven

¹⁹ Forskningstilknytning – En ramme for MVU-rådets rådgivning, *Rådet for Mellemlange Videregående Uddannelser*, August 2002.

²⁰ Forskningstilknytning – En ramme for MVU-rådets rådgivning, *Rådet for Mellemlange Videregående Uddannelser*, August 2002.

- Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor
- Lov om Centre for Videregående Uddannelse (CVU).

4.4.1c Lange videregående uddannelser

De lange videregående uddannelser (LVU) består af tre overordnede niveauer: bachelor, kandidat og ph.d. som tilsammen udgør 3+2+3-strukturen efter uddannelsesstrinenes længde. Her beskrives dog alene bachelor- og kandidatniveauerne.

Universitetsuddannelser udbydes af universitetslovsinstitutioner, det vil sige de 12 universiteter som af Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling har opnået universitetsstatus og hører under universitetsloven. Universiteterne har monopol på at udbyde forskningsbaseret uddannelse, det vil sige bachelor-, master- og kandidatuddannelser. At en uddannelsen er forskningsbaseret, betyder at universitetet har ansvar for at uddannelserne tager udgangspunkt i et bæredygtigt forskningsmiljø, og at der inden for den fastlagte optagelseskapacitet kan tilbydes forskningsbaseret undervisning²¹. Evalueringsgruppen har valgt at definere forskningsbaseret ud fra to dimensioner: institutionel organisering og videnskabelig produktion samt underviserens kompetence²²:

- Institutionelt skal en universitetsuddannelse være tilknyttet relevante, aktive forskningsmiljøer som typisk er organiseret i institutter på udbyderinstitutionen. Et centralt krav i universitetsloven er at institutterne skal ledes af anerkendte og erfarne forskere. Der er typisk defineret en norm for de ansattes tidsforbrug på henholdsvis forskning og uddannelse, ligesom institutterne er tildelt økonomiske midler til forskning. Sådanne normer kan enten være defineret for enkeltpersoner eller for forskningsmiljøet som helhed. Forskningsproduktionens omfang og kvalitet udtrykkes fx ved at forskerne offentliggør artikler i anerkendte, nationale og internationale videnskabelige tidsskrifter eller andre publikationer med peer-review. Peer-review er faglige og akademiske niveauvurderinger foretaget af personer med anerkendt videnskabelig ekspertise inden for de pågældende fagområder. Peer-review systemet skal garantere at forskningen er redelig og gennemføres på et tilstrækkeligt højt fagligt niveau. Institutterne skal som forskningsmiljøer have en sådan størrelse at der sikres faglig bæredygtighed. Endelig skal det fremhæves at eksterne forskningsmiljøer uden for udbyderinstitutionen også kan bidrage til en uddannelses forskningsbaseret, men at disse ikke fuldt ud kan erstatte den bærende interne forskningsbaseret.
- På universiteterne varetages forskning af fastansat personale, typisk adjunkter, lektorer og professorer som i reglen også underviser på de udbudte uddannelser. Underviserne har således ofte en formel forskningsuddannelse på ph.d.-niveau og forskningserfaring. Graden af forskningsbaseret

²¹ Forslag til lov om universiteter af 1. november 2002.

²² Blandt andet på baggrund af hvilke krav der stilles til videnskabelige medarbejdere vedrørende publicering af videnskabeligt arbejde, tidligere stillet krav fra Undervisningsministeriet for godkendelse af nye universitetslovsinstitutioner (blandt andet SDU), godkendelse af nye uddannelser og OECD-definitioner.

undervisning varierer i realiteten fra uddannelse til uddannelse, men i princippet skal al undervisning være baseret på forskning.

Ud over universitetsloven er det de enkelte bekendtgørelser for uddannelserne der fastsætter rammerne for uddannelsen, det vil sige niveau, indhold og formål. Beskrivelserne i det følgende er derfor eksemplariske og baseret på de enkelte uddannelsesbekendtgørelser for områderne.²³

Universitetsuddannelserne dækker følgende faglige hovedområder: humaniora (fx sprog, filosofi og historie), naturvidenskab (fx matematik, geografi), samfundsvidenskab (statskundskab, psykologi, erhvervsøkonomi), ingeniørfag og sundhedsvidenskab (medicin, farmaci).

4.4.1d Den universitære bacheloruddannelse

Formålet med den universitære bacheloruddannelse, som er den universitære grunduddannelse, er at give de studerende en bred indsigt i det pågældende fag/områdes centrale discipliner, teorier og begreber. Derudover skal de bachelorstuderende lære at anvende relevante metodiske redskaber som skal kvalificere til erhvervsmæssig beskæftigelse, deltagelse i supplerende uddannelse og danne grundlag for en kandidatuddannelse.²⁴ Den universitære bacheloruddannelse giver formelt studiekompetence til videreuddannelse på kandidatniveau (afsnit 4.4.1e) og på masterniveau i Videreuddannelsessystemet for voksne (afsnit 4.4.2c).

Adgang²⁵ til den universitære bacheloruddannelse fås ved en adgangsgivende gymnasial eksamen. Bacheloruddannelsen har en varighed på tre årsværk (180 ECTS), og den indeholder en skriftlig opgave af mindst 10 ECTS-points omfang. Opgaven skal omhandle problemstillinger inden for uddannelsens centrale fag og fagområder.

Der udbydes både et- og tofags bacheloruddannelser. Bachelor i psykologi fra Københavns Universitet er et eksempel på en etfags bachelor. En bachelor i kommunikation og datalogi fra Roskilde Universitetscenter er et eksempel på en tofagsbachelor.

I evalueringen af forsvarets linjeofficersuddannelser er følgende lovgrundlag lagt til grund for vurderingen af ækvivalens med det universitære bachelorniveau:

- Forslag til lov om universiteter af 1. november 2002.

²³ For eksempel bekendtgørelse om humanistiske uddannelser på universiteterne, BEK nr. 169 af 15/03/1995.

²⁴ Denne beskrivelse er taget fra uddannelsesbeskrivelserne for statskundskab, humaniora og folkesundhedsvidenskab. Sidstnævnte er en af de seneste bekendtgørelser fra Undervisningsministeriet.

²⁵ Bekendtgørelse om adgang, indskrivning og orlov m.v. ved videregående uddannelser, BEK nr. 154 af 06/03/2000.

4.4.1e Den universitære kandidatuddannelse

Optagelse på en kandidatuddannelse forudsætter en videregående uddannelse på bachelorniveau. På enkelte særlige kandidatuddannelser optages også relevante professionsbachelor og MVU-dimittender med supplerende. En bachelor giver imidlertid ikke automatisk adgang til alle uddannelser på kandidatniveau. Tildelingen af merit afhænger af graden af faglig sammenhæng mellem den konkrete bachelor- og kandidatuddannelse.

Formålet med kandidatuddannelsen er at udbygge den studerendes faglige viden og øge de teoretiske og metodiske kvalifikationer som den studerende har erhvervet under bacheloruddannelsen, at sætte den studerende i stand til selvstændigt at anvende også videregående elementer af teori og metode og at kvalificere den studerende til at udføre og deltage i videnskabeligt udviklingsarbejde.²⁶ Formelt giver en kandidatuddannelse studiekompetence til videreuddannelse på ph.d.-niveau.

Kandidatuddannelsen varer som hovedregel to år²⁷ og afsluttes med en større selvstændig afhandling, specialet, inden for hovedområdet. Specialet skal dokumentere den studerendes færdigheder i at anvende videnskabelige metoder og teorier under arbejdet med et afgrænset fagligt emne. Specialet har et omfang på 30 ECTS-point.

Kandidatuddannelsen i statskundskab fra Aarhus Universitet er et eksempel på en kandidatuddannelse der ligger i direkte forlængelse af bacheloruddannelsen i statskundskab.

Et eksempel på en tværgående kandidatuddannelse er kandidatuddannelsen i human ernæring på Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, der bygger videre på en bacheloruddannelse inden for levnedsmiddel-, medicin-, farmaceut-, biologi-, biokemi-, agronom-, hortonom-, kemiingeniør-, veterinær- eller tandlægeområderne.

En tredje type kandidatuddannelser er de særlige kandidatuddannelser hvor MVU-uddannede med supplerende samt professionsbachelor kan videreuddanne sig på kandidatniveau. Et eksempel er den sundhedsfaglige kandidatuddannelse ved blandt andet Syddansk Universitet, som er målrettet personer med en sundhedsfaglig MVU.

²⁶ Bekendtgørelse for økonomiuddannelsen er valgt som udgangspunkt for gradsbeskrivelsen fordi det er en af de seneste bekendtgørelser fra Undervisningsministeriet.

²⁷ Uddannelsen forlænges dog med 30 ECTS-point hvis uddannelsen indeholder et fag der ligger uden for hovedområdet. Derudover varer læge- og dyrlægeuddannelsen længere, henholdsvis 6 og 5 1/2 år.

I evalueringen af forsvarets linjeofficersuddannelser er følgende lovgrundlag lagt til grund for vurderingen af ækvivalens med kandidatniveauet:

- Forslag til lov om universiteter af 1. november 2002.

4.4.2 Videreuddannelsessystemet for voksne

Uddannelserne i Videreuddannelsessystemet for voksne²⁸ (VfV) adskiller sig fra uddannelserne i det ordinære videregående uddannelsessystem i indhold, tilrettelæggelse, længde og profil. De sigter i højere grad mod at videreudvikle voksnes erhvervskompetence, hvor uddannelserne i det ordinære videregående uddannelsessystem også sigter på at udvikle studiekompetence.

VfV har tre formelle afgangsniveauer, som er koblet til de ordinære videregående uddannelser. Laveste afgangsniveau er videregående voksenuddannelse (VVU), som niveaumæssigt svarer til korte videregående uddannelser i det ordinære uddannelsessystem. Dernæst følger diplomuddannelser, der svarer til universitetsbachelor- og professionsbachelorniveauerne samt endelig masteruddannelser, der som det højeste videreuddannelsesstrin for voksne niveaumæssigt svarer til kandidatuddannelserne.

Uddannelserne kan tilrettelægges på to principielt forskellige måder: som regulerede forløb hvor de nærmere regler er fastsat i uddannelsesbekendtgørelse, eller som fleksible forløb hvor uddannelsen er tilrettelagt i en personlig uddannelsesplan inden for videreuddannelsessystemets nærmere rammer.

Der er en tæt sammenhæng mellem Videreuddannelsessystemet for voksne og indførelsen af professionsbachelortitlen. I forhold til professionsbachelorernes videreuddannelsesmulighed er det hensigten at den normale videreuddannelsesvej for dem er Videreuddannelsessystemet for voksne, og at de kan få direkte adgang til diplom- og masteruddannelser.

I det følgende introduceres VVU, diplom- og masteruddannelserne.

4.4.2a VVU

Formålet med VVU er gennem udvikling af faglige og personlige kompetencer at kvalificere voksne med relevant erhvervserfaring til at kunne varetage funktioner på specialist- eller mellemliderniveau. Det vil sige til selvstændigt at kunne varetage komplekse arbejdsopgaver og ledelsen heraf. VVU udbydes af erhvervsskoler og uddannelsesinstitutioner med mellemlange videregående uddannelser, herunder Centre for Videregående Uddannelse. Undtagelsesvis kan VVU også udby-

²⁸ Jævnfør lov om erhvervsrettet grunduddannelse og videregående uddannelse (videreuddannelsessystemet) for voksne, lov nr. 488 af 31-05-2000.

des af universiteter. VVU sammensættes af fag på KVU-niveau og består af i alt et årsværk, inklusive et afgangsprøve på mindst 1/10 årsværk. En VVU foreslås omregnet til 60 ECTS-point.

Adgang til uddannelsen er betinget af at ansøgeren har gennemført en relevant adgangsgivende uddannelse på mindst følgende niveau: en ungdomsuddannelse eller en GVU. Adgang med et fleksibelt forløb vil afhænge af en konkret vurdering på den modtagende uddannelsesinstitution. Formelt giver VVU studiekompetence til videreuddannelse på diplomniveau i VFV (afsnit 4.4.2b).

I evalueringen af forsvarrets linjeofficersuddannelser er følgende lovgrundlag lagt til grund for vurderingen af ækvivalens med VVU-niveauet:

- Lov om erhvervsrettet grunduddannelse og videregående uddannelse (videreuddannelsessystemet) for voksne samt Bemærkninger til loven.

4.4.2b Diplomuddannelser

Formålet med diplomuddannelsen er gennem udvikling af faglige og personlige kompetencer at kvalificere voksne med relevant erhvervserfaring til at kunne varetage højt kvalificerede funktioner i virksomheder, institutioner mv.

For at begynde på en uddannelse i videreuddannelsessystemet skal man have mindst to års relevant erhvervserfaring og relevant studiekompetence, det vil sige tidligere uddannelse på minimum KVU-niveau, VVU-niveau eller et særligt indgangsforløb til diplomuddannelsen. Adgang med et fleksibelt forløb vil afhænge af en konkret vurdering på den modtagende uddannelsesinstitution. Deltagerens erhvervserfaring er grundlaget for et tæt samspil mellem teori og praksis.

Diplomuddannelsen vil primært kunne udbydes af Centre for Videregående Uddannelse, men vil også i særlige tilfælde kunne udbydes af andre uddannelsesinstitutioner med mellemlange videregående uddannelser og visse erhvervsskoler (erhvervsakademier) samt universiteter. Det er de samme krav om professions- og udviklingsbaseret samt forskningstilknytning der gælder for diplomuddannelserne som for professionsbacheloruddannelserne, da de er ligeværdige. Diplomuddannelser tilrettelægges først og fremmest som undervisning i fritiden.

Diplomuddannelsen sammensættes af fag på mellemlangt videregående uddannelsesniveau eller bachelorniveau og udgør et selvstændigt afrundet uddannelsesforløb. Diplomuddannelser adskiller sig fra MVU- og bacheloruddannelser ved at være tilrettelagt for ansøgere med særlige forudsætninger i form af erhvervserfaring og har en varighed svarende til et årsværk inklusive et afgangsprøve på mindst 1/5 årsværk. En diplomuddannelse foreslås omregnet til 60 ECTS-point. Delta-

gernes erhvervserfaring skaber det nødvendige afsæt for og samspil med undervisningen, som derved kan afsluttes på et relevant højt niveau uddannelsens varighed taget i betragtning.

Formelt giver en diplomuddannelse studiekompetence til videreuddannelse på masterniveau i VFV (afsnit 4.4.2c).

Følgende er et eksempel på videreuddannelse til diplomniveau: En datamatiker som arbejder inden for finanssektoren, ønsker at videreuddanne sig inden for informationsteknologi, multimedier og læreprocesser. Her vil den mest relevante videreuddannelsesmulighed være den etårige diplomuddannelse i informationsteknologi på IT-Højskolen i København.

I evalueringen af forswarets linjeofficersuddannelser er følgende lovgrundlag lagt til grund for vurderingen af ækvivalens med diplomniveauet:

- Lov om erhvervsrettet grunduddannelse og videregående uddannelse (videreuddannelsessystemet) for voksne samt Bemærkninger til loven.

4.4.2c Masteruddannelser

Formålet med masteruddannelsen er gennem udvikling på videnskabeligt grundlag af faglige og personlige kompetencer at kvalificere voksne med relevant erhvervserfaring til at kunne varetage højt kvalificerede funktioner i virksomheder, institutioner mv.

Masteruddannelsen udbydes af universiteterne da det er en forskningsbaseret uddannelse på kandidatniveau. Det betyder at det er de samme krav om forskningsbaserede uddannelser der gælder for masteruddannelsen som for kandidatuddannelse.

Masteruddannelser skal gennemføres på kandidatniveau og sammensættes af fag på kandidatniveau, men skal samtidig udgøre selvstændige uddannelsesforløb. Masterniveauet adskiller sig fra kandidatuddannelser ved at være tilrettelagt for ansøgere med særlige forudsætninger i form af erhvervserfaring. Deltagerens erhvervserfaring er grundlaget for et tæt samspil mellem teori og praksis. Netop erhvervserfaring skaber det nødvendige afsæt for og samspil med undervisningen, som derved kan afsluttes på et relevant højt niveau uddannelsens længde taget i betragtning.

For at begynde på en uddannelse i videreuddannelsessystemet skal man have mindst to års relevant erhvervserfaring og relevant studiekompetence, det vil sige tidligere uddannelse. Adgang til uddannelsen forudsætter således at ansøgeren har gennemført en adgangsgivende uddannelse på mindst MVU-niveau, herunder professionsbacheloruddannelse, en uddannelse på bachelorniveau eller en uddannelse på diplomniveau.

Masteruddannelser har normalt en varighed svarende til et årsværk (undtagelsesvis op til 1½ årsværk) inklusive et afgangsprojekt på mindst 1/5 årsværk. En masteruddannelse foreslås omregnet til 60 ECTS-point (undtagelsesvis 90 ECTS-point).

Følgende er et eksempel på en horisontal videreuddannelse på masterniveau: En cand.oecon. der er chef inden for kommunikationssektoren, ønsker ny viden om ledelse, organisation og kompetenceudvikling. Den mest nærliggende mulighed er den etårige Master of Business Administration (MBA) ved handelshøjskolerne i København og Århus samt Syddansk Universitet. Et eksempel på vertikal videreuddannelse er en folkeskolelærer som ønsker at videreuddanne sig inden for pædagogik. Den toårige master i voksenuddannelse ved Danmarks Pædagogiske Universitet er oplagt.

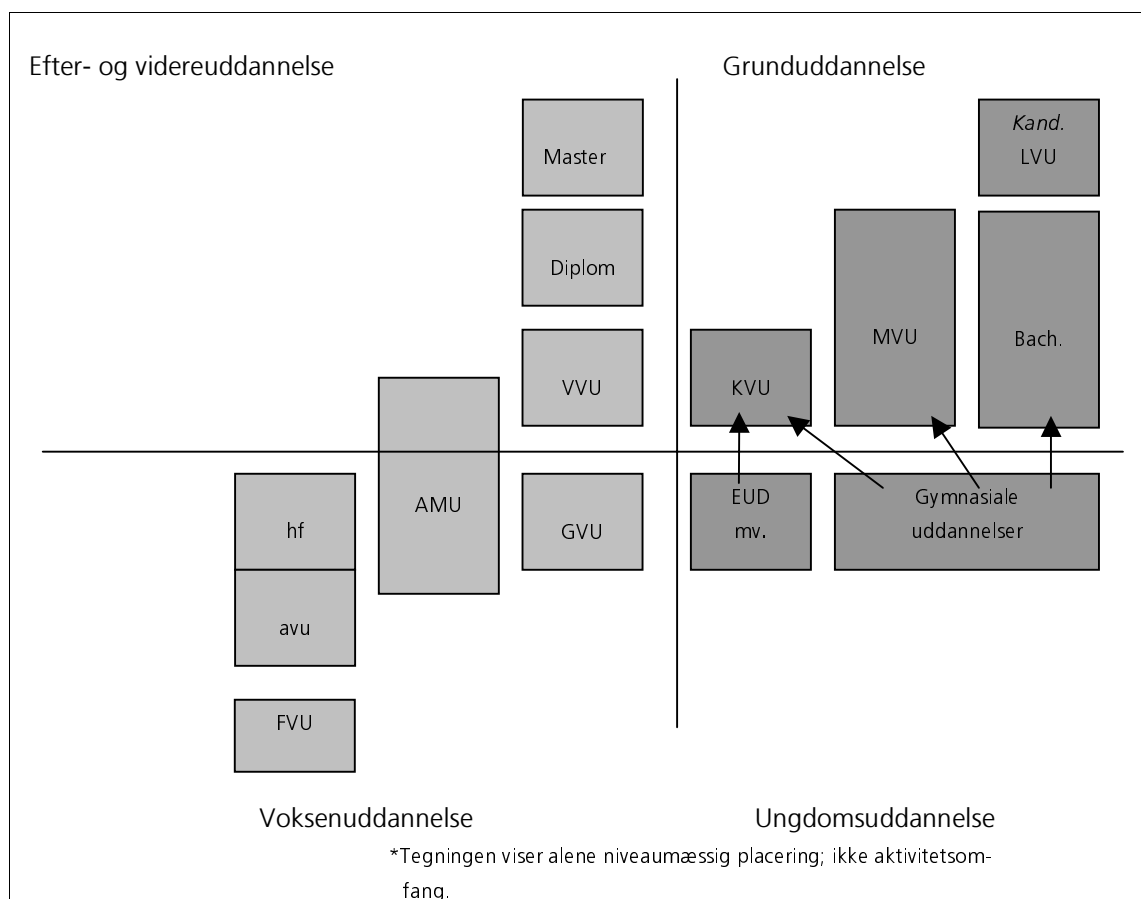
I evalueringen af forswarets linjeofficersuddannelser er følgende lovgrundlag lagt til grund for vurderingen af ækvivalens med masterniveauet:

- Lov om erhvervsrettet grunduddannelse og videregående uddannelse (videreuddannelsessystemet) for voksne samt Bemærkninger til loven
- Forslag til lov om universiteter af 1. november 2002.

4.4.3 Sammenfatning af det civile videregående uddannelsessystem

Figur 3 på næste side afspejler det parallelle kompetencesystem, det vil sige forholdet mellem niveauerne i den ordinære videregående uddannelsesstruktur og i Videreuddannelsessystemet for Voksne.

Figur 3
Det civile videregående uddannelsessystem²⁹

Kilde: Undervisningsministeriet, 2001

Det er vigtigt at denne vurdering af ækvivalens ikke forveksles med "merit". Mens merit en godskrivning af konkrete fag og uddannelser, fokuserer ækvivalens på strukturel sammenligning af niveauer med fokus på de formelle krav. Denne evaluering giver en analyse og vurdering af ækvi-

²⁹ Bemærk at der i figuren er anført uddannelsesniveauer (FVU, avu, hf, AMU, GUV, EUD mv. samt gymnasiale uddannelser) som ikke indgår i vurderingen af ækvivalens, men som bidrager til at tegne et mere præcist billede af det civile uddannelsessystem.

valens mellem uddannelsesniveauer i det militære og civile videregående uddannelsessystem. Herefter er det op til Undervisningsministeriet og Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling at afgøre hvorvidt der kan etableres formelle relationer mellem uddannelsessystemerne og de enkelte uddannelser.

I dette kapitel præsenterer evalueringsgruppen sine vurderinger af ækvivalens mellem linjeofficersuddannelserne og de civile videregående uddannelsesniveauer.

Evalueringsgruppen behandler hver enkelt uddannelsestrin i linjeofficersuddannelsessystemet som en selvstændig afrundet uddannelse med sit eget underafsnit. De tre officersgrunduddannelser vurderes først. Derefter følger de tre uddannelser på videreuddannelsestrin I/L-niveau, og endelig præsenteres Operations- og Føringsuddannelsen og Stabskursus, som begge er videreuddannelser på trin II/L-niveau. Konkret er rækkefølgen i rapporten som følger:

- Officersgrunduddannelsen i flyvevåbnet (afsnit 5.1)
- Officersgrunduddannelsen i hæren (afsnit 5.2)
- Officersgrunduddannelsen i søværnet (afsnit 5.3)
- Videreuddannelsestrin I/L i flyvevåbnet (afsnit 5.4)
- Videreuddannelsestrin I/L i hæren (afsnit 5.5)
- Videreuddannelsestrin I/L i søværnet (afsnit 5.6)
- Supplerende kurser af kortere varighed (afsnit 5.7)³⁰
- Operations- og Føringsuddannelsen ved Forsvarsakademiet (afsnit 5.8)
- Stabskursus ved Forsvarsakademiet (afsnit 5.9).

Hvert uddannelsestrin vurderes i sin egen ret. Det vil sige at evalueringsgruppen i sin vurdering sammenholder den enkelte uddannelse med karakteristika for de civile videregående uddannelser. For at kunne sammenligne den pågældende uddannelse med karakteristika ved de civile videregående uddannelser har evalueringsgruppen koncentreret sig om fem fokusområder:

- uddannelsens faglige profil, formål og målsætninger
- uddannelsens varighed, struktur og faglige indhold
- uddannelsens adgangskrav og de studerende

³⁰ *Taktisk Officers Kursus i søværnet, Forkursus til Stabskursus i søværnet samt Forkursus til Stabskursus i flyvevåbnet.*

- undervisning, underviserkompetence og uddannelsesmiljø
- eksaminer og censorer.

Hvert underafsnit indledes med en samlet vurdering af ækvivalens for den pågældende officersuddannelse. Derefter sammenlignes uddannelsen med de civile lovgivningskrav inden for de fem fokusområder. Underafsnittet er derved opdelt i fem dele. For hvert fokusområde konkluderer evalueringsgruppen hvori ligheder og forskelle mellem den pågældende linjeofficersuddannelse og de lovgivningsmæssige krav til de civile uddannelser består.

Der er tale om en kortfattet fremstilling af de mest centrale argumenter for vurderingerne. Evalueringsgruppen har naturligvis sammenholdt den enkelte linjeofficersuddannelse med alle de civile videregående uddannelser for at se hvilken civil uddannelsesstype den under ét bedst ækvivalerer med. Af plads- og formidlingshensyn inddrages dog ikke alle mellemregninger. Det betyder at rapporten kun udfolder argumentationen for den enkelte linjeofficersuddannelse i forhold til det civile uddannelsesniveau som der på baggrund af en helhedsvurdering ses størst fællestræk med.

For et nærmere indblik i linjeofficersuddannelserne henvises til det meget omfangsrige og detaljerede dokumentationsmateriale som officersskolerne og Forsvarsakademiet har udarbejdet i forbindelse med evalueringen. I rapportens appendiks A findes en oversigt over de udarbejdede selvevalueringsrapporter samt det vedlagte bilagsmateriale. De gennemførte peer-vurderinger er i fuldstændig form vedlagt evalueringsrapporten som bilag.

5.1 Flyvevåbnets Officersgrunduddannelse

På baggrund af en helhedsvurdering af evalueringens dokumentationsmateriale vurderes officersgrunduddannelsen i flyvevåbnet i forhold til professionsbachelorniveauet i det civile videregående uddannelsessystem. Der kan imidlertid ikke konstateres fuld ækvivalens med professionsbachelorniveauet. Det skyldes at officersgrunduddannelsen ikke opfylder professionsbachelorniveauets krav om forskningstilknytning, og at kravet om en afgangsupgave af et vist omfang ikke genfindes i officersgrunduddannelsen. Til gengæld er der ækvivalens mellem uddannelsesniveauerne hvad angår uddannelsernes professionelle profiler og formål, strukturer og varighed, brugen af både teoretiske og praktiske undervisningsformer, adgangsforudsætninger, underviserens kompetence-niveau og brugen af prøver og eksaminer.

5.1.1 Uddannelsens faglige profil, formål og målsætninger

I sit formål lægger Flyvevåbnets Officersgrunduddannelse sig tæt op ad formålsbeskrivelsen for professionsbacheloruddannelserne ved at være orienteret mod varetagelse af snævert afgrænsede funktioner inden for professionen eller kompetenceområdet "officer i flyvevåbnet".

Flyvevåbnets Officersgrunduddannelse har en klar faglig profil. Ud over den fælles uddannelseskundtgørelse har flyvevåbnet formuleret specifikke formål for officersgrunduddannelsen som primært er erhvervsrettet, men også studieforberedende. Formålet med Flyvevåbnets Officersgrunduddannelse er at eleven efter endt uddannelse kan fungere som premierløjtnant, det vil sige leder på laveste funktionsniveau, og at den studerende har erhvervet faglig kompetence inden for sit funktionsområde i flyvevåbnet. Der er formuleret målsætninger for uddannelsen på højt detaljeniveau.

På Flyvevåbnets Officersgrunduddannelse er der ligesom i professionsbacheloruddannelserne både formuleret ambitioner om at uddannelsen skal sikre udviklingen af almene, faglige og personlige kompetencer. Begge uddannelses typer har et stærkt fokus på netop den personlige kompetence og ser det som en væsentlig forudsætning for udøvelse af professionen i modsætning til de civile universitetsuddannelser, hvor dette element ikke fremhæves.

Flyvevåbnets Officersgrunduddannelse består af fem specialiseringer, betegnet funktionsuddannelser eller linjer, hvoraf de studerende under uddannelsesforløbet vælger én. Funktionsuddannelserne sigter under ét mod de grundlæggende jobfunktioner officeren i flyvevåbnet efter endt officersgrunduddannelse skal varetage. Specialiseringerne er henholdsvis stationsoperativ linje, teknisk linje, kontrol- og varslingsoperativ linje og luftforsvarsoperativ linje samt pilotlinjen, som dog efter aftale med Forsvarsministeriet ikke indgår i evalueringen. Den enkelte studerendes konkrete opnåede faglige kompetence på officersgrunduddannelsen afhænger dermed af hvilken af de fire udbudte funktionsuddannelser den studerende har gennemført.

5.1.2 Uddannelsens varighed, struktur og faglige indhold

Dokumentationsmaterialet viser at Flyvevåbnets Officersgrunduddannelse med sin længde på i alt lidt over 40 måneder ækvivalerer med en professionsbacheloruddannelse.

Flyvevåbnets Officersgrunduddannelse bliver gennemført som fuldtidsuddannelse. Som beskrevet er uddannelsen opdelt i fire faser herunder to funktionsopdelte forløb. Faserne er: en grundlæggende militær- og sergentuddannelse (fase I)³¹, funktionsuddannelse (fase II og IV) og en fællesdel (fase III). Fase II og IV skal give de studerende en særlig faglig kompetence i forhold til den tjenestegren de har valgt, mens fællesdelen (fase III) skal give en bred teoretisk underbygning samt ledelsesmæssig og pædagogisk indsigt. Flyvevåbnet betegner fase III som den akademiske del af officersgrunduddannelsen. Fase III varer 22 måneder. I fase II og IV varierer uddannelsesforløbet i varighed afhængigt af hvilken funktionsuddannelse den studerende har valgt:

³¹ Fase I er den grundlæggende militær- og sergentuddannelse (6 måneder). Fase I indgår ikke i evalueringen som del af den egentlige officersgrunduddannelse, men som forudsætning for optag på uddannelsen.

- På den stationsoperative linje varer fase II 8 måneder og fase IV 11 måneder.
- På den tekniske linje varer fase II 20 måneder (der er dog ved at ske en revision så forløbet bliver reduceret til 8 måneder), og fase IV varer 11 måneder.
- På den kontrol- og varslingsoperative linje varer fase II 8 måneder. Fase IV varer 11 måneder.
- På den luftværnsoperative linje varer fase II 8 måneder og fase IV 11 måneder.

Flyvevåbnets Officersgrunduddannelse ækvivalerer med sin regelmæssige vekslen mellem teori og praksis med civile uddannelser på professionsbachelorniveau. Et helt centralt karakteristikum ved professionsuddannelserne er den indbyggede praktik der skal tilrettelægges så den studerende udvikler sig i retning af et selvstændigt udøvende niveau. I professionsbachelorbekendtgørelsen er det fastsat at praktikken skal have en varighed på mindst et halvt år ud af uddannelsens samlede varighed på tre-fire år.

Flyvevåbnets Officersgrunduddannelse har en omtrent ligelig fordeling mellem teoretisk undervisning og praktik. Derved står praktikken centralt i uddannelsen og har betydning for uddannelsens samlede karakter og de studerendes kompetencer. Det er også tydeligt at praktikelementerne i fase II og IV på funktionsuddannelserne er tilrettelagt med tydelig progression. De forskellige faser bygger naturligt oven på hinanden hen imod selvstændig varetagelse af opgaver i flyvevåbnet på det pågældende ledelsesniveau.

Der er formuleret klare mål for både officersgrunduddannelsens fællesdel og for funktionsuddannelserne. I fællesdelen er formålet at uddanne *den hele officer*. Ifølge skolen betyder det at den studerende undervises i fag og fagområder inden for de militære områder: militærhistorie, samfundsstruktur, militære operationer, våbenvirkning, naturvidenskab, ledelse, pædagogik, kommunikation, almen kundskab om forsvaret, ressourcestyring, sprog og idræt.

5.1.3 De studerende

En professionsbacheloruddannelse skal bygge videre på en forudgående adgangsgivende ungdomsuddannelse på gymnasialt niveau. Med sine formelle adgangskrav opfylder Flyvevåbnets Officersgrunduddannelse MVU-lovens betingelser til uddannelser på professionsbachelorniveau.

Blandt mere end 350 ansøgninger (2001) til officersgrunduddannelsen på Flyvevåbnets Officersskole optager man (på fase II) aktuelt cirka 50 studerende årligt efter at de har gennemført den adgangsgivende fase I, den grundlæggende militær- og sergentuddannelse. Selvevalueringsrapporten fra Flyvevåbnets Officersskole viser et meget markant fald i optagelsesantallet i perioden

1998-2001: I 1998 blev 93 studerende optaget, i 1999 66 studerende, i 2000 63 studerende og i 2001 46 studerende.³²

Det obligatoriske krav om at ansøgeren skal have gennemført den grundlæggende militær- og sergentuddannelse (fase I) med et tilfredsstillende resultat for at blive optaget på officersgrunduddannelsens fase II, er centralt. Under fase I tilegner ansøgeren sig således både den nødvendige faglige kompetence og ikke mindst den påkrævede holdningsdannelse. Hertil kommer at der er formuleret uddannelsesmæssige, fysiske og personlige adgangskrav til officersgrunduddannelsen (fase II) som typisk³³ er:

- studentereksamen, hh, htx, hf eller tilsvarende med tilfredsstillende karakterer i dansk, engelsk og matematik
- aldersmæssigt krav om at ansøgeren skal være mellem 18 og 25 år
- en række fysiske krav til kropsbygning, form, kondition og syn
- krav om at ansøgeren består en egnetheds- og ansættelsesprøve som omfatter vurdering af en bred vifte af kvalifikationer.

5.1.4 Undervisning, underviserkompetencer og relationer til forskning

Undervisere

Evalueringsens dokumentationsmateriale giver belæg for at vurdere at undervisernes kompetence på Flyvevåbnets Officersgrunduddannelse ækvivalerer med MVU-lovens krav hertil. Ifølge MVU-loven skal uddannelsens samlede underviserkorps have et kvalifikationsniveau der ligger højere end afgangsniveauet for uddannelsen, herunder dokumenteret teoretisk, faglig eller professionsmæssig kompetence. Ved sidstnævnte forstår evalueringsgruppen at undervisningskompetencen både kan være tilegnet ved relevant uddannelsesbaggrund og ved relevant erhvervserfaring inden for professionsområdet.

På Flyvevåbnets Officersskole, hvor blandt andet uddannelsens centrale fælles fase III bliver gennemført, anvender man både undervisere med militær (3,5 årsværk)³⁴ og civil (4,07 årsværk) uddannelsesbaggrund. Antallet af fastansatte undervisere (5,56 årsværk) er betydeligt større end brugen af timelærere (2,01 årsværk). De militære underviseres uddannelsesniveau ligger generelt to trin over de studerendes afgangsniveau, det vil sige videreuddannelsestrin I/L-niveau eller II/L-

³² Dette fald i optaget skyldes udelukkende et fald i behovet for at opfylde officersstrukturen. På den baggrund er styretal for optagelsen nedjusteret så de passer til det endelige behov.

³³ Der findes visse undtagelser fra de typiske adgangsbestemmelser. Disse undtagelsesbestemmelser er beskrevet i officersskolens selvevalueringsrapport.

³⁴ I afsnittet anvendes angivelser fra 2001.

niveau, mens de civile undervisere er uddannet på bachelor- eller kandidatniveau. På funktionsuddannelserne har underviserne som minimum selv gennemført en tilsvarende uddannelse og ofte også en videreuddannelse som ligger et niveau over officersgrunduddannelsen. De militære undervisere har typisk betydelig erhvervserfaring fra forskellige stillinger i flyvevåbnet eller med relevans for flyvevåbnet. Timelærerne har typisk en særlig teoretisk og/eller praktisk ekspertviden.

Evalueringsgruppen vurderer at Flyvevåbnets Officersgrunduddannelse på dette område fuldt ud lever op til at være en professionsbaseret uddannelse. Undervisningen gennemføres af undervisere som har en tæt tilknytning til professionsområdet, og som både har teoretiske (uddannelsesmæssige) og praktiske kompetencer inden for relevante områder. Ifølge skolen er rotationsordningen med til at sikre at den militære undervisning er tidssvarende og fyldestgørende.

Relationer til forskning

Der er formuleret tre krav til professionsbacheloruddannelsernes vidensgrundlag: Uddannelserne skal være professionsbaserede, udviklingsbaserede og forskningstilknyttede. På baggrund af evalueringens dokumentationsmateriale vurderes det at Flyvevåbnets Officersgrunduddannelse opfylder kravene om professionsbaseret og udviklingsbaseret. Omvendt vurderer evalueringsgruppen at det institutionelle krav om forskningstilknytning ikke er opfyldt på Flyvevåbnets Officersskole. Ved forskningstilknytning forstås at den institution som udbyder professionsbacheloruddannelsen, har samarbejdsaftaler med aktive forskningsmiljøer med relevans for uddannelsens faglige kerneområder.³⁵ Forskningstilknytningen skal blandt andet bidrage til at sikre at uddannelsernes faglige vidensgrundlag er opdateret og ajourført i forhold til nationale og internationale udviklinger inden for det faglige område.

Dokumentationsmaterialet giver efter evalueringsgruppens opfattelse anledning til at konkludere at Flyvevåbnets Officersskole ikke er en forskningsinstitution. Under 6 % af undervisningen på officersgrunduddannelsen foretages af forskningsuddannet (ph.d.) undervisere, der gennemføres ikke forskning på institutionen, og officerssskolens begrænsede samarbejde med forskningsinstitutioner vedrører ikke fælles forskningsaktivitet. Omvendt gør officerssskolen i selvevalueringsrapporten rede for den systematiske kontakt skolen har til relevante forsknings- og fagmiljøer nationalt og internationalt. Tilsvarende gør selvevalueringsrapporten rede for hvordan officerssskolens egne undervisere deltager i fagligt relevant udviklingsarbejde, og hvordan erfaringer herfra indgår som grundlag for undervisningen.

³⁵ Som beskrevet i afsnit 4.4.1b er begrebet forskningstilknytning ikke endeligt defineret. Det er således endnu ikke klart præcis hvilke kriterier eller hvilken grad af tilknytning der kan kræves for at en uddannelse kan godkendes som forskningstilknyttet. Evalueringsgruppen tager udgangspunkt i de overordnede lovformuleringer.

På baggrund af en helhedsvurdering af evalueringens dokumentationsmateriale vurderes det dog at officersskolens relationer til netop forskningsmiljøer ikke har karakter af at være aftaler som kvalificerer til at uddannelsen kan få status som forskningstilknyttet. Officersskolens mange samarbejdsrelationer til relevante videnscentre nationalt og internationalt samt til flyvevåbnets myndigheder opfylder dog den funktion at officersgrunduddannelsen løbende har et fagligt opdateret vidensgrundlag.

Undervisningsformer

Af professionsbachelorbekendtgørelsen fremgår det at undervisningen skal være tilrettelagt med stadigt stigende krav i forløbet til de studerendes viden, færdigheder og selvstændighed. I de enkelte bekendtgørelser under MVU-loven er der i relation hertil blandt andet formuleret krav om at der i uddannelsen skal indgå studieformer som understøtter den studerendes udvikling af faglig kompetence, selvstændighed og samarbejdsevne samt evne til at skabe faglig fornyelse inden for professionen.

Dokumentationsmaterialet viser at der i Flyvevåbnets Officersgrunduddannelse lægges stor vægt på at udvikle de studerendes funktionsrettede og mere generelle ledelsesmæssige kompetencer så de som færdiguddannet kan fungere selvstændigt. Generelt oplever evalueringsgruppen at undervisningen understøtter ambitionen om faglig og personlig progression i retning af et selvstændigt udøvende niveau gennem forløbet.

Flyvevåbnets Officersgrunduddannelse er som beskrevet grundlæggende tilrettelagt ved et samspil mellem teoretiske og praktiske uddannelseselementer. Undervisningsformerne på den fælles fase III, som bliver gennemført på Flyvevåbnets Officersskole, fordeler sig i prioriteret rækkefølge som holdundervisning (65 %), projekter (10 %), skriftlige opgaver (10 %), forelæsninger (5 %), vejledning (5 %) og udenlandsaktivitet (5 %). Projektarbejde og selvstændig rapportskrivning udgør tilsammen 20 %. På funktionsuddannelsen fylder mindre projektarbejde mindre, med undtagelse af teknisk linje hvor de studerende udarbejder en større opgave.

I sin selvevalueringsrapport skriver Flyvevåbnets Officersskole at undervisningen er tilrettelagt efter officersskolens pædagogiske profil, og at den er opdelt i et videns-, et færdigheds- og et holdningsområde. Den pædagogiske profil dikterer i øvrigt at undervisningen skal være præget af individualisering og have respekt for den enkelte. Den enkeltes selvstændighed sikres dels i samspillet mellem teori- og praktikforløb, dels i tilrettelæggelsen og gennemførelsen af de enkelte lektioner. Selvevalueringsrapporten anfører at selvstændighed også sikres ved at de studerende aktivt samarbejder med skolestab og undervisere/vejledere i tilrettelæggelsen af undervisningen. På denne måde har de studerende medansvar for og indflydelse på egen uddannelse og udvikling.

5.1.5 Prøver og censorer

Eksamenssystemet i det civile uddannelsessystem, herunder regelmæssige eksaminer og eksterne censorer, spiller en vigtig rolle i at sikre det ønskede faglige niveau. Officersskolens selvevalueringsrapport giver anledning til at konkludere at eksamenssystemet for Flyvevåbnets Officersgrunduddannelse med hensyn til regelmæssig afholdelse af eksaminer med ekstern censur ækvivalerer med kravene på professionsbacheloruddannelser.

Eksamenssystemet på Flyvevåbnets Officersgrunduddannelse er omfattende og intensivt. Der gennemføres et større antal eksaminer, ligesom der som hovedregel gennemføres en standpunktsprøve i hvert fag. Eksempelvis skal den studerende alene på den fælles fase III gennemføre 17 eksaminer og et antal standpunktsprøver. Eksaminerne er placeret ved fagenes afslutning, mens prøverne som regel bliver afholdt midt i forløbet. Alle eksaminer bliver gennemført med ekstern censur, mens vurderingen ved standpunktsprøver er intern. Officersskolen bruger 13-skalaen ved bedømmelsen af de studerende. For at bestå officersgrunduddannelsen skal den enkelte have et gennemsnit på mindst 6.

Bacheloropgaven er et centralt element i professionsbachelorbekendtgørelsen. Bekendtgørelsen fastsætter at uddannelsen skal indeholde et bachelorprojekt på mindst 10 ECTS. Dette krav om selvstændig afgangsopgave afspejler en aktuel tendens til at opprioritere boglighed og projektarbejde på blandt andet MVU-niveauet i det civile uddannelsessystem for at fremme de studerendes forudsætninger for videreuddannelse på højere analytisk niveau. Der er ingen afgangsopgave på Flyvevåbnets Officersgrunduddannelse, og den ækvivalerer derfor ikke med professionsbacheloruddannelserne hvad angår dette centrale kriterium.

Der udarbejdes på officersgrunduddannelsens linjefælles fase III fem skriftlige opgaver inden for fagene pædagogik, ledelse, organisationsteori, statskundskab og survival to operate. Opgaverne har et omfang på 6 til 20 sider som de studerende har 7-21 dage til at udarbejde. Teknisk linje adskiller sig dog fra de øvrige linjer ved at de studerende på denne linje skal udarbejde en opgave på cirka 50 sider i fase IV. De studerende på denne linje har derfor en større grad af skriftlig selvstændig opgaveudarbejdelse end studerende på de andre funktionsuddannelser på Flyvevåbnets Officersgrunduddannelse. For alle opgaver gælder at officersskolen har formuleret krav til opgavernes omfang og indhold i en særlig vejledningssamling.

5.2 Hærens Officersgrunduddannelse

På baggrund af en helhedsvurdering af evalueringens dokumentationsmateriale vurderes officersgrunduddannelsen i hæren i forhold til professionsbachelorniveauet i det civile videregående uddannelsessystem. Der kan imidlertid ikke konstateres fuld ækvivalens med professionsbachelorni-

veauet. Det skyldes at officersgrunduddannelsen ikke opfylder professionsbachelorniveauets krav om forskningstilknytning, og at kravet om en afgangsopgave af et vist omfang ikke genfindes i officersgrunduddannelsen. Til gengæld er der ækvivalens mellem uddannelsesniveauerne hvad angår uddannelsernes professionelle profiler og formål, strukturer og varighed, brugen af både teoretiske og praktiske undervisningsformer, adgangsforudsætninger, undervisernes kompetence-niveau og brugen af prøver og eksaminer.

5.2.1 Faglig profil, formål og målsætninger

I sin formålsbeskrivelse lægger Hærens Officersgrunduddannelse sig tæt op ad formålsbeskrivelserne for professionsbacheloruddannelserne ved at være professionelt rettet mod varetagelse af konkrete erhvervsfunktioner inden for et afgrænset fagligt felt, hæren.

Hærens Officersgrunduddannelse bygger på den fælles uddannelseskundgørelse for forsvarets linjeofficersuddannelser. Officersgrunduddannelsen som er det første trin i linjeofficerernes uddannelses- og karriereforløb er primært erhvervsorienteret og har en klar faglig profil. Efter uddannelsen er officeren kvalificeret til at løse opgaver på laveste funktionsniveau i hæren som premierløjtnant. Der er formuleret målsætninger for uddannelsen på fagniveau.

Hærens selvevalueringsrapport giver grundlag for at vurdere at officersgrunduddannelsen imødekommer kravet til uddannelser på professionsbachelorniveau om at disse uddannelser både skal sikre udviklingen af almene, faglige og personlige kompetencer.

På Hærens Officersgrunduddannelse skal den studerende ikke kun opnå faglige kvalifikationer gennem uddannelsesforløbet, men også udvikle de personlige, holdningsmæssige kompetencer som er nødvendige for at kunne fungere tilfredsstillende som premierløjtnant. I selvevalueringsrapporten er der redegjort nærmere for hvilke kompetencer de studerende skal opnå. For eksempel har et voksende internationalt engagement gjort at uddannelsen gennem de seneste år er blevet stærkere orienteret mod at de studerende skal forberedes på og må forventes at skulle deltage i internationale operationer.

5.2.2 Varighed, struktur og fagligt indhold

Hæren officersgrunduddannelse har samlet en varighed på cirka 36 måneder. Officersgrunduddannelsen ligger derved på et niveau som nøjagtig opfylder minimumbestemmelserne for uddannelser på professionsbachelorniveau.

Hærens Officersgrunduddannelse, der er tilrettelagt som en fuldtidsuddannelse, er i modsætning til Flyvevåbnets og Søværnets Officersgrunduddannelser ikke linjeopdelt, men i store træk et fælles uddannelsesforløb for alle studerende. Uddannelsen er delt op i seks semestre af hver seks mæne-

ders varighed. Efter at have gennemført fase I³⁶ og et kort forkursus følger fase II, som er den mest omfangsrige og mest centrale uddannelsesdel (cirka 30 måneder). Fase II er struktureret omkring fire uddannelseselementer, hvoraf Speciel militærfaglig uddannelse er vægtet højest:

- Speciel militærfaglig uddannelse (Taktik, Ildstøttetjeneste, Ingeniør- og ABC-tjeneste, signaltjeneste og Krigens love)
- Almen militærfaglig uddannelse (fx Organisation og forsvarsordning, Krigshistorie, Statskundskab, Idrætsteori og forskellige forvaltningsrelaterede fag)
- Uddannelse i ledelse, Uddannelsesvirksomhed og Samarbejde (Uddannelseslære, Ledelse og samarbejde samt Psykologi)
- Almen uddannelse (sprogfag, Anvendt matematik og Edb/Informatik).

Uddannelsen har en fastlagt faglig struktur³⁷ og stor faglig bredde centreret omkring uddannelsens kernefaglighed, den taktiske uddannelse.

Evalueringsgruppen vurderer på baggrund af dokumentationsmaterialet at praktikelementet på Hærens Officersgrunduddannelse ækvivalerer med professionsbachelorniveauets krav om mindst seks måneders praktik i uddannelsesforløbet. Officersgrunduddannelsens to praktikforløb er efter evalueringsgruppens vurdering sammenlagt tilstrækkeligt til at imødekomme professionsbachelorbekendtgørelsens krav om at praktikforløbene skal være tilrettelagt med progression mod et selvstændigt udøvende niveau inden for professionen.

Der indgår to praktikforløb af meget forskellig karakter og varighed på Hærens Officersgrunduddannelse. I fase II indgår en kort praktikantjeneste af seks ugers varighed som skal give kadetten et personligt kendskab til det fremtidige arbejdsmiljø mv. Officersgrunduddannelsens fase III afsluttes desuden med et våbenkursus af fem måneders varighed på hærens tjenestegrensskoler. Uddannelsesforløbet på tjenestegrensskolen har en praktiklignende karakter. Det afsluttende våbenkursus skal give de studerende forudsætninger for at varetage de pligter og det ansvar der påhviler ham i jobfunktionerne efter uddannelsens afslutning. Våbenkurset indgår i uddannelsen som eneste specialisering i det fælles uddannelsesforløb for alle officerer. Under våbenkurset fordyber den studerende sig i en af de våbenarter som anvendes i hæren og bliver derved forberedt på efterfølgende at varetage funktioner inden for dette "speciale".

³⁶ Fase I er den grundlæggende militær- og sergentuddannelse (20-24 måneder). Denne fase er ikke en del af den egentlige officersgrunduddannelse, men fungerer som adgangsforudsætning hertil.

³⁷ Senest er der dog indført et 28 timers suppleringsmodul placeret ved uddannelsens afslutning som sikrer en vis mulighed for selvstændig fordybelse i forhold til interesser mv.

5.2.3 De studerende

Både de formelle uddannelsesmæssige krav til Hærens Officersgrunduddannelse om adgangsgivende eksamen på gymnasialt niveau og de studerendes faktiske adgangsniveau matcher fuldt ud optagelseskravene til civile uddannelser på professionsbachelorniveau.

Hæren Officersskole optager blandt godt 220 ansøgere (2001) årligt cirka 80 studerende på officersgrunduddannelsens fase II og har dermed både det største optag og den største studenterbestand af de tre officersgrunduddannelser. De seneste år er der dog sket et fald i antallet af studerende fra 100 i 1998 til 81 i 2001.

For at blive optaget på officersgrunduddannelsen skal ansøgeren først og fremmest have gennemført den grundlæggende militær- og sergentuddannelse (fase I) med et tilfredsstillende resultat. Fase I sigter således på at give eleven den nødvendige grundlæggende uddannelse og holdning til at kunne virke på laveste funktionsniveau i hæren samt at forberede på videreuddannelser på fx officersgrunduddannelsens fase II-niveau. Ansøgeren skal dog ud over kravene knyttet til fase I typisk³⁸ også imødekomme krav som vedrører både de uddannelsesmæssige, fysiske og personlige kvalifikationer:

- Ansøgeren skal have uddannelsesmæssige kvalifikationer i form af en studentereksamen, hf, htx eller htx med minimumskaracteren 6 i fagene dansk, engelsk, matematik og samfundsfag eller have bestået en kundskabsprøve som svarer hertil. 80 ud af 81 studerende på Hærens Officersgrunduddannelse har faktisk en adgangsgivende uddannelsesbaggrund på gymnasialt niveau (årgang 2001).
- Ansøgeren skal imødekomme visse fysiske basiskrav som fx vedrører udholdenhed.
- Ansøgeren skal bestå en kundskabsprøve som afdækker de personlige egenskaber, militære færdigheder og kundskaber samt ansøgerens ledelsespotentiale. Prøven afsluttes med vurdering ved en bedømmelseskommission.

5.2.4 Undervisning, underviserkompetencer og relationer til forskning

Undervisere

På baggrund af dokumentationsmaterialet vurderes det at undervisernes kompetence på Hærens Officersgrunduddannelse ækvivalerer med MVU-lovens krav. Ifølge MVU-loven skal uddannelsens samlede underviserkorps have et kvalifikationsniveau der ligger højere end afgangsniveauet for uddannelsen, herunder dokumenteret teoretisk, faglig eller professionsmæssig kompetence. Ved

³⁸ Der findes visse undtagelser fra de typiske adgangsbestemmelser. Undtagelsesbestemmelserne er beskrevet i officersskolens selvevalueringsrapport.

sidstnævnte forstår evalueringsgruppen at undervisningskompetencen både kan være tilegnet ved relevant uddannelsesbaggrund og ved relevant erhvervserfaring inden for professionsområdet.

Hærens Officersskole anvender overvejende fastansatte undervisere (22,5 årsværk)³⁹ på officersgrunduddannelsen. Der er dog også knyttet enkelte timelærere til uddannelsen (1,47 årsværk). Underviserne har både militær (17,18 årsværk) og civil (6,79 årsværk) uddannelsesbaggrund. De militære underviseres uddannelsesniveau ligger generelt et (cirka 70 %) eller to (cirka 30 %) trin over de studerendes afgangsniveau, det vil sige videreuddannelsestrin I/L- eller II/L-niveau. De civile undervisere er uddannet på minimum kandidatniveau, hertil kommer en enkelt ph.d.-uddannet underviser. De militære undervisere har typisk erhvervserfaring fra stillinger i eller med relevans for hæren. Timelærerne har typisk særlig teoretisk og/eller praktisk ekspertviden inden for relevante områder. Efter evalueringsgruppens opfattelse er Hærens Officersgrunduddannelse i meget høj grad en solid professionsbaseret uddannelse. Undervisningen gennemføres af undervisere som har en tæt tilknytning til professionsområdet, og som både har teoretiske/ uddannelsesmæssige og praktiske kompetencer inden for relevante områder. Officersskolen betoner at rotationsordningen er med til at sikre at den militære undervisning løbende er opdateret.

Relationer til forskning

Der er formuleret tre krav til professionsbacheloruddannelsernes vidensgrundlag: Uddannelserne skal være professionsbaserede, udviklingsbaserede og forskningstilknyttede. Evalueringsgruppen vurderer på baggrund af evalueringens dokumentationsmateriale at Hærens Officersgrunduddannelse opfylder kravene om professionsbasering og udviklingsbasering. Omvendt vurderer evalueringsgruppen at det institutionelle krav om forskningstilknytning ikke er opfyldt på Hærens Officersskole. Ved forskningstilknytning forstås at den institution som udbyder professionsbacheloruddannelsen, har samarbejdsaftaler med aktive forskningsmiljøer med relevans for uddannelsens faglige kerneområder.⁴⁰ Forskningstilknytningen skal blandt andet bidrage til at sikre at uddannelsernes faglige vidensgrundlag er opdateret og ajourført i forhold til nationale og internationale udviklinger inden for det faglige område.

Evalueringsgruppens dokumentationsgrundlag giver anledning til at konkludere at Hærens Officersskole ikke kan karakteriseres som en forskningsinstitution. Under 1 % af undervisningen foretages af forskningsuddannet personale, der gennemføres ikke forskning på institutionen, og officersskolens begrænsede samarbejde med forskningsinstitutioner vedrører ikke fælles forskningsaktivitet.

³⁹ I afsnittet anvendes angivelser fra 2001

⁴⁰ Som beskrevet i afsnit 4.4.1b er begrebet forskningstilknytning ikke endeligt defineret. Det er således endnu ikke klart præcis hvilke kriterier eller hvilken grad af tilknytning der kan kræves for at en uddannelse kan godkendes som forskningstilknyttet. Evalueringsgruppen tager udgangspunkt i de overordnede lovformuleringer.

Omvendt gør officersskolen i selvevalueringsrapporten rede for at officersskolen har systematiske kontakter til relevante forsknings- og fagmiljøer nationalt og internationalt. Tilsvarende gør selvevalueringsrapporten rede for hvordan officersskolens egne undervisere deltager i fagligt relevant udviklingsarbejde, og hvordan erfaringer herfra indgår som grundlag for undervisningen.

En helhedsvurdering af evalueringens dokumentationsmateriale får evalueringsgruppen til at konkludere at Hærens Officersskoles relationer til netop forskningsmiljøer ikke har karakter af at være aftaler som kvalificerer til at uddannelsen kan få status som forskningstilknyttet. Officersskolens mange samarbejdsrelationer til relevante videnscentre nationalt og internationalt samt til hærens myndigheder opfylder dog den funktion at officersgrunduddannelsen løbende har et fagligt opdateret vidensgrundlag.

Undervisningsformer

I professionsbachelorbekendtgørelsen kræves at undervisningen er tilrettelagt med stadigt stigende krav i forløbet til de studerendes viden, færdigheder og selvstændighed. I de enkelte bekendtgørelser under MVU-loven er der i relation hertil blandt andet formuleret krav om at der i uddannelsen skal indgå studieformer som understøtter den studerendes udvikling af faglig kompetence, selvstændighed og samarbejdsevne samt evne til at skabe faglig fornyelse inden for professionen. På baggrund af dokumentationsmaterialet vurderes det at der i Hærens Officersgrunduddannelse lægges stor vægt på at udvikle de studerendes hærfaglighed, herunder ledelsesmæssige kompetencer i forhold til som færdiguddannet at kunne fungere selvstændigt. Generelt vurderes det at undervisningen understøtter ambitionen om faglig og personlig progression i retning af et selvstændigt udøvende niveau gennem forløbet.

Hærens Officersskole anvender på officersgrunduddannelsen undervisningsformer der sigter mod at udvikle de studerendes selvstændighed, samarbejdsevne og refleksion. Undervisningsformerne fordeler sig i prioriteret rækkefølge som holdundervisning (52 %), skriftlige opgaver (24 %), projektarbejde (10 %), selvstudier (8 %) og forelæsninger (3 %).

Af officersskolens selvevalueringsrapport fremgår det at officersgrunduddannelsen er tilrettelagt med en stor del klasseundervisning med henblik på at opbygge faktuel viden fra uddannelsesforløbets start. Senere i forløbet sker der et skift i retning af mere gruppe- og syndikatarbejde og mere individuelt arbejde som bidrager til at udvikle de studerendes selvstændighed. Undervisningen gennemføres med en erklæret ambition om "medansvar for egen læring". Ambitionen om medansvar for egen læring udgør grundlaget for valg af uddannelsesprincipper og pædagogisk tilrettelæggelse af undervisningen. Undervisningen gennemføres således med anvendelse af fire overordnede principper som beskrives i selvevalueringsrapporten: helhedsprincippet, aktivitetsprincippet, erfaringsprincippet og det funktionelle princip. Selvstændighed tilstræbes fx ved at de studerende selv har indflydelse på udarbejdelse af udviklingsplaner, og ved at der bliver stillet krav

derende selv har indflydelse på udarbejdelse af udviklingsplaner, og ved at der bliver stillet krav om personlig medvirken i uddannelsen. Der er endvidere indført tre undervisningsfri timer om ugen som den studerende selv disponerer over.

5.2.5 Prøver og eksaminer

I det civile uddannelsessystem har eksamenssystemet en central placering i forhold til at sikre det ønskede faglige niveau. Kerneelementer i eksamenssystemet er brugen af regelmæssige eksaminer og eksterne censorer. På baggrund af officersskolens selvevalueringsrapport vurderer evalueringsgruppen at eksamenssystemet på Hærens Officersgrunduddannelse ækvivalerer med professionsbachelorniveauet med hensyn til gennemførelse af eksaminer med ekstern censur.

Gennem officersgrunduddannelsen på Hærens Officersskole skal de studerende bestå en større række prøver og eksaminer. Disse fordeler sig som både mundtlige og skriftlige prøver med i alt 3 standpunktsprøver, 11 skriftlige eksaminer, 5 mundtlige eksaminer og 3 praktiske eksaminer inden for fagområdet idræt. Alle eksaminer bliver gennemført med brug af ekstern censor. Øvrige prøver bliver gennemført med bedømmelse af en af skolens egne lærere. Officersskolen anvender 13-skalen. For at bestå officersgrunduddannelsen skal de studerende have et gennemsnit på mindst 6 i samtlige eksaminer.

De studerende udarbejder ikke en eksternt bedømt afgangssopgave på Hærens Officersgrunduddannelse og uddannelsen ækvivalerer derfor ikke med civile uddannelser på professionsbachelor-niveau. I bekendtgørelsen for professionsbacheloruddannelser i det civile uddannelsessystem har afgangssopgaven en central placering. Bekendtgørelsen fastsætter at uddannelsen skal indeholde et bachelorprojekt på mindst 10 ECTS. Kravet om en selvstændig afgangssopgave afspejler en aktuel tendens til at opprioritere boglighed og projektarbejde på blandt andet MVU-uddannelserne for at fremme de studerendes forudsætninger for videreuddannelse på højere analytisk niveau.

På Hærens Officersgrunduddannelse skal de studerende ikke udarbejde en egentlig afgangssopgave. Dog er der i forbindelse med faget Militær- og krigshistorie krav om at der skal udarbejdes et krigshistorisk projekt. Projektet har et omfang på maksimalt 25 sider og afsluttes af en intern eksamen. Der indgår metodekrav i opgaven, og bedømmelsen sigter på evnen til at foretage analyse, at uddrage syntese og at vurdere et afgrænset emne.

5.3 Søværnets Officersgrunduddannelse

På baggrund af en helhedsvurdering af evalueringens dokumentationsmateriale vurderes officersgrunduddannelsen i søværnet i forhold til professionsbachelorniveauet i det civile videregående uddannelsessystem. Der kan imidlertid ikke konstateres fuld ækvivalens med professionsbachelor-

niveauet. Det skyldes at officersgrunduddannelsen ikke opfylder professionsbachelorniveauets krav om forskningstilknytning, og at kravet om en afgangsopgave af et vist omfang ikke genfindes i officersgrunduddannelsen. Til gengæld er der ækvivalens mellem uddannelsesniveauerne hvad angår uddannelsernes professionelle profiler og formål, strukturer og varighed, brugen af både teoretiske og praktiske undervisningsformer, adgangsforudsætninger, undervisernes kompetence-niveau og brugen af prøver og eksaminer.

5.3.1 Faglig profil, formål og målsætninger

I sin formålsbeskrivelse lægger Søværnets Officersgrunduddannelse sig tæt op ad professionsbacheloruddannelserne. Der er tale om en uddannelse med en stærk professions- og erhvervsorientering som sigter mod varetagelse af jobfunktioner inden for et velafgrænset erhvervsfelt, søværnets funktionsområde.

Søværnets Officersgrunduddannelse har en klar faglig profil. Ud over den fælles uddannelseskundgørelse har søværnet formuleret specifikke formål for officersgrunduddannelsen. Her ligger uddannelsen tæt op ad de civile søfartsuddannelser. Det indebærer at der er tradition for en vis ensartethed i fx tilrettelæggelsen af det faglige indhold, samarbejde om meritering og udveksling af censorer mellem Søværnets Officersgrunduddannelse og de civile søfartsuddannelser (se afsnit 4.3.3 om meritsamarbejde). Der er formuleret målsætninger for uddannelsen på et meget detaljeret niveau.

Søværnets Officersgrunduddannelse er opdelt i to specialiseringer som kommer til udtryk i to forskellige funktionsspecifikke uddannelser: skibsføreruddannelsen og marineingeniøruddannelsen. På skibsføreruddannelsen (også betegnet *operativ linje*) er formålet at uddanne de studerende til at kunne fungere som vagtchefer i søværnets skibe, hvilket hvad angår den teoretiske del af uddannelsen svarer til at kunne virke om skibsfører i handelsflåden.⁴¹ Marineingeniøruddannelsen, (også betegnet *teknisk linje*) sigter på at uddanne de studerende til at kunne fungere som tekniske officerer på flådens skibe og landtjenestesteder. Marineingeniøruddannelsen har også et vist civilt islæt idet der gives delvist merit til studerende med civil maskinmester- eller ingeniøruddannelse.

På baggrund af evalueringens dokumentationsmateriale vurderes det at officersgrunduddannelsen imødekommer professionsbacheloruddannelsens krav om at der både skal udvikles almene, personlige og faglige kompetencer.

⁴¹ Dog mangler de studerende den sejltid som er fastsat i STCW-95-konventionen, for at erhverve næringsbevis som civile skibsførere i overensstemmelse med søfartslovgivningens bestemmelser. Søværnets officersgrunduddannelse ajourfører sig dog i øvrigt med Søfartsstyrelsen og STCW-95-konventionen, ligesom uddannelsen løbende er påvirket af nationale udviklinger og ændringer i internationale maritime konventioner mv.

Søværnets Officersskole bruger metaforen søkrigeren, diplomaten og virksomhedslederen til at udtrykke de roller som den færdiguddannede officer skal leve op til. I relation til officerens tre roller er uddannelsen forankret i tre grundlæggende kompetencer: handlingskompetence, social kompetence og forandringskompetence. I selvevalueringsrapporten beskriver Søværnets Officersskole hvordan de mere konkrete kompetencer fordeler sig som almene, personlige og faglige.

5.3.2 Varighed, struktur og fagligt indhold

Dokumentationsmaterialet viser at Søværnets Officersgrunduddannelse med sin længde på i alt 46 måneder ækvivalerer med civile uddannelser på professionsbachelorniveau.

Søværnets Officersgrunduddannelse er en fuldtidsuddannelse som er sammensat af både funktionsspecifikke elementer (i fase II, IV og V) og elementer (i fase III) der sigter på en mere almen udvikling af officerens kompetencer som leder i søværnet. Uddannelsen består af en identificeret faglig kerne for hver linje samt en række elementer der fungerer som støttefag. Uddannelsen er ikke fleksibel, men foruddefineret og fastlagt. De studerende har ingen valgfrihed da forløbet er sammensat så det snævert svarer til søværnets krav til den efterfølgende funktionsvaretagelse. Søværnets Officersgrunduddannelse er struktureret i fem faser, hvoraf faserne II-V udgør den egentlige officersgrunduddannelse:⁴²

- Fase II er et linjeopdelt teoretisk uddannelsesforløb på 21 måneder for både skibsførere og marineingeniører.
- Fase III er et linjeopdelt praktisk uddannelsesforløb i form af et navigationstogt. For skibsførere varer fase III 3 måneder, mens fasen for marineingeniører kun varer 1 måned.
- Fase IV, som varer 22 måneder, er grundlæggende en linjefælles lederuddannelse. Der indgår dog også en række funktionsspecifikke hvor de studerende på skibsfører- og marineingeniøruddannelserne undervises separat. Under den fælles uddannelse bliver de studerende undervist i almene militære fag med et sømilitært islæt. Eksempler på fællesfag er Pædagogik, Ledelse, Uddannelse, Samarbejde, Psykologi, Forsvarets ordning og organisation, Krigskundskab og Forvaltningsfag.
- Fase V består af et praktisk element i form af et afsluttende togt af 3 måneders varighed for både skibsførere og marineingeniører.

Søværnets Officersgrunduddannelse kan med sin systematiske vekslen mellem praktik og teori sammenlignes med professionsbacheloruddannelsen. I begge uddannelses typer indgår centrale koblinger til den professionelle praksis, og begge er karakteriseret ved et stærkt samspil mellem

⁴² Fase I er således den grundlæggende militær- og sergentuddannelse som ikke er en del af den egentlige linjeofficersuddannelse, men som indgår i evalueringen som forudsætninger herfor.

teori og praktikelementer. Søværnets Officersgrunduddannelse lever også op til kravet om at praktikken skal være rettet mod at den studerende kan fungere selvstændigt inden for professionen.

I officersgrunduddannelsen er koblingen til den professionelle praksis realiseret gennem de to teoretiske faser (fase II og IV) og de to praktikfaser (fase III og V) og ikke mindst i samspillet mellem de teoretiske og praktiske faser. Praktikken er obligatorisk og udgør i alt 9,5 % for skibsførere og 13,6 % for marineingeniører af den samlede uddannelseslængde. Det er evalueringsgruppens indtryk at uddannelsen er tilrettelagt med elementer af faglig og professionel progression. De forskellige faser bygger naturligt oven på hinanden hen imod selvstændig varetagelse af erhvervsfunktioner inden for professionen. Det er således tanken at de studerende løbende afprøver den teoretiske undervisning de har modtaget på officersskolen, i praksis.

5.3.3 De studerende

Evalueringsgruppen vurderer at Søværnets Officersgrunduddannelse både formelt og reelt ækvivalerer med de uddannelsesmæssige optagelseskrav der er formuleret til civile uddannelser på professionsbachelorniveau.

Søværnets Officersskole optager årligt blandt godt 150 ansøgere cirka 40 studerende på officersgrunduddannelsen fordelt på cirka 2/3 skibsførere og 1/3 marineingeniører. Under uddannelsens fase I sker et markant frafald på godt 30 % idet de studerende blandt andet afprøves for om de er søstærke. I modsætning til Flyvevåbnets og Hærens Officersskoler har Søværnets Officersskole gennem de seneste år øget optaget. Eksempelvis fra i alt 29 i 1997 til i alt 41 i 2001.

Optag på officersgrunduddannelsens fase II kræver for det første at ansøgeren har gennemført den grundlæggende militær- og sergentuddannelse (fase I) med et tilfredsstillende resultat. Selvevalueringsrapporten karakteriserer fase I som yderst relevant. Relevansen skal ses i forhold til skolens mulighed for at vurdere ansøgerens personlige og militære kundskaber og færdigheder, motivation og kendskab til forsvaret som arbejdsplads, forhold som alle indikerer ansøgerens lederpotentiale. Hertil kommer visse typiske⁴³ uddannelsesmæssige, personlige og fysiske adgangskrav:

- Ansøgeren skal have en adgangsgivende eksamen i form af enten studentereksamen, hf, hhx, htx eller tilsvarende. Officersskolens selvevalueringsrapport dokumenterer at alle studerende på officersgrunduddannelsen har en adgangsgivende uddannelse på gymnasialt niveau.
- Ansøgeren skal aldersmæssigt være mellem 18 og 24 år.

⁴³ Der findes visse undtagelser fra de typiske adgangsbestemmelser. Disse undtagelsesbestemmelser er beskrevet i officersskolens selvevalueringsrapport.

- Ansøgeren skal bestå en række prøver som vedrører forskellige faglige kvalifikationer samt personlige og fysiske egenskaber.

Som noget unikt for officersgrunduddannelserne har Søværnets Officersskole formaliserede merit-procedurer for ansøgere med civil styrmands- og skibsførereksamen på den operative linje, mens der på teknisk linje gives delvist merit til ansøgere med maskinmesteruddannelse eller tilsvarende ingeniøruddannelse. Der gives dog ikke merit omfattende den militære og ledelsesmæssige del af Søværnets Officersgrunduddannelse.

5.3.4 Undervisning, underviserkompetencer og relationer til forskning

Undervisere

Evalueringsgruppen vurderer på baggrund af det samlede dokumentationsmateriale at underviserenes kompetence på Søværnets Officersgrunduddannelse ækvivalerer med MVU-lovens krav. Ifølge MVU-loven skal uddannelsens samlede underviserkorps have et kvalifikationsniveau der ligger højere end afgangsniveauet for uddannelsen, herunder dokumenteret teoretisk, faglig eller professionsmæssig kompetence. Ved sidstnævnte forstår evalueringsgruppen at undervisningskompetencen både kan være tilegnet ved relevant uddannelsesbaggrund og ved relevant erhvervserfaring inden for professionsområdet.

Søværnets Officersgrunduddannelse gør brug af undervisere med en bred vifte af teoretiske og erhvervsmæssige kompetencer. På Søværnets Officersskole, hvor blandt andet uddannelsens fælles fase II og IV bliver gennemført, anvendes både undervisere med militær (15,7 årsværk)⁴⁴ og civil (15,1 årsværk) uddannelsesbaggrund. De fastansatte undervisere udgør langt hovedparten (28 årsværk), mens brugen af timelærere (2,8 årsværk) er mere beskednen. Hovedparten af de militære undervisere på officersgrunduddannelsen har med deres videreuddannelsestrin II/L-baggrund et uddannelsesniveau som ligger to trin over de studerendes afgangsniveau. De civile undervisere er uddannet på kandidatniveau. På funktionsuddannelserne har underviserne som minimum selv gennemført tilsvarende uddannelse og typisk en videreuddannelse som ligger et niveau over officersgrunduddannelsen. De militære undervisere har typisk betydelig erhvervserfaring fra stillinger i søværnet eller med relevans for søværnet. Timelærerne har typisk en særlig teoretisk og/eller praktisk ekspertviden. Undervisningen gennemføres dermed af undervisere som har en tæt tilknytning til professionsområdet, og som både har teoretiske/uddannelsesmæssige og praktiske kompetencer inden for relevante områder. Ifølge skolen er rotationsordningen med til at sikre at den militære undervisning løbende er ajourført.

⁴⁴ I afsnittet anvendes angivelser fra 2001

Forskningstilknytning

Der er formuleret tre krav til professionsbacheloruddannelsernes vidensgrundlag: Uddannelserne skal være professionsbaserede, udviklingsbaserede og forskningstilknyttede. På baggrund af evalueringens dokumentationsmateriale vurderes det at søværnets Officersgrunduddannelse opfylder kravene om professionsbaseret og udviklingsbaseret. Omvendt vurderer evalueringsgruppen at det institutionelle krav om forskningstilknytning ikke er opfyldt på Søværnets Officersskole. Ved forskningstilknytning forstås at den institution som udbyder professionsbacheloruddannelsen, har samarbejdsaftaler med aktive forskningsmiljøer med relevans for uddannelsens faglige kerneområder.⁴⁵ Forskningstilknytningen skal blandt andet bidrage til at sikre at uddannelsens faglige vidensgrundlag er opdateret og ajourført i forhold til nationale og internationale udviklinger inden for det faglige område.

Søværnets Officersskole er efter evalueringsgruppens opfattelse ikke en forskningsinstitution. Under 1 % af undervisningen på officersgrunduddannelsen foretages af undervisere med ph.d.-baggrund, der gennemføres ikke forskning på officersskolen, og det begrænsede samarbejde med forskningsinstitutioner vedrører ikke fælles forskningsaktivitet. Omvendt gør officersskolen i selvevalueringssrapporten rede for at officersskolen har systematiske kontakter til relevante forsknings- og fagmiljøer både nationalt og internationalt. Tilsvarende gør selvevalueringssrapporten rede for hvordan officersskolens egne undervisere deltager i fagligt relevant udviklingsarbejde, og hvordan erfaringer herfra indgår som grundlag for undervisningen.

På baggrund af en helhedsvurdering af evalueringens dokumentationsmateriale vurderer evalueringsgruppen dog at Søværnets Officersskoles relationer til netop forskningsmiljøer ikke har karakter af at være aftaler som kvalificerer til at uddannelsen kan få status som forskningstilknyttet. Officersskolens mange samarbejdsrelationer til relevante videnscentre nationalt og internationalt samt til søværnets myndigheder opfylder dog den funktion at officersgrunduddannelsen løbende har et fagligt opdateret vidensgrundlag.

Undervisningsformer

I professionsbachelorbekendtgørelsen kræves at undervisningen er tilrettelagt med stadigt stigende krav i forløbet til de studerendes viden, færdigheder og selvstændighed. I de enkelte bekendtgørelser under MVU-loven er der i relation hertil blandt andet formuleret krav om at der i uddannelsen skal indgå studieformer som understøtter den studerendes udvikling af faglig kompetence, selvstændighed og samarbejdsevne samt evne til at skabe faglig fornyelse inden for professionen.

⁴⁵ Som beskrevet i afsnit 4.4.1b er begrebet forskningstilknytning ikke endeligt defineret. Det er således endnu ikke klart præcis hvilke kriterier eller hvilken grad af tilknytning der kan kræves for at en uddannelse kan godkendes som forskningstilknyttet. Evalueringsgruppen tager udgangspunkt i de overordnede lovformuleringer.

Dokumentationsmaterialet viser at der i Søværnets Officersgrunduddannelse lægges stor vægt på at udvikle de studerendes funktionsrettede og mere generelle ledelsesmæssige kompetencer i forhold til som færdiguddannet at kunne fungere selvstændigt. Generelt oplever evalueringsgruppen at undervisningen understøtter ambitionen om faglig og personlig progression i retning af et selvstændigt udøvende niveau gennem forløbet.

Søværnets Officersgrunduddannelse er som beskrevet tilrettelagt med et løbende samspil mellem teoretiske og praktiske uddannelseselementer. Den enkeltes selvstændighed skal sikres dels i samspillet mellem teori- og praktikforløb, dels i tilrettelæggelsen og gennemførelsen af de enkelte lektioner. I fase II og IV, som bliver gennemført på Søværnets Officersskole, anvendes en række forskellige undervisningsformer. Disse fordeler sig i prioriteret rækkefølge som holdundervisning (25 %), skriftlige opgaver (20 %), projektarbejde (15 %), selvstudier (15 %), forelæsninger (10 %), vejledning (10 %) og udenlandsaktivitet (5 %).

Af selvevalueringsrapporten fremgår det at Søværnets Officersgrunduddannelse sigter på at de studerende bliver inddraget aktivt i undervisningen gennem differentierede undervisningsmetoder med fokus på det selvstændighedsfremmende. Ambitionen er at de studerende selvstændigt kan vise initiativ, tage beslutninger og løse problemer og opgaver. Retningslinjerne for officersgrunduddannelsens pædagogiske principper er formuleret i blandt andet *Kodeks for Søværnets Officersskole* (2001). Det fremgår endvidere af selvevalueringsrapporten at skolen lægger stor vægt på at undervisningen bliver gennemført som et samarbejde mellem stab, lærer og de studerende i en trekantsdialog om at nå de fastsatte mål. Herved har de studerende en indflydelse på undervisningen som bidrager til at udvikle den ønskede selvstændighed.

5.3.5 Prøver og eksaminer

I det civile uddannelsessystem spiller eksaminer, herunder regelmæssighed og ekstern censur, en central rolle i at sikre det ønskede faglige niveau. På baggrund af evalueringens dokumentationsmateriale vurderer evalueringsgruppen at eksamenssystemet på Søværnets Officersgrunduddannelse hvad angår løbende gennemførelse af eksaminer med ekstern censur imødekommer kravene til professionsbacheloruddannelser.

Eksamenssystemet på officersgrunduddannelsen er intensivt. Der gennemføres løbende delkontrol i alle fag. Hertil kommer et større antal eksaminer, ligesom der kan gennemføres en standpunktsprøve i hvert fag. Eksaminerne er placeret ved fagenes afslutning, mens prøverne som regel bliver afholdt under forløbet. Alle eksaminer bliver gennemført med ekstern censur, mens vurderingen ved standpunktsprøver er intern. 13-skalaen bliver anvendt ved vurderingen af den studerendes eksamenspræstation. For at bestå officersgrunduddannelsen skal de studerende have et gennemsnit på mindst 6 i samtlige eksaminer.

Professionsbachelorbekendtgørelsen fastsætter at uddannelser på dette niveau skal indeholde et bachelorprojekt på mindst 10 ECTS. Kravet om en selvstændig afgangsopgave afspejler en aktuel tendens til at opprioritere boglighed og projektarbejde på blandt andet MVU-niveau for at fremme de studerendes forudsætninger for videreuddannelse på højere analytisk niveau. De studerende på Søværnets Officersgrunduddannelse skal udarbejde en afsluttende afhandling. Efter en gennemgang af dokumentationsmaterialet vurderer evalueringsgruppen dog at hovedopgaven ikke har et tilstrækkeligt omfang til at ækvivalere med et professionsbachelorprojekt idet der kun er afsat meget få timer til udarbejdelse af opgaven.

På Søværnets Officersgrunduddannelse udarbejder de studerende en hovedopgave på 20 til 30 sider i løbet af uddannelsens linjefælles fase III. Formålet er at den studerende skal kunne løse en konkret opgave selvstændigt inden for et relativt kort tidsrum. Der er afsat 12 undervisningstimer til udarbejdelse af hovedopgaven. Eksamination af opgaven sker ved et mundtligt forsvar.

5.4 Flyvevåbnets Videreuddannelsestrin I/L

På baggrund af en helhedsvurdering af evalueringens dokumentationsmateriale vurderes videreuddannelsestrin I/L i flyvevåbnet i forhold til diplomniveauet i det civile videreuddannelsessystem for voksne. Der kan dog ikke konstateres fuld ækvivalens med diplomniveauet. Det skyldes at videreuddannelsestrin I/L ikke opfylder kravet til diplomuddannelser om at disse skal være forsknings-tilknyttede. Til gengæld er der ækvivalens mellem uddannelsesniveauerne hvad angår uddannelsernes profiler og formål, strukturer og varighed, faglige indhold, adgangsforudsætninger, underviserkompetencer samt prøver og eksaminer.

5.4.1 Faglig profil, formål og målsætninger

På baggrund af selvevalueringsrapporten vurderer evalueringsgruppen at formålet med Flyvevåbnets Videreuddannelsestrin I/L ækvivalerer med kravene til uddannelser på diplomniveau. Diplomuddannelserne skal gennem udvikling af faglige og personlige kompetencer kvalificere voksne til at kunne varetage højt kvalificerede funktioner i virksomheder, institutioner mv. Samtidig skal diplomuddannelserne modsvare voksnes behov for faglig og personlig kompetenceudvikling for at kunne løse opgaver på arbejdsmarkedet bedre og for at kunne varetage ændrede stillingsfunktioner såvel som at påtage sig nyt arbejde.

Flyvevåbnets Videreuddannelsestrin I/L har en klar faglig profil. Den er en integreret del af uddannelsesforløbet for officerer i flyvevåbnet og skal skabe det nødvendige grundlag for at officeren kan varetage jobfunktioner på højere funktionsniveau i flyvevåbnets militære ledergruppe og i værnssælles stillinger. Uddannelsen er primært erhvervsrettet. Selvevalueringsrapporten nævner som eksempler på jobfunktioner stillinger som chef på eskadrilleniveau samt sagsbehandlerfunktio-

oner i stabe, hvor kravet til analytisk opgaveløsning er fremherskende. I selvevalueringsrapporten er der gjort rede for hvordan den ønskede kompetencetilvækst fordeler sig på både almene, personlige og faglige kompetencer.

VFV-loven indeholder krav til diplomuddannelser om at den adgangsgivende uddannelse skal være relevant i forhold til overbygningen. Der skal være faglig sammenhæng for at der kan ske tilstrækkelig faglig progression. Samtidig skal diplomuddannelserne bygge videre på et nærmere bestemt antal års erhvervs erfaringer. Inddragelsen af de studerendes erhvervs- og livserfaring er i VFV en forudsætning for at diplomuddannelserne kan tilrettelægges som relativt afgrænsede, kompetencegivende forløb. Dokumentationsmaterialet giver grundlag for at vurdere at Flyvevåbnets Videreuddannelsestrin I/L's faglige profil og formål ækvivalerer med begge krav.

Flyvevåbnets Videreuddannelsestrin I/L bygger videre på dels de kompetencer officererne har erhvervet under officersgrunduddannelsen, dels et antal års praktisk tjeneste. Flyvevåbnets Officersskole betragter officersgrunduddannelsen og videreuddannelsestrin I/L som et sammenhængende uddannelsesforløb. I den funktions- og gavnerperiode som er placeret mellem officersgrunduddannelsen og videreuddannelsestrin I/L, har officeren fået udbygget sine kompetencer gennem et antal års praktisk erhvervsarbejde. Kompetenceudviklingen vedrører dels de faglige, dels de ledelsesmæssige kompetencer. Uddannelsens grundlæggende formål sigter på en udvidelse af officerens bevidsthedsområde forstået sådan at officeren bliver kvalificeret til at fungere som leder på et højere niveau.

5.4.2 Uddannelsens varighed, struktur og faglige indhold

Den civile diplomuddannelse har en lovgivet varighed på ét årsværk omregnet til heltidsuddannelse. Flyvevåbnets Videreuddannelsestrin I/L ækvivalerer med de civile diplomuddannelser med hensyn til kravet om varighed.

Flyvevåbnets Videreuddannelsestrin I/L er et selvstændigt afgrænset uddannelsesforløb der gennemføres som fuldtidsuddannelse. Uddannelsen varer 11 måneder. I alt gennemføres 1200 lektioner a 45 minutters varighed. På uddannelsen er planlagt 30 tilstedeværelsestimer a 45 minutters varighed samt cirka 15 timers forberedelse ugentligt.

Det vurderes at Flyvevåbnets Videreuddannelsestrin I/L hvad angår den faglige struktur ækvivalerer med uddannelser på diplomniveau idet der er tale om en selvstændig uddannelse af teoretisk karakter som er tilrettelagt med faglig progression.

Flyvevåbnets Videreuddannelsestrin I/L er en teoretisk uddannelse uden praktik. Den består af en række kernefag og fagelementer med karakter af støttefag. De enkelte fag og faggrupper er ind-

draget i uddannelsen på baggrund af en vurdering af kravene til en officer i stillinger på højere funktionsniveau. Uddannelsen er opdelt i to faggrupper: Faggruppe Ledelse og Management samt Faggruppe Operationer og Teknik. Inden for de to faggrupper er fagene opdelt i civilt og militært relaterede fag. Uddannelsen indledes med et introduktionskursus. Herefter følger undervisning i fag som er nødvendige for at kunne gennemføre undervisningen i øvrige fag. Der tilstræbes størst mulig sammenhæng mellem fagene, fx er fagintegration et element som løbende udvikles. Flyvevåbnets Videreuddannelsestrin I/L er helt fastlagt, og de studerende har dermed ingen mulighed for selvstændigt at sammensætte uddannelsesforløbet.

VFV-loven indeholder krav til diplomuddannelser om at de skal være sammensat af fag på et niveau som svarer til mellemlange videregående uddannelser eller bacheloruddannelser. Uddannelsen skal som hele også gennemføres på et niveau som svarer til en mellemlang videregående uddannelse eller en bacheloruddannelse. På baggrund af de gennemførte peer-vurderinger vurderer evalueringsgruppen at Flyvevåbnets Videreuddannelsestrin I/L gennemføres på et niveau som ækvivalerer med diplomuddannelserne.

På spørgsmålet om faglig progression mellem Flyvevåbnets Officersgrunduddannelse og Videreuddannelsestrin I/L er det peer-evaluatorenes vurdering at der er klar niveaumæssig progression inden for fagområderne ledelse og statskundskab. Denne vurdering er underbygget af besøget på Flyvevåbnets Officersskole, hvor alle deltagere tilsvarende gav udtryk for et niveaumæssigt spring mellem officersgrunduddannelsen og videreuddannelsestrin I/L. Dette understøtter evalueringsgruppens vurdering af at Flyvevåbnets Videreuddannelsestrin I/L gennemføres på et niveau som ækvivalerer med de civile diplomuddannelser.⁴⁶

5.4.3 De studerende

På baggrund af en undersøgelse af adgangskravene til Flyvevåbnets Videreuddannelsestrin I/L er det evalueringsgruppens opfattelse at der er ækvivalens med diplomuddannelsesniveaue. Adgangskravene til diplomuddannelser er todimensionelle. For det første forudsætter VFV-loven at ansøgeren har gennemført en relevant adgangsgivende uddannelse på mindst KVV-niveau. For det andet skal ansøgeren også kunne dokumentere mindst to års relevant erhvervserfaring efter gennemført adgangsgivende uddannelse.

Flyvevåbnets Officersskole optager årligt 35-50 premierløjtnanter på Flyvevåbnets Videreuddannelsestrin I/L. Officersskolen betragter officersgrunduddannelsen og videreuddannelsestrin I/L som ét

⁴⁶ I de gennemførte peer-vurderinger er der spurgt til uddannelsens faglige indhold og niveau. De fire peer-vurderinger indeholder imidlertid så forskellige synspunkter om uddannelsens niveau at der ikke kan konkluderes noget entydigt (se afsnit 3.1.3). For peer-vurderingernes synspunkter og argumentation henvises til bilagsrapporten.

sammenhængende uddannelsesforløb. Det indebærer at samtlige officerer som optages på officersgrunduddannelsen, forventes at uddanne sig til og med videreuddannelsestrin I/L-niveau. Derfor sigter optagelseskravene og procedurerne på officersgrunduddannelsesniveau også på at ansøgeren møder kravene på videreuddannelsestrin I/L-niveau. Evalueringsgruppen vurderer på baggrund af sin gennemgang af selvevalueringsmaterialet at der er faglig sammenhæng mellem flyvevåbnets uddannelser på officersgrunduddannelses- og videreuddannelsestrin I/L-niveau.

Officeren som søger ind på uddannelsen, har ud over officersgrunduddannelsen typisk tre til fire års praktisk erhvervserfaring fra forskellig tjeneste i flyvevåbnet. Denne tjeneste er obligatorisk for adgang til videreuddannelsestrin I/L og ses som en forudsætning for det fulde udbytte af uddannelsen.

Et væsentligt aspekt som supplerer disse optagelseskrav på Flyvevåbnets Videreuddannelsestrin I/L, er Forsvarets Personeludviklings- og Bedømmelsessystem (FORPUBS). Dette system er unikt for forsvaret, men finder dog en vis parallelitet i VFV, hvor den optagende institution kan gennemføre egnethedssamtaler og -vurderinger forud for beslutninger om optag. Ud over at imødekomme de uddannelsesmæssige krav (officersgrunduddannelsen) og de erhvervsmæssige krav (et antal års funktions- og gavntjeneste) skal officeren også vurderes personligt egnet i FORPUBS for at få adgang til studier på Flyvevåbnets Videreuddannelsestrin I/L.

5.4.4 Undervisning, underviserkompetencer og relationer til forskning

Undervisere

Hvad angår underviseres formelle kompetenceniveau, imødekommer Flyvevåbnets Videreuddannelsestrin I/L VFV-lovens krav idet underviserkorpset under ét har et kompetenceniveau som er på højde med underviseres på MVU-institutionerne. VFV kræver at diplomuddannelser skal gennemføres på et niveau som svarer til en mellemlang videregående uddannelse eller en universitær bacheloruddannelse. Det betyder at underviserne har en afsluttet kompetencegivende uddannelse som ligger højere end det pågældende uddannelsesafgangsniveau. Hertil kommer at underviserne skal have dokumenteret teoretisk, faglig eller professionsmæssig kompetence. Ved sidstnævnte forstår evalueringsgruppen at undervisningskompetencen både kan være tilegnet ved relevant uddannelsesbaggrund og ved relevant erhvervserfaring inden for professionsområdet.

På Flyvevåbnets Videreuddannelsestrin I/L varetages undervisningen i næsten lige stor grad af undervisere med militær (2 årsværk) og civil (1,92 årsværk) uddannelsesbaggrund. Uddannelsen anvender overvejende fastansatte undervisere (3,01 årsværk), men også et antal timelærere (0,91 årsværk). Blandt de militære undervisere findes personer med både videreuddannelsestrin I/L og videreuddannelsestrin II/L som højeste uddannelsesniveau. Af selvevalueringsrapporten fremgår

det at størstedelen af de civile undervisere har uddannelser fra det postgymnasiale niveau, heraf flere kandidater. Man har fastansat en enkelt civil underviser med ph.d.-baggrund. De civile undervisere benyttes i ikke-militære fag. Flyvevåbnet gør i selvevalueringsrapporten rede for at undervisernes pædagogiske kompetencer er tilfredsstillende. Dokumentationsmaterialet giver desuden evalueringsgruppen belæg for at konkludere at undviserkerpset, og i særdeleshed de militære undervisere, under ét har tilfredsstillende erhvervsmæssig erfaring.

Relationer til forskning

Ifølge VFV-loven skal uddannelser på diplomniveau primært udbydes af Centre for Videregående Uddannelse. Et centralt karakteristikum for disse er princippet om forskningstilknytning. Som beskrevet i forbindelse med vurderingen af Flyvevåbnets Officersgrunduddannelse er det ikke evalueringsgruppens opfattelse at dokumentationsmaterialet tillader at konkludere at uddannelserne på Flyvevåbnets Officersskole er forskningstilknyttede.⁴⁷ Samarbejdsaftalerne med aktive forskningsmiljøer vurderes ikke at have et tilstrækkeligt omfang. Omvendt er officersskolens mange andre samarbejdsrelationer til relevante videnscentre nationalt og internationalt samt til flyvevåbnet og dets myndigheder vigtige. De sikrer på et systematisk grundlag at videreuddannelsestrin i/L løbende har et fagligt opdateret vidensgrundlag.

Undervisningsformer

På baggrund af dokumentationsmaterialet vurderer evalueringsgruppen at uddannelsens tilrettelæggelse og gennemførelse, herunder valget af undervisningsformer, ækvivalerer med uddannelser på diplomniveau i VFV. Diplomuddannelserne skal således på baggrund af allerede erhvervede kvalifikationer sikre en udvikling af både faglige og personlige kompetencer. For at sikre dette mål skal undervisningen gennemføres i et tæt samspil mellem teori og praksis. De voksnes erhvervs- og livserfaring skal samtidig spille en væsentlig rolle for den pædagogiske tilrettelæggelse af uddannelser på diplomniveau.

De studerendes viden og erfaringer fra dels officersgrunduddannelsen, dels den forudgående praktiske tjeneste indgår som et centralt aspekt i Flyvevåbnets Videreuddannelsestrin i/L. Undervisningen er tilrettelagt så den tager udgangspunkt i det teoretiske og funktionelle niveau opnået under officersgrunduddannelsen samt de studerendes forskellige praksiserfaringer. Praksiserfaringerne inddrages fx i form af eksempler i undervisningen.

⁴⁷ Som beskrevet i afsnit 4.4. 1b er begrebet forskningstilknytning ikke endeligt defineret. Det er således endnu ikke klart præcis hvilke kriterier eller hvilken grad af tilknytning der kan kræves for at en uddannelse kan godkendes som forskningstilknyttet. Evalueringsgruppen tager udgangspunkt i de overordnede lovformuleringer.

På Flyvevåbnets Videreuddannelsestrin I/L anvender officersskolen forskellige undervisningsformer. Disse fordeler sig i prioriteret rækkefølge som holdundervisning (60 %), selvstudier (16 %), projektarbejde (10 %), skriftlige opgaver (6,5 %), forelæsninger (2,5 %), vejledning (2,5 %) samt udenlandsaktivitet (2,5 %). Undervisningen er søgt tilrettelagt med elementer af progression i retningen af øget selvstændighed for den studerende. Uddannelsen indledes således med en "værktøjsfase", hvorefter der følger en analysefase. Uddannelsesforløbet bliver afsluttet af en syntesefase hvor kravet til selvstændighed er mest udtalt. Flyvevåbnets Officersskole har for nylig indlagt syv selvstudieperioder på i alt otte uger, hvor de studerende kan fordybe sig i selvvalgte emner herunder i uddannelsens projekt.

5.4.5 Prøver og eksaminer

I det civile uddannelsessystem spiller eksamenssystemet en central rolle i forhold til kvalitetssikring af de studerendes faglige udbytte. For videregående civile uddannelser, herunder uddannelser på diplomniveau, er der krav om at der skal udarbejdes et afgangsprøve svarende til mindst 1/5 årsværk. Afgangsprøvet, som skal bidrage til at udvikle den studerendes selvstændighed, skal bedømmes ved brug af ekstern censor. Prøve- og eksamenssystemet, herunder afgangsprøvet på videreuddannelsestrin I/L, ækvivalerer efter evalueringsgruppens opfattelse med kravene til civile uddannelser på diplomniveau.

På Flyvevåbnets Videreuddannelsestrin I/L gennemfører de studerende i alt 14 skriftlige og mundtlige eksaminer, ligesom der gennemsnitligt afholdes en prøve pr. fag til vurdering af de studerendes standpunkt. Samtlige eksaminer på Flyvevåbnets Videreuddannelsestrin I/L gennemføres med ekstern censor og resulterer i at den studerende bliver tildelt en karakter på 13-skalaen. Officersskolen rekrutterer eksterne censorer fra både civile og militære institutioner, herunder uddannelsesinstitutioner. Intern censur bliver kun anvendt ved standpunktsprøver. Samlet set ækvivalerer Flyvevåbnets Videreuddannelsestrin I/L således med prøvesystemet på de civile videregående uddannelser.

De studerende udarbejder en hovedopgave som led i uddannelsen. Opgaven har typisk et omfang på 40-50 sider, og den bliver udarbejdet over en syv måneders periode sideløbende med normal undervisning. Flyvevåbnets Officersskole har formuleret krav til opgaven som vedrører metode, struktur og indhold. Opgaven sigter særligt på at udvikle og afprøve den studerendes analytiske evner. De studerende tilbydes vejledning under opgaveskrivningen. I omfang og opgavekrav opfylder Flyvevåbnets Videreuddannelsestrin I/L dermed de civile krav til en hovedopgave på diplomniveau.

5.5 Hærens Videreuddannelsestrin I/L

På baggrund af en helhedsvurdering af evalueringens dokumentationsmateriale vurderes videreuddannelsestrin I/L i hæren i forhold til diplomniveauet i det civile videreuddannelsessystem for voksne. Der kan dog ikke konstateres fuld ækvivalens med diplomniveauet. Det skyldes at videreuddannelsestrin I/L ikke opfylder kravet til diplomuddannelser om at disse skal være forskningstilknyttede. Til gengæld er der ækvivalens mellem uddannelsesniveauerne hvad angår uddannelsernes profiler og formål, strukturer og varighed, faglige indhold, adgangsforudsætninger, underviserkompetencer samt prøver og eksaminer.

5.5.1 Faglig profil, formål og målsætninger

På baggrund af dokumentationsmaterialet vurderer evalueringsgruppen at formålet med Hærens Videreuddannelsestrin I/L ækvivalerer med kravene til uddannelser på diplomniveau. Diplomuddannelserne skal gennem udvikling af faglige og personlige kompetencer kvalificere voksne til at kunne varetage højt kvalificerede funktioner i virksomheder, institutioner mv. Samtidig skal diplomuddannelser modsvarer voksnes behov for faglig og personlig kompetenceudvikling for at kunne løse opgaver på arbejdsmarkedet bedre og for at kunne varetage ændrede stillingsfunktioner såvel som at påtage sig nyt arbejde.

Hærens Videreuddannelsestrin I/L har en klar faglig profil og er primært orienteret mod varetagelse af jobfunktioner inden for relativt veldefinerede rammer. Disse rammer beskrives i selvevalueringsrapporten som en "kaptajnsprofil", der sammenfatter de generelle krav til en kaptajn i hæren i et to til fem års perspektiv. Ledelsesmæssigt skal uddannelsen kvalificere officeren til at varetage jobfunktioner på højere funktionsniveau i hærens militære ledergruppe og i værnssælles stillinger. Eksempler på jobfunktioner er underafdelingschef og sagsbehandler i stabe. Af officerssskolens selvevalueringsrapport fremgår hvordan den kompetencetilvækst som ønskes gennem uddannelsen, fordeles sig på både almene, personlige og faglige kompetencer.

VFV-loven indeholder krav til diplomuddannelser om at den adgangsgivende uddannelse skal være relevant i forhold til overbygningen. Der skal være faglig sammenhæng for at der kan ske tilstrækkelig faglig progression. Samtidig skal diplomuddannelserne bygge videre på et nærmere bestemt antal års erhvervserfaringer. Inddragelsen af de studerendes erhvervs- og livserfaring er i VFV en forudsætning for at diplomuddannelserne kan tilrettelægges som relativt afgrænsede, kompetencegivende forløb. Dokumentationsmaterialet giver grundlag for at vurdere at Hærens Videreuddannelsestrin I/L's faglige profil og formål ækvivalerer med begge krav.

Hærens Officerssskole betragter officersgrunduddannelsen og videreuddannelsestrin I/L som ét sammenhængende uddannelsesforløb kun adskilt af et obligatorisk gavntjenesteforløb. Hærens

Videreuddannelsestrin I/L bygger derfor dels videre på de kompetencer officererne har erhvervet under officersgrunduddannelsen, dels på et antal års praktisk tjeneste. I den funktions- og gavnrperiode som er placeret mellem officersgrunduddannelsen og videreuddannelsestrin I/L, har officeren gennem et antal års praktisk arbejde fået udbygget sine kompetencer. Kompetenceudviklingen omfatter både de faglige og ledelsesmæssige kompetencer.

5.5.2 Varighed, struktur og fagligt indhold

Den civile diplomuddannelse har en lovgivet varighed på ét årsværk omregnet til heltidsuddannelse. Hærens Videreuddannelsestrin I/L har med sine 17 måneder en varighed som er længere end den civile diplomuddannelse.

Hærens Videreuddannelsestrin I/L er et selvstændigt afgrænset uddannelsesforløb der gennemføres som fuldtidsuddannelse. Uddannelsen varer 17 måneder. I alt gennemføres 1879 lektioner a 45 minutters varighed. På uddannelsen er ugentligt planlagt 30 timers undervisning samt cirka 15 timers forberedelse.

Det vurderes at Hærens Videreuddannelsestrin I/L hvad angår den faglige struktur ækvivalerer med uddannelser på diplomniveau idet der er tale om en selvstændig uddannelse af teoretisk karakter som er tilrettelagt med faglig progression.

Hærens Videreuddannelsestrin I/L er et teoretisk uddannelsesforløb. Der sondres mellem kerne- og støttefag. Uddannelseselementerne er struktureret inden for følgende fire hovedkategorier: Speciel militærfaglig uddannelse, almen militærfaglig uddannelse, ledelse og uddannelse samt almen uddannelse. Hærens Videreuddannelsestrin I/L er tilrettelagt som et relativt foruddefineret og fastlagt uddannelsesforløb hvor obligatoriske basisfag udgør 88 % af uddannelsen, mens valgfrie supplerings- og valgfag udgør de resterende 12 %. Der tilstræbes størst mulig sammenhæng mellem fagene, fx er fagintegration et element som løbende udvikles.

VFV-loven indeholder krav til diplomuddannelser om at de skal være sammensat af fag på et niveau som svarer til mellemlange videregående uddannelser eller bacheloruddannelser. Uddannelsen skal som hele også gennemføres på et niveau som svarer til en mellemlang videregående uddannelse eller en bacheloruddannelse. På baggrund af de gennemførte peer-vurderinger vurderer evalueringsgruppen at Hærens Videreuddannelsestrin I/L gennemføres på et niveau som ækvivalerer med diplomuddannelserne.

I forhold til spørgsmålet om faglig progression mellem Hærens Officersgrunduddannelse og Videreuddannelsestrin I/L er det peer-evaluatorernes vurdering at der er klar niveaumæssig progression inden for fagområderne ledelse og statskundskab. Denne vurdering er underbygget af besøget på

Hærens Officersskole, hvor alle deltagere tilsvarende gav udtryk for et niveaumæssigt spring mellem officersgrunduddannelsen og videreuddannelsestrin I/L. Dette understøtter evalueringsgruppens vurdering af at Hærens Videreuddannelsestrin I/L gennemføres på et niveau som ækvivalerer med de civile diplomuddannelser.⁴⁸

5.5.3 De studerende

På baggrund af en undersøgelse af adgangskravene til Hærens Videreuddannelsestrin I/L vurderer evalueringsgruppen at der er ækvivalens med uddannelser på diplomniveau. Adgangen til diplomuddannelser er tostrengt. For det første forudsætter VFV-loven at ansøgeren har gennemført en relevant adgangsgivende uddannelse på mindst KVVU-niveau. For det andet skal ansøgeren kunne dokumentere mindst to års relevant erhvervserfaring efter gennemført adgangsgivende uddannelse.

Hæren Officersskole optager årligt cirka 80 premierløjtnanter på Hærens Videreuddannelsestrin I/L. Officersskolen betragter officersgrunduddannelsen og videreuddannelsestrin I/L som ét sammenhængende uddannelsesforløb. Det indebærer at samtlige officerer som optages på officersgrunduddannelsen, forventes at uddanne sig til og med videreuddannelsestrin I/L. Derfor sigter optagelseskravene og procedurerne på officersgrunduddannelsen også på at ansøgeren møder kravene på videreuddannelsestrin I/L. Evalueringens dokumentationsgrundlag viser at der er faglig sammenhæng mellem hærens uddannelser på officersgrunduddannelses- og videreuddannelsesstrin I/L-niveau.

Officeren som søger ind på uddannelsen, har ud over officersgrunduddannelsen typisk tre til seks års praktisk erhvervserfaring fra tjeneste i hæren. Denne tjeneste er obligatorisk for adgang til videreuddannelsestrin I/L og ses som en forudsætning for det fulde udbytte af uddannelsen.

Et væsentligt aspekt som supplerer disse optagelseskrav på Hærens Videreuddannelsestrin I/L, er Forsvarets Personeludviklings- og Bedømmelsessystem (FORPUBS). Dette system er unikt for forsvaret, men finder dog en vis parallelitet i VFV, hvor den optagende institution kan gennemføre egenhedssamtaler og -vurderinger forud for beslutninger om optag. Ud over at imødekomme de uddannelsesmæssige krav (officersgrunduddannelsen) og de erhvervsmæssige krav (et antal års funktions- og gavntjeneste) skal officeren også vurderes personligt egnet i FORPUBS for at få adgang til studier på Hærens Videreuddannelsestrin I/L.

⁴⁸ I de gennemførte peer-vurderinger er der spurgt til uddannelsens faglige indhold og niveau. De fire peer-vurderinger indeholder imidlertid så forskellige synspunkter om uddannelsens niveau at der ikke kan konkluderes noget entydigt (se afsnit 3.1.3). For peer-vurderingernes synspunkter og argumentation henvises til bilagsrapporten.

5.5.4 Undervisning, underviserkompetencer og relationer til forskning

Undervisere

Hvad angår undervisernes formelle kompetenceniveau imødekommer Hærens Videreuddannelsesstrin I/L VFV-lovens krav idet underviserkorpset under ét har et kompetenceniveau som er på højde med undervisernes på MVU-institutionerne. VFV kræver at diplomuddannelser skal gennemføres på et niveau som svarer til en mellemlang videregående uddannelse eller en universitær bacheloruddannelse. Det betyder at underviserne har en afsluttet kompetencegivende uddannelse som ligger højere end det pågældende uddannelsesafgangsniveau. Hertil kommer at underviserne skal have dokumenteret teoretisk, faglig eller professionsmæssig kompetence. Undervisningskompetencen både kan være tilegnet ved relevant uddannelsesbaggrund og ved relevant erhvervs erfaring inden for professionsområdet.

På Hærens Videreuddannelsesstrin I/L varetages undervisningen af undervisere med både militær (18,18 årsværk) og civil (5,26 årsværk) uddannelsesbaggrund. Majoriteten af underviserne er fastansatte (22,5 årsværk), men skolen benytter også timelærere (0,94 årsværk). Blandt de militære undervisere har 20 % videreuddannelsesstrin I/L som højeste uddannelsesniveau, mens de resterende 80 % har gennemført uddannelse på videreuddannelsesstrin II/L-niveau. De civile undervisere er universitetsuddannede på kandidatniveau. Man har dog også en enkelt fastansat civil underviser med ph.d.-baggrund. De civile undervisere benyttes primært i ikke-militære fag. Hærens Officersskole gør i selvevalueringsrapporten rede for at både undervisernes pædagogiske og erhvervs- og erfaringsmæssige kompetencer er på et tilfredsstillende niveau.

Relationer til forskning

Ifølge VFV-loven skal uddannelser på diplomniveau primært udbydes af Centre for Videregående Uddannelse. Et centralt karakteristikum for disse er princippet om forskningstilknytning, som det dog ikke vurderes at videreuddannelsesstrin I/L lever op til. Som beskrevet i forbindelse med vurderingen af Hærens Officersgrunduddannelse tillader dokumentationsmaterialet ikke at konkludere at uddannelserne på Hærens Officersskole er forskningstilknyttede.⁴⁹ Samarbejdsaftalerne med aktive forskningsmiljøer vurderes ikke at have et tilstrækkeligt omfang. Omvendt skal det understreges at officersskolens mange samarbejdsrelationer til relevante videnscentre nationalt og internationalt samt til hæren og dens myndigheder på et systematisk grundlag sikrer at videreuddannelsesstrin I/L løbende har et fagligt opdateret vidensgrundlag.

⁴⁹ Som beskrevet i afsnit 4.4.1b er begrebet forskningstilknytning ikke endeligt defineret. Det er således endnu ikke klart præcis hvilke kriterier eller hvilken grad af tilknytning der kan kræves for at en uddannelse kan godkendes som forskningstilknyttet. Evalueringsgruppen tager udgangspunkt i de overordnede lovformuleringer.

Undervisningsformer

På baggrund af dokumentationsmaterialet vurderes det at Hærens Videreuddannelsestrin I/L's tilrettelæggelse og gennemførelse, herunder valget af undervisningsformer, ækvivalerer med uddannelser på diplomniveau i VFV. Diplomuddannelserne skal på baggrund af allerede erhvervede kvalifikationer sikre en udvikling af både faglige og personlige kompetencer. For at realisere dette mål skal undervisningen gennemføres i et tæt samspil mellem teori og praksis. De voksnes erhvervs- og livserfaring skal samtidig spille en væsentlig rolle for den pædagogiske tilrettelæggelse af uddannelser på diplomniveau.

De studerendes viden og erfaringer fra dels officersgrunduddannelsen, dels den forudgående praktiske tjeneste indgår som et afgørende aspekt i Hærens Videreuddannelsestrin I/L. De studerendes forskellige erfaringer anvendes aktivt i undervisningen. Fx underviser eleverne hinanden i gruppe- og stabsarbejder på baggrund af særlig ekspertise. Tilsvarende tilstræbes det at klasse-sammensætningerne tager højde for at de studerendes specialviden bliver anvendt med henblik på synergieffekter.

Hærens Videreuddannelsestrin I/L anvender forskellige undervisningsformer. Disse fordeler sig i prioriteret rækkefølge som holdundervisning (25 %), selvstudier (25 %), projektarbejde (20 %), skriftlige opgaver (15 %), vejledning (8 %), forelæsninger (5 %) samt udenlandsaktivitet (2 %). Undervisningen er søgt tilrettelagt med elementer af progression i retning af øget selvstændighed for de studerende. Gennemgående for Hærens Videreuddannelsestrin I/L er uddannelsesprincippet om medansvar for egen læring. Selvevalueringsrapporten betegner dette princip som et bærende element i tilrettelæggelsen af undervisningen og valget af undervisningsformer. Der er herunder indført tre ugentlige ikke-tilstedeværelsestimater hvor de studerende kan beskæftige sig med selvvalgte emner.

5.5.5 Prøver og eksaminer

I det civile uddannelsessystem spiller eksamenssystemet en central rolle i forhold til kvalitetssikring af de studerendes faglige udbytte. For videregående civile uddannelser, herunder uddannelser på diplomniveau, er der krav om at der skal udarbejdes et afgangsprøve svarende til mindst 1/5 årsværk. Afgangsprøvet, som skal bidrage til at udvikle den studerendes selvstændighed, skal bedømmes ved brug af ekstern censor. Det er evalueringsgruppens opfattelse at prøve- og eksamenssystemet, herunder afgangsprøvet på Hærens Videreuddannelsestrin I/L, ækvivalerer med kravene til civile uddannelser på diplomniveau.

De studerende på Hærens Videreuddannelsestrin I/L gennemfører i alt ti skriftlige og mundtlige eksaminer samt ti standpunktsprøver. Samtlige eksaminer på Hærens Videreuddannelsestrin I/L gennemføres med ekstern censor og resulterer i at den studerende tildeles en karakter på 13-

skalaen. Eksterne censorer bliver rekrutteret fra både civile og militære institutioner, herunder uddannelsesinstitutioner. Kun ved standpunktsprøver benytter officersskolen intern censur. Samlet set ækvivalerer Hærens Videreuddannelsestrin I/L således med prøvesystemet på de civile videregående uddannelser.

Der skal desuden udarbejdes et speciale som led i uddannelsen. Specialet, som skal udvikle og udbygge den studerendes evne til analytisk behandling af større og komplekse emner, må maksimalt fylde 50 sider. Det bliver udarbejdet over en periode på tre måneder, hvor den studerende har et antal undervisningsfrie dage. Hærens Officersskole har formuleret krav til opgaven som vedrører metode, struktur og indhold. De studerende tilbydes vejledning under opgaveskrivningen. I omfang og opgavekrav opfylder Hærens Videreuddannelsestrin I/L dermed de civile krav til en hovedopgave på diplomniveau.

5.6 Søværnets Videreuddannelsestrin I/L

På baggrund af en helhedsvurdering af evalueringens dokumentationsmateriale vurderes videreuddannelsestrin I/L i søværnet i forhold til diplomniveauet i det civile videreuddannelsessystem for voksne. Der kan dog ikke konstateres fuld ækvivalens med diplomniveauet. Det skyldes at videreuddannelsestrin I/L ikke opfylder kravet til diplomuddannelser om at disse skal være forskningstilknyttede. Til gengæld er der ækvivalens mellem uddannelsesniveauerne hvad angår uddannelsernes profiler og formål, strukturer og varighed, faglige indhold, adgangsforudsætninger, undervisningskompetencer samt prøver og eksaminer.

5.6.1 Faglig profil, formål og målsætninger

På baggrund af selvevalueringsrapporten vurderer evalueringsgruppen at formålet med Søværnets Videreuddannelsestrin I/L ækvivalerer med kravene til uddannelser på diplomniveau. Diplomuddannelserne skal gennem udvikling af faglige og personlige kompetencer kvalificere voksne til at kunne varetage højt kvalificerede funktioner i virksomheder, institutioner mv. Samtidig skal diplomuddannelserne modsvare voksnes behov for faglig og personlig kompetenceudvikling så de bedre kan løse opgaver på arbejdsmarkedet og kan varetage ændrede stillingsfunktioner såvel som påtage sig nyt arbejde.

Søværnets Videreuddannelsestrin I/L har en klar faglig profil. Den er en integreret del af uddannelsesforløbet for officerer i søværnet og skal skabe det nødvendige grundlag for at officeren kan varetage jobfunktioner på højere funktionsniveau i søværnets militære ledergruppe og i værnssælles stillinger. Uddannelsen er primært erhvervsrettet. Selvevalueringsrapporten nævner som eksempler på jobfunktioner stillinger som maskinvagthavende/TKO eller vagtchef/divisionsofficer i flådens skibe generelt og fx som næstkommanderende og skibschef i flådens mellemstore enhe-

der samt sagsbehandlerfunktioner i stabe, hvor kravet til analytisk opgaveløsning er fremherskende. I selvevalueringssrapporten er der gjort rede for hvordan den ønskede kompetencetilvækst fordeler sig på både almene, personlige og faglige kompetencer.

VFV-loven indeholder krav til diplomuddannelser om at den adgangsgivende uddannelse skal være relevant i forhold til overbygningen. Der skal være faglig sammenhæng for at der kan ske tilstrækkelig faglig progression. Samtidig skal diplomuddannelserne bygge videre på et nærmere bestemt antal års erhvervserfaringer. Inddragelsen af de studerendes erhvervs- og livserfaring er i VFV en forudsætning for at diplomuddannelserne kan tilrettelægges som relativt afgrænsede, kompetencegivende forløb. Dokumentationsmaterialet giver grundlag for at vurdere at Søværnets Videreuddannelsestrin I/L's faglige profil og formål ækvivalerer med begge krav.

Søværnets Videreuddannelsestrin I/L afslutter den studieudviklende uddannelse og giver officeren den teoretiske ballast tjenesten som skibschef og sagsbehandler kræver. Der er tale om et fælles uddannelsesforløb for officerer med baggrund i både operativ linje og marineingeniører. De studerende har desuden haft gavntjeneste siden afgang fra officersgrunduddannelsen. I funktions- og gavntperioden mellem officersgrunduddannelsen og videreuddannelsestrin I/L har officeren fået udbygget sine kompetencer gennem praktisk erhvervsarbejde. Søværnets Officersskole betragter officersgrunduddannelsen og videreuddannelsestrin I/L som ét sammenhængende uddannelsesforløb hvor videreuddannelsestrin I/L som et vigtigt aspekt giver et akademisk løft.

5.6.2 Varighed, struktur og fagligt indhold

Den civile diplomuddannelse har en lovgivet varighed på ét årsværk omregnet til heltidsuddannelse. Selvom der er tale om en uddannelse af kortere varighed end et årsværk, vurderes Søværnets Videreuddannelsestrin I/L som et intensivt uddannelsesforløb at ækvivalere med den civile diplomuddannelses varighed.

Søværnets Videreuddannelsestrin I/L er et selvstændigt afgrænset uddannelsesforløb der gennemføres som fuldtidsuddannelse. Uddannelsen har en varighed på 10,5 måneder. I alt gennemføres 1200 lektioner a 45 minutters varighed. På uddannelsen er planlagt 32 timers undervisning ugentligt. Hertil kommer et forventet ugentligt timeforbrug på cirka 15-20 timer til selvstudier og forberedelse.

Det vurderes at Søværnets Videreuddannelsestrin I/L hvad angår den faglige struktur ækvivalerer med uddannelser på diplomniveau idet der er tale om en selvstændig uddannelse af teoretisk karakter som er tilrettelagt med faglig progression.

Uddannelsen som er teoretisk og ikke omfatter praktik, er opbygget omkring en række centrale kerne- og støttefag. Timefordelingen afspejler den faglige prioritering. De enkelte fag og faggrupper er inddraget i uddannelsen på baggrund af en vurdering af kravene til en officer i stillinger på højere funktionsniveau. Søværnets Videreuddannelsestrin I/L beskrives som en generalistuddannelse hvor der er lagt vægt på den faglige bredde. Uddannelsesforløbet er i det store og hele helt fastlagt idet de studerende kun i forbindelse med visse opgaver og på individuelle studiedage har mulighed for at træffe selvstændige valg om uddannelsens indhold. Der tilstræbes størst mulig sammenhæng mellem fagene, fx er fagintegration et element som løbende udvikles. Videreuddannelsestrin I/L afvikles ved at der indledningsvist gives grundlæggende redskaber, hvorefter der sker en progression i retning af større selvstændighed.

VFV-loven indeholder krav til diplomuddannelser om at de skal være sammensat af fag på et niveau som svarer til mellemlange videregående uddannelser eller bacheloruddannelser. Uddannelsen skal som hele også gennemføres på et niveau som svarer til en mellemlang videregående uddannelse eller en bacheloruddannelse. På baggrund af de gennemførte peer-vurderinger vurderer evalueringsgruppen at Søværnets Videreuddannelsestrin I/L gennemføres på et niveau som ækvivalerer med diplomuddannelserne.

I forhold til spørgsmålet om faglig progression mellem Søværnets Officersgrunduddannelse og Videreuddannelsestrin I/L er det peer-evaluatorernes vurdering at der er klar niveaumæssig progression inden for fagområderne ledelse og statskundskab. Denne vurdering er underbygget af besøget på Søværnets Officersskole, hvor alle deltagerne tilsvarende gav udtryk for et niveaumæssigt spring mellem officersgrunduddannelsen og videreuddannelsestrin I/L. Dette understøtter evalueringsgruppens vurdering af at Søværnets Videreuddannelsestrin I/L gennemføres på et niveau som ækvivalerer med de civile diplomuddannelser.⁵⁰

5.6.3 De studerende

På baggrund af en undersøgelse af adgangskravene til Søværnets Videreuddannelsestrin I/L er det evalueringsgruppens opfattelse at der er ækvivalens med civile uddannelser på diplomniveau. Adgangskravene til de civile diplomuddannelser er todimensionelle. For det første forudsætter VFV-loven at ansøgeren har gennemført en relevant adgangsgivende uddannelse på mindst KVV-niveau. For det andet skal ansøgeren kunne dokumentere mindst to års relevant erhvervserfaring efter gennemført adgangsgivende uddannelse.

⁵⁰ I de gennemførte peer-vurderinger er der spurgt til uddannelsens faglige indhold og niveau. De fire peer-vurderinger indeholder imidlertid så forskellige synspunkter om uddannelsens niveau at der ikke kan konkluderes noget entydigt (se afsnit 3.1.3). For peer-vurderingernes synspunkter og argumentation henvises til bilagsrapporten.

Søværnets Officersskole optager årligt cirka 30 premierløjtnanter på videreuddannelsestrin I/L. Officersskolen betragter officersgrunduddannelsen og videreuddannelsestrin I/L som ét sammenhængende uddannelsesforløb, hvilket indebærer at alle officerer som optages på officersgrunduddannelsen forventes at uddanne sig til og med videreuddannelsestrin I/L-niveau. Derfor sigter optagelseskravene og procedurerne på officersgrunduddannelsesniveau også på at ansøgeren møder kravene på videreuddannelsestrin I/L-niveau. Evalueringsgruppen vurderer på baggrund af sin gennemgang af selvevalueringsmaterialet at der er faglig sammenhæng mellem søværnets uddannelser på officersgrunduddannelses- og videreuddannelsestrin I/L-niveau.

Officeren som søger ind på uddannelsen, har ud over officersgrunduddannelsen typisk tre til otte års praktisk erhvervserfaring fra forskellige tjeneste i søværnet. Denne tjeneste er obligatorisk for adgang til videreuddannelsestrin I/L og ses som en forudsætning for det fulde udbytte af uddannelsen.

Et væsentligt aspekt som supplerer disse optagelseskrav på Søværnets Videreuddannelsestrin I/L, er Forsvarets Personeludviklings- og Bedømmelsessystem (FORPUBS). Dette system er unikt for forsvaret, men finder dog en vis parallelitet i VFV, hvor den optagende institution kan gennemføre egnethedssamtaler og -vurderinger forud for beslutninger om optag.

Ud over at imødekomme de uddannelsesmæssige krav (officersgrunduddannelsen) og de erhvervmæssige krav (et antal års funktions- og gavntjeneste) skal officeren også vurderes personligt egnet i FORPUBS for at få adgang til studier på Søværnets Videreuddannelsestrin I/L.

5.6.4 Undervisning, underviserkompetencer og relationer til forskning

Undervisere

Hvad angår undervisernes formelle kompetenceniveau imødekommer Søværnets Videreuddannelsestrin I/L VFV-lovens krav idet underviserkorpset under ét har et kompetenceniveau som er på højde med undervisernes på MVU-institutionerne. VFV kræver at diplomuddannelser skal gennemføres på et niveau som svarer til en mellemlang videregående uddannelse eller en universitær bacheloruddannelse. Det betyder at underviserne har en afsluttet kompetencegivende uddannelse som ligger højere end det pågældende uddannelsesafgangs niveau. Hertil kommer at underviserne skal have dokumenteret teoretisk, faglig eller professionsmæssig kompetence. Ved sidstnævnte forstår evalueringsgruppen at undervisningskompetencen både kan være tilegnet ved relevant uddannelsesbaggrund og ved relevant erhvervserfaring inden for professionsområdet.

På Søværnets Videreuddannelsestrin I/L varetages undervisningen af undervisere med både militær (1,23 årsværk) og civil (0,64 årsværk) uddannelsesbaggrund. Uddannelsen anvender i næsten lige

stort omfang fastansatte undervisere (0,92 årsværk) og timelærere (0,95 årsværk). Samtlige militære undervisere har afsluttet en kompetencegivende uddannelse på videreuddannelsestrin II/L-niveau. De civile undervisere er universitetsuddannede på kandidatniveau. Uddannelsen betjener sig desuden af en enkelt underviser med forskningsuddannelse på ph.d.-niveau. De civile undervisere benyttes i ikke-militære fag. Søværnet gør i sin selvevalueringsrapport rede for at underviserenes pædagogiske kompetencer er tilfredsstillende. Det er tilsvarende dokumenteret at underviserne har den fornødne professionsmæssige kompetence.

Relationer til forskning

Ifølge VFV-loven skal uddannelser på diplomniveau primært udbydes af Centre for Videregående Uddannelse. Et centralt karakteristikum for disse er princippet om forskningstilknytning, som det dog ikke vurderes at videreuddannelsestrin I/L lever op til. Som beskrevet i forbindelse med vurderingen af Søværnets Officersgrunduddannelse tillader dokumentationsmaterialet ikke at konkludere at uddannelserne på Søværnets Officersskole er forskningstilknyttede.⁵¹ Samarbejdsaftalerne med aktive forskningsmiljøer vurderes ikke at have et tilstrækkeligt omfang. Omvendt skal det understreges at officersskolens mange samarbejdsrelationer til relevante videnscentre nationalt og internationalt samt til søværnet og dets myndigheder på et systematisk grundlag sikrer at videreuddannelsestrin I/L løbende har et fagligt opdateret vidensgrundlag.

Undervisningsformer

På baggrund af dokumentationsmaterialet vurderer evalueringsgruppen at uddannelsens tilrettelæggelse og gennemførelse, herunder valget af undervisningsformer, ækvivalerer med uddannelser på diplomniveau i VFV. Diplomuddannelserne skal på baggrund af allerede erhvervede kvalifikationer sikre en udvikling af både faglige og personlige kompetencer. For at realisere dette mål skal undervisningen gennemføres i et tæt samspil mellem teori og praksis. De voksnes erhvervs- og livserfaring skal samtidig spille en væsentlig rolle for den pædagogiske tilrettelæggelse af uddannelser på diplomniveau.

De studerendes viden og erfaringer fra dels officersgrunduddannelsen, dels den forudgående praktiske tjeneste har stor indflydelse på Søværnets Videreuddannelsestrin I/L. De studerendes forskellige fagekspertise bliver anvendt aktivt i undervisningen. Selvevalueringsrapporten pointerer at de forskellige fagekspertiser udgør et vigtigt gensidigt læringspotentiale. Konkret indgår de studerendes erfaringer også i projektarbejdet og i løbende valg af emner og undervisningsformer.

⁵¹ Som beskrevet i afsnit 4.4.1b er begrebet forskningstilknytning ikke endeligt defineret. Det er således endnu ikke klart præcis hvilke kriterier eller hvilken grad af tilknytning der kan kræves for at en uddannelse kan godkendes som forskningstilknyttet. Evalueringsgruppen tager udgangspunkt i de overordnede lovformuleringer.

Søværnets Videreuddannelsestrin I/L benytter forskellige undervisningsformer. Disse fordeler sig i prioriteret rækkefølge som holdundervisning (40 %), projektarbejde (15 %), selvstudier (12 %), skriftlige opgaver (10 %), forelæsninger (10 %), vejledning (5 %) samt udenlandsaktivitet (8 %). Undervisningen er søgt tilrettelagt med elementer af progression i retningen af øget selvstændighed for den studerende. Dette sker gennem differentierede undervisningsmetoder og gennem prioritering af at de studerende selv kan vise initiativ, tage beslutninger, og løse problemer og opgaver. Skolen har tilsvarende en ambition om at de studerende får redskaber som gør dem i stand til løbende at tilegne sig ny viden og forståelse af den nationale og internationale udvikling.

5.6.5 Prøver og eksaminer

I det civile uddannelsessystem spiller eksamenssystemet en central rolle i forhold til kvalitetssikring af de studerendes faglige udbytte. For videregående civile uddannelser, herunder uddannelser på diplomniveau, er der krav om at der skal udarbejdes et afgangsprøve svarende til mindst 1/5 årsværk. Afgangsprøvet, som skal bidrage til at udvikle den studerendes selvstændighed, skal bedømmes ved brug af ekstern censor. Prøve- og eksamenssystemet, herunder afgangsprøvet, på Søværnets Videreuddannelsestrin I/L ækvivalerer efter evalueringsgruppens opfattelse med kravene til civile uddannelser på diplomniveau.

De studerende på Søværnets Videreuddannelsestrin I/L skal gennemføre i alt 12 mundtlige og skriftlige eksaminer, ligesom der gennemsnitligt afholdes en prøve pr. fag til vurdering af de studerendes standpunkt. På Søværnets Videreuddannelsestrin I/L anvendes i videst muligt omfang eksterne censorer fra både civile og militære institutioner, herunder uddannelsesinstitutioner. Kun ved standpunktsprøver benyttes intern censur. Søværnets Officersskole benytter sig af 13-skalaen ved bedømmelsen af de studerendes præstationer. Samlet set ækvivalerer Søværnets Videreuddannelsestrin I/L således med eksamens- og prøvesystemet på de civile videregående uddannelser.

De studerende udarbejder desuden en individuel hovedopgave som sigter på at videreudvikle evnen til individuel systematisk behandling af mere komplekse problemstillinger. Hovedopgaven, som skal fylde 30 sider, bliver udarbejdet over en periode på 4,5 måneder sideløbende med den øvrige undervisning. Dog er der indlagt 14 studiedage. Søværnets Officersskole har formuleret krav til opgaven som vedrører metode, struktur og indhold. De studerende tilbydes vejledning under opgaveskrivningen.

I omfang og opgavekrav opfylder Søværnets Videreuddannelsestrin I/L derved de civile krav til en hovedopgave på diplomniveau.

5.7 Supplerende kurser af kortere varighed

5.7.1 Taktisk Officers Kursus i søværnet

På baggrund af dokumentationsmaterialet vurderer evalueringsgruppen at Taktisk Officers Kursus, som visse officerer i søværnet gennemfører i relation til videreuddannelsestrin I/L, ikke i sig selv ækvivalerer med en videregående uddannelse i det civile system. Det skyldes kursets begrænsede varighed, fraværet af ekstern censur ved eksaminer og fraværet af et afgangsprøve på kurset. Kurset skal snarere ses som et supplement til Søværnets Videreuddannelsestrin I/L idet de studerende tilegner sig særlige taktiske kompetencer med relation til det formelle ledelsesniveau, som videreuddannelsestrin I/L i øvrigt kvalificerer til.

I relation til Søværnets Videreuddannelsestrin I/L kan skibsførende officerer vælge at gennemføre et supplerende Taktisk Officers Kursus, som udbydes på Søværnets Taktik- og Våbenskole. Adgangsforudsætningerne til kurset er dels at ansøgeren har gennemført officersgrunduddannelsen på operativ linje (skibsfører), og at ansøgeren har mindst tre års operativ tjenesteerfaring, dels at vedkommende gennem FORPUBS er vurderet egnet som leder. Søværnets Officersskole oplyser at både officerer med uddannelsesmæssig baggrund på grunduddannelses- og videreuddannelsestrin I/L-niveau gennemfører uddannelsen. Det konkrete tidspunkt for hvornår den enkelte skibsfører begynder kurset, afhænger af hvornår vedkommende bliver stillet over for erhvervsmæssige udfordringer på et niveau som formelt kræver den pågældende kompetence. I 2001 optog Søværnets Taktik- og Våbenskole 11 deltagere på Taktisk Officers Kursus.

Kurset varer 6,5 måneder. Fra tidligere at have været en del af den strukturbestemte del af uddannelsen på operativ linje har kurset nu karakter af at være en efteruddannelse.⁵²

Formålet med kurset er at officeren tilegner sig den viden, de færdigheder og holdninger der sætter ham i stand til under chefens tilsyn, og på sigt som selvstændig chef, at planlægge og lede en enheds eller flådestyrkes samlede operative ressourcer til løsning af operative opgaver. Kurset sigter dermed mod at varetage en række specifikke erhvervsfunktioner i søværnet, og det kan karakteriseres som jobforberedende. Indholdet i kurset er blandt andet fokuseret omkring Above Water Warfare og Anti Submarine Warfare. Disse vidensområder kvalificerer officeren til at bestride jobbet som Principal Warfare Officer ombord på søværnets enheder. Desuden skal officeren indgå i Command Team og kunne rådgive chefen i spørgsmål som vedrører den taktiske situation.

⁵² I forsvaret skelnes systematisk mellem efter- og videreuddannelse forstået sådan at efteruddannelse kvalificerer til at varetage bestemte funktioner på uændret ledelsesniveau, mens videreuddannelse giver formel kompetence til at varetage tjeneste på højere niveau i det militære ledelsessystem.

I selvevalueringsrapporten vurderes det at kurset, som det sidste element i den taktiske efteruddannelse af operative officerer, kan betragtes som et selvstændigt afrundet uddannelsesforløb.

Kursusforløbet, der er tilrettelagt som fuldtidsundervisning er sammensat af både teoretiske og praktiske elementer, herunder øvelser der blandt andet sikrer at kursisten kan omsætte teori til praksis. Kursets praktiske del udgør i alt 30 % af det samlede forløb. Metodisk lægges der vægt på differentierede undervisningsmetoder med hovedvægt på holdundervisning, projektarbejde og øvelsesseancer i skolens simulationstræner. En betydelig del af undervisningen har karakter af samtale. Underviserne er militært uddannede.

Der indgår ikke videnskabsteori og metode i kursusforløbet, som kvalitetssikres gennem en række prøver og eksaminer. Eksaminer bedømmes overvejende ved brug af intern censur. Der gennemføres hverken et afgangsprøve eller andre større skriftlige arbejder på Taktisk Officers Kursus.

5.7.2 Obligatorisk forkursus til Stabskursus i søværnet

På baggrund af dokumentationsmaterialet vurderer evalueringsgruppen at søværnets obligatoriske forkursus til Stabskursus ikke ækvivalerer med en videregående uddannelse i det civile system. Hertil er kursusforløbet af for begrænset varighed.

Søværnets obligatoriske forkursus til Stabskursus udbydes af Søværnets Officersskole. Formålet med kurset er at ajourføre deltagernes viden, færdigheder og holdninger med hensyn til søværnet, internationale sømilitære operationer og forsvaret i øvrigt. Herigennem tilstræbes det at optimere officerens vilkår og forudsætninger for at gennemføre den værnsfælles videreuddannelse på trin II ved Forsvarsakademiet. Af selvevalueringsrapporten fremgår det at kurset blandt andet er blevet til i erkendelse af at søværnets officerer i en årrække ikke har levet op til kravene på Stabskursus. Dette har afspejlet sig i et relativt stort frafald fra Stabskursus blandt søværnets officerer. Kurset afspejler søværnets ambition om at give officererne de fornødne faglige og analytiske kompetencer for videreuddannelsen. I sin rapport skriver selvevalueringsgruppen således at søværnet finder det vigtigt at de studerende på Stabskursus kan deltage som ressourcepersoner inden for søværnet i det samarbejde der naturligt foregår på et værnsfælles kursus.

Kurset er tilrettelagt som et delvist internat der strækker sig over to uger.

5.7.3 Obligatorisk forkursus til Stabskursus i flyvevåbnet

Evalueringsgruppen vurderer på baggrund af dokumentationsmaterialet at flyvevåbnets obligatoriske forkursus til Stabskursus ikke ækvivalerer med en videregående uddannelse i det civile system. Hertil er kursusforløbet af for begrænset varighed.

Flyvevåbnets obligatoriske forkursus (Operationskursus) til Stabskursus udbydes på Flyvevåbnets Officersskole. Formålet med kurset er at give kursisterne en opdateret viden om flyvevåbnet samt skabe forudsætninger for at kursisterne kan deltage i opgaveløsning og diskussion på et operativt niveau i værnssfælles regi. Endvidere skal kurset give en opdateret viden om internationale organisationer og samarbejdsrelationer og deres samspil. Selvevalueringsrapporten karakteriserer kurset som studieforberedende idet det udelukkende sigter på dygtiggørelse af officerer som er optaget på Stabskursus. Kernen i kursusforløbet er undervisning i flyvevåbnets operationer som skal sætte deltagerne i stand til at anvende flyvevåbnets doktriner i nationalt og internationalt regi. Kurset er tilrettelagt i fire faser som skal sikre at både de faglige, analytiske og personlige kompetencer hos kursisterne bliver udviklet.

Kurset er tilrettelagt som et internat der strækker sig over fire uger.

5.8 Forsvarsakademiets Operations- og Føringsuddannelse

Det har været vanskeligt for evalueringsgruppen at vurdere ækvivalens mellem Operations- og Føringsuddannelsen og det civile videregående uddannelsessystem på grund af uddannelsens strengt hærfaglige profil og indhold. Denne gennemgående forskel har blandt andet gjort det umuligt at gennemføre indholdsorienterede peer-vurderinger til støtte for evalueringsgruppens vurdering. Vurderingen af ækvivalens skal ses i dette lys.

I den udstrækning det er lykkedes at vurdere Operations- og Føringsuddannelsen i forhold til det civile uddannelsessystem, er det evalueringsgruppens opfattelse at uddannelsen på flere områder ækvivalerer med civile uddannelser på diplomniveau i Videreuddannelsessystemet for Voksne. Når der ikke kan konstateres fuld ækvivalens med det civile diplomniveau, skyldes det Operations- og Føringsuddannelsens relativt kortere varighed og afgangsopgavens mindre omfang. Til gengæld kan der konstateres ækvivalens med diplomuddannelserne hvad angår uddannelsens profil og formål, tilrettelæggelse, adgangsforudsætninger, undervisernes kompetencer og uddannelsens forskningstilknytning. Selvom dokumentationsmaterialet giver anledning til at konkludere at Operations- og Føringsuddannelsen gennemføres på et højere fagligt niveau end videreuddannelses-trin I/L på Hærens Officersskole, som er adgangsgivende, vurderes også Operations- og Føringsuddannelsen på baggrund af en helhedsvurdering bedst at ækvivalere med de civile uddannelser på diplomniveau.

5.8.1 Faglig profil, formål og målsætninger

Operations- og Føringsuddannelsens formål lægger sig tæt op ad VFV-uddannelsernes formål. Niveaumæssigt ækvivalerer Operations- og Føringsuddannelsen med en diplomuddannelse, som er

karakteriseret ved at den gennem udvikling af faglige og personlige kompetencer skal kvalificere voksne til at kunne varetage højt kvalificerede funktioner.

Operations- og Føringsuddannelsen er en videreuddannelse på trin II som gennemføres af udvalgte kaptajner i hæren forud for Stabskursus. Uddannelsen har en klar faglig profil i og med at det er den eneste uddannelse i forsvaret hvor hærofficerer bliver uddannet til at planlægge militære operationer på højeste taktiske niveauer i hæren. Fokus er på hvordan hæren virker i fredstid, og hvordan større operationer kan gennemføres under fredsstøttende operationer og krig. Forsvarsakademiet skriver i selvevalueringsrapporten at uddannelser på dette niveau i udlandet ofte betegnes som "generalstabsuddannelse".

Operations- og Føringsuddannelsen bygger videre på dels de kompetencer officererne har erhvervet under Videreuddannelsestrin I/L på Hærens Officersskole, dels normalt fire-seks års praktisk tjeneste. Uddannelsen gennemføres med en analytisk og dialogfremmende tilgang for at udnytte de studerendes forskellige forudsætninger og virke forberedende i forhold til de stillinger som officererne efterfølgende skal bestride.

Efter at have gennemført Operations- og Føringsuddannelsen er officererne rustede til at tage trinnet opad til værnsmæssige operationer og det operative niveau på Stabskursus. Alle dimittender fra Operations- og Føringsuddannelsen begynder kort tid efter dimissionen uddannelse på Stabskursus. Operations- og Føringsuddannelsen er primært erhvervsrettet, men har også visse studieforberedende aspekter i forhold til Stabskursus. I selvevalueringsrapporten er der gjort rede for hvordan den ønskede kompetencetilvækst fordeler sig på både almene, personlige og faglige kompetencer.

Operations- og Føringsuddannelsen lever i sin faglige profil og sit formål op til VFV-lovens krav til diplomuddannelser om at den adgangsgivende uddannelse skal være relevant i forhold til overbygningen. Der skal være faglig sammenhæng for at der kan ske tilstrækkelig faglig progression. Samtidig skal diplomuddannelserne bygge videre på et nærmere bestemt antal års erhvervserfaringer. Inddragelsen af de studerendes erhvervs- og livserfaring er i VFV en forudsætning for at diplomuddannelserne kan tilrettelægges som relativt afgrænsede, kompetencegivende forløb.

5.8.2 Uddannelsens varighed, struktur og faglige indhold

Den civile diplomuddannelse har en lovgivet varighed på ét årsværk omregnet til heltidsuddannelse. Med en længde på knap 9 måneder opfylder Operations- og Føringsuddannelsen dermed ikke diplomniveauets krav om varighed.

Operations- og Føringsuddannelsen er et selvstændigt afgrænset uddannelsesforløb der gennemføres som fuldtidsuddannelse. Uddannelsen har en varighed på knap 9 måneder. I alt gennemføres 1133 lektioner a 45 minutters varighed. På uddannelsen er planlagt 32 lektioners undervisning i klassen samt cirka 20 timers forberedelse ugentligt.

Evalueringsgruppen vurderer at Operations- og Føringsuddannelsen i sin faglige struktur ækvivalerer med uddannelser på diplomniveau idet der er tale om en grundlæggende teoretisk uddannelse med et vist element af faglig progression.

Operations- og Føringsuddannelsen er overvejende teoretisk. Hertil kommer at der gennemføres et kortvarigt praktikforløb på fem døgn. Uddannelsen er sammensat af en række kernefag og fagelementer med karakter af støttefag. De enkelte fag og faggrupper er inddraget i uddannelsen på baggrund af en vurdering af kravene til en hærofficer i stabsstillinger. Uddannelsen omfatter tre fagområder: Landoperationer, Militær- og krigshistorie og Hærens virke i fred. Landoperationer er kernefaget, og de øvrige fagområder er støttefag. Alle fag på Operations- og Føringsuddannelsen er militære og specifikke for hæren. Uddannelsesforløbet er helt fastlagt, og de studerende har dermed ingen mulighed for selvstændigt at sammensætte uddannelsesforløbet. Kun i udarbejdelsen af hovedopgave og ved enkelte andre elementer har den studerende en vis valgfrihed.

VFV-loven indeholder krav til diplomuddannelser om at de skal være sammensat af fag på et niveau som svarer til mellemlange videregående uddannelser eller bacheloruddannelser. Uddannelsen skal som hele også gennemføres på et niveau som svarer til en mellemlang videregående uddannelse eller en bacheloruddannelse.

På baggrund af selvevalueringsrapporten og besøget på Forsvarsakademiet er det evalueringsgruppens opfattelse at der er tale om en uddannelse hvor de analytiske krav til de studerende er udtalte. Dokumentationsmaterialet giver også et vist grundlag for at konkludere at der er niveau-mæssig faglig sammenhæng og progression fra videreuddannelsestrin I/L til Operations- og Føringsuddannelsen.

5.8.3 De studerende

Adgangskravene til Operations- og Føringsuddannelsen ækvivalerer fuldt ud med adgangskravene til uddannelser på diplomniveau. Adgangsbetingelserne til diplomuddannelser er dobbeltsidede. For det første forudsætter VFV-loven at ansøgeren har gennemført en relevant adgangsgivende uddannelse. For det andet skal ansøgeren kunne dokumentere mindst to års relevant erhvervserfaring efter gennemført adgangsgivende uddannelse.

Forsvarsakademiet optager årligt 11-13 hærofficerer på uddannelsen. Besøget på Forsvarsakademiet gav indtryk af at uddannelsen er forbeholdt særligt dygtige hærofficerer som forsvarets myndigheder forventer vil være egnede til stillinger på højeste ledelsesniveau. Forsvarsakademiet betragter Operations- og Føringsuddannelsen og Stabskursus som uddannelsesforløb der skal gennemføres i tidsmæssig sammenhæng. Det betyder at samtlige officerer som optages på Operations- og Føringsuddannelsen umiddelbart efter også gennemfører Stabskursus.

Evaluerings dokumentationsmateriale viser at der er faglig sammenhæng mellem hærens uddannelser på videreuddannelsestrin I/L-niveau og Operations- og Føringsuddannelsen. Ansøgere til Operations- og Føringsuddannelsen har ud over videreuddannelsestrin I/L typisk fire-seks års praktisk erhvervserfaring fra forskellig tjeneste i hæren. Denne tjeneste er obligatorisk for adgang til Operations- og Føringsuddannelsen og ses som en forudsætning for det fulde udbytte af uddannelsen.

Et væsentligt aspekt som supplerer disse optagelseskrav på Operations- og Føringsuddannelsen, er Forsvarets Personeludviklings- og Bedømmelsessystem (FORPUBS). Dette system er unikt for forsvaret, men finder dog en vis parallelitet i VFV, hvor den optagende institution kan gennemføre egnethedssamtaler og -vurderinger forud for beslutninger om optag.

Ud over at imødekomme de uddannelses- og erhvervsmæssige krav skal officeren også vurderes personligt egnet i FORPUBS for at få adgang til studier på Operations- og Føringsuddannelsen.

5.8.4 Undervisning, underviserkompetencer og relationer til forskning

Hvad angår undervisernes formelle kompetenceniveau, imødekommer Operations- og Føringsuddannelsen VFV-lovens krav idet underviserkorpset under ét har et kompetenceniveau som er på højde med undervisernes på MVU-institutionerne. VFV kræver at diplomuddannelser skal gennemføres på et niveau som svarer til en mellemlang videregående uddannelse eller en universitær bacheloruddannelse. Det betyder at underviserne har en afsluttet kompetencegivende uddannelse som ligger højere end den pågældende uddannelses afgangsniveau. Hertil kommer at underviserne skal have dokumenteret teoretisk, faglig eller professionsmæssig kompetence. Ved sidstnævnte forstår evalueringsgruppen at undervisningskompetencen både kan være tilegnet ved relevant uddannelsesbaggrund og ved relevant erhvervserfaring inden for professionsområdet.

På Operations- og Føringsuddannelsen varetages undervisningen af undervisere med militær uddannelses- og erhvervsbaggrund (5,1 årsværk). Én person med civil baggrund er tilknyttet uddannelsen, men denne person varetager blot administrative opgaver. Uddannelsen anvender overvejende fastansatte undervisere (5 årsværk) og kun få timelærere (0,1 årsværk). Underviserne har typisk uddannelsesbaggrund på videreuddannelsestrin II/L-niveau, det vil sige Stabskursus.

Relationer til forskning

Et centralt karakteristikum for uddannelser på diplomniveau er at de skal være forskningstilknyttede. Ved forskningstilknytning forstås at den udbydende institution ikke selv er en forskningsinstitution, men at nære relationer til eksterne forskningsmiljøer blandt andet sikrer at relevant ny viden hurtigt og systematisk bliver videreført til uddannelsen. Evalueringens dokumentationsmateriale giver evalueringsgruppen grundlag for at vurdere at Forsvarsakademiet, herunder Operations- og Føringsuddannelsen, kan karakteriseres som forskningstilknyttet.

Evalueringens dokumentationsgrundlag giver ikke belæg for at karakterisere Forsvarsakademiet som en forskningsinstitution på linje med universiteterne i det civile uddannelsessystem (se afsnit 5.9.4) vedrørende Stabskursus. Der foregår dog en vis forskningsproduktion på Forsvarsakademiet med relevans for Operations- og Føringsuddannelsen, ligesom institutionen har en række netværksrelationer til og samarbejdsaftaler med eksterne forskningsmiljøer som gør at Operations- og Føringsuddannelsen kan siges at være forskningstilknyttet.

Undervisningsformer

Operations- og Føringsuddannelsen tager hensyn til de studerendes praksiserfaring i undervisningens tilrettelæggelse og gennemførelse. Et karakteristikum som uddannelsen deler med uddannelserne i VFV. VFV-uddannelserne skal således på baggrund af allerede erhvervede kvalifikationer sikre en udvikling af både faglige og personlige kompetencer. For at sikre dette mål skal undervisningen gennemføres i et tæt samspil mellem teori og praksis. De voksnes erhvervs- og livserfaring skal samtidig spille en væsentlig rolle for den pædagogiske tilrettelæggelse af uddannelserne.

På Operations- og Føringsuddannelsen indgår de studerendes viden og erfaringer fra det adgangsgivende videreuddannelsestrin I/L og den forudgående praktiske tjeneste som et centralt aspekt. Undervisningen er tilrettelagt så den tager udgangspunkt i det teoretiske og analytiske niveau som de studerende har opnået under Videreuddannelsestrin I/L samt de studerendes forskellige våbenspecifikke praksiserfaringer. Der anvendes forskellige undervisningsformer med særligt fokus på at de understøtter samtale i undervisningen. De ugentlige 32 timers tilstedeværelse på uddannelsen fordeler sig i prioriteret rækkefølge som holdundervisning (30 %), projektarbejde (26 %), forelæsninger (11 %), udenlandsaktivitet (9 %), vejledning (8 %), skriftlige opgaver (8 %) og selvstudier (8 %). Undervisningen er søgt tilrettelagt med elementer af progression i retningen af øget selvstændighed for den studerende. Udarbejdelsen af fx en hovedopgave er et aspekt hvor kravet til selvstændighed er særligt udtalt.

5.8.5 Prøver og eksaminer

Eksamenssystemet

I det civile uddannelsessystem spiller eksamenssystemet en central rolle i forhold til kvalitetssikring af de studerendes faglige udbytte. Dokumentation giver grundlag for at vurdere at prøve- og eksamenssystemet på Operations- og Føringsuddannelsen ækvivalerer med kravene om ekstern censur og vægtning af interne og eksterne prøver i det civile system.

På Operations- og Føringsuddannelsen gennemfører de studerende fire delkontroller (interne prøver) samt en skriftlig og mundtlig eksamen. Derudover er der en individuel hovedopgave som også er en del af den skriftlige eksamen. Den første delkontrol bliver gennemført 2/3 inde i uddannelsesforløbet, og de resterende indtil seks uger før uddannelsen afsluttes. Den skriftlige eksamen gennemføres tre-fire uger før afslutningen, og den mundtlige eksamen gennemføres i uddannelsens sidste uge. Alle uddannelsens censorer har militær uddannelses- og erhvervsbaggrund. De fire delkontroller bedømmes internt af underviserstaben. Den skriftlige og mundtlige eksamen samt hovedopgaven bedømmes af eksterne censorer. Eksterne censorer rekrutteres i forhold til den ønskede hærfaglige ekspertviden og ønsker om analytiske evner.

Afgangsupgave

På diplomuddannelsesniveau skal de studerende udarbejde et afgangsprøjsprojekt svarende til mindst 1/5 årsværk. Afgangsprøjsprojektet, som bidrager til at udvikle den studerendes selvstændighed, bliver bedømt af en ekstern censor. På Operations- og Føringsuddannelsen udarbejder de studerende også en afgangsupgave med tilsvarende mål. I det civile er hovedopgaven placeret som afslutning på forløbet, hvilket er et væsentligt karakteristikum for afgangsupgaven. På dette område opfylder Operations- og Føringsuddannelsen ikke de civile krav da afgangsupgaven ikke er placeret så den afslutter uddannelsesforløbet og dermed afspejler det faglige slutprodukt.

De studerende afleverer hovedopgaven på Operations- og Føringsuddannelsen cirka 2/3 inde i uddannelsesforløbet. Opgaven har typisk et omfang på 70 sider, og den bliver udarbejdet over uddannelsesforløbet første 5,5 måneder sideløbende med normal undervisning. Forsvarsakademiet har formuleret krav til opgaven som vedrører metode, struktur og indhold. Opgaven sigter særligt på at udvikle og afprøve den studerendes analytiske evner, og de studerende får tilbudt vejledning under opgaveskrivningen.

5.9 Forsvarsakademiets Stabskursus

På baggrund af det samlede dokumentationsmateriale vurderes Forsvarsakademiets Stabskursus i forhold til de civile uddannelser på masterniveau. Når der ikke kan konstateres fuld ækvivalens,

skyldes det at Stabskursus ikke opfylder det centrale krav til masteruddannelser om at undervisningen på masterniveau skal være forskningsbaseret. Til gengæld er der ækvivalens mellem Stabskursus og masteruddannelserne hvad angår profil og formål, struktur og varighed, undervisningsformer, adgangsforudsætninger og anvendelsen af prøver og eksaminer.

5.9.1 Faglig profil, formål og målsætninger

På baggrund af dokumentationsmaterialet vurderer evalueringsgruppen at Stabskursus i sin faglige profil, sit formål og sin målsætning for uddannelsen imødekommer kravene til civile uddannelser på masterniveau.

Masteruddannelser har både akademiske og erhvervsrettede formål. Masteruddannelserne skal gennem udvikling på et videnskabeligt grundlag af faglige og personlige kompetencer kvalificere voksne til at kunne varetage højt kvalificerede funktioner i virksomheder, institutioner mv. Kravet om at masteruddannelser skal gennemføres på et videnskabeligt grundlag indebærer at kun universiteter kan udbyde det højeste uddannelsesniveau i VFV. Gennem den universitære forankring skal masteruddannelserne på niveau med kandidatuddannelserne udbygge de studerendes faglige viden og øge de teoretiske og metodiske kvalifikationer som er erhvervet under den adgangsgivende uddannelse. Uddannelsen skal blandt andet sætte de studerende i stand til selvstændigt at anvende videregående elementer af teori og metode inden for det pågældende fagområde. Endelig gælder kandidatniveaues krav om at den studerende skal kunne udføre og deltage i videnskabeligt udviklingsarbejde også for uddannelser på masterniveau.

Stabskursus ækvivalerer med kravet om at uddannelser på masterniveau skal kvalificere personer til at varetage højt kvalificerede funktioner. Stabskursus-uddannelsen er det højeste uddannelsesniveau for officerer i forsvaret og skal ligesom masteruddannelsen udbygge de studerendes erhvervskompetence. Dette afspejler sig i den faglige profil som er klart defineret, og som er erhvervsrettet. Profilen sigter direkte på at den studerende efter uddannelse skal kunne varetage stillinger på højeste funktionsniveau i den militære ledergruppe og senere i militære chefstillinger nationalt og internationalt typisk i stabe. Stillingerne indebærer selvstændig udøvelse af ledelsesfunktioner og løsning af komplekse opgaver. Formålet med Stabskursus er ikke rettet mod et speciale eller en faglig retning i traditionel forstand, men at øge bredden af viden og færdigheder inden for mange forskellige fagretninger og forholdet mellem dem. Uddannelsen bliver derfor karakteriseret som en generalistuddannelse. I selvevalueringsrapporten er der gjort rede for hvordan den ønskede kompetencetilvækst fordeler sig på både almene, faglige og personlige kompetencer.

Ligesom det er kravet til en masteruddannelserne, har Forsvarsakademiet med Stabskursus også en akademisk ambition om at sætte de studerende i stand til selvstændigt at anvende relevant

teori og metode på et akademisk niveau. Det er dog ikke muligt for evalueringsgruppen at vurdere i hvilket omfang og på hvilket niveau denne akademiske ambition faktisk realiseres på Stabskursus, ligesom evalueringsgruppen ikke er vidende om de studerendes forudsætninger for at kunne udføre og deltage i videnskabeligt udviklingsarbejde. Hertil har evalueringens dokumentationsmateriale ikke leveret et tilstrækkeligt solidt grundlag.⁵³ Formelt ser evalueringsgruppen dog den relativt svage forskningsbaseret (afsnit 5.9.4) som en udfordring i forhold til at nå det højeste akademiske niveau som karakteriserer universiteternes master- og kandidatuddannelser.

5.9.2 Varighed, struktur og fagligt indhold

Varighed

Masteruddannelserne skal være selvstændigt afrundede uddannelsesforløb med en varighed på ét årsværk omregnet til heltidsuddannelse. Evalueringens dokumentationsmateriale giver anledning til at konkludere at Stabskursus ækvivalerer med kravene til masteruddannelsers varighed.

Som led i en omfattende udvikling af Stabskursus er uddannelsen blevet udvidet fra 9 til 11 måneder. Revisionen er sket for at imødekomme en øget internationalisering af forswarets opgaver, decentralisering inden for forswarets myndighedsområde og en hastig udvikling inden for det teknologiske område. Efter revisionen omfatter Stabskursus i alt 1265 lektioner a 45 minutters varighed der gennemføres som fuldtidsuddannelse. Besøget på Forsvarsakademiet giver evalueringsgruppen indtryk af at der er tale om en uddannelse med høj studieintensitet og stor arbejdsmæssig belastning af de studerende.

Fagligt indhold og progression

Masteruddannelser skal være sammenhængende uddannelsesforløb af teoretisk karakter som er tilrettelagt med elementer af faglig progression. På baggrund af det samlede dokumentationsmateriale er det evalueringsgruppens opfattelse at den faglige struktur på Stabskursus ækvivalerer med masteruddannelsernes faglige tilrettelæggelse.

Stabskursus er et rent teoretisk uddannelsesforløb. Uddannelsen består af en række kernefag og fagelementer med karakter af støttefag. De enkelte fag og faggrupper er inddraget i uddannelsen på baggrund af en vurdering af kravene til en officer i stillinger på højeste ledelsesniveau i forsvarret. Fagligt er uddannelsen sammensat af ni overordnede temaer, fire studierejser og to større

⁵³ Under besøget på Forsvarsakademiet fik evalueringsgruppen dog en række indtryk af de studerendes akademiske niveau blandt andet gennem samtalerne med de eksterne undervisere på Stabskursus. Konklusionerne var dog heller ikke entydige her. Således vurderede underviserne at nogle studerende faktisk nåede et højt akademisk niveau ikke ulig det universitære kandidatniveau, men at der også var en restgruppe som ikke nåede samme akademiske niveau.

skriftlige opgaver. De ni temaer som danner rammen for undervisningen på Stabskursus, er metodelære, statskundskab, operationer, ledelse og organisation, militærteknologi og teknologiledelse, logistik, globale sikkerhedspolitiske perspektiver, regionale sikkerhedspolitiske perspektiver og fremtidens forsvar. Cirka 50 % af den samlede uddannelse har civil parallelitet, mens de øvrige 50 % er af militær karakter. Stabskursus er fastlagt, og de studerende har ingen mulighed for selvstændigt at sammensætte uddannelsesforløbet. Eneste mulighed for selvvalgt fordybelse er i forhold til valg af emne ved udarbejdelsen af de to større skriftlige opgaver.

Fagligt niveau

I VFV-loven står der at masteruddannelser skal være sammensat af fag på kandidatniveau og at den samlede uddannelse skal gennemføres på et niveau som svarer til et kandidatniveau. VFV understreger i den forbindelse at masteruddannelser skal være selvstændige uddannelser og ikke delmængder af kandidatuddannelser. I forhold til Stabskursus' særlige militærfaglige profil opfylder uddannelsen visse aspekter af niveaukravet til masteruddannelser. Et aspekt af kravet kan dog ikke siges at være fuldt opfyldt da Forsvarsakademiet ikke tilbyder forskningsbaseret undervisning (se afsnit 5.9.4). Omvendt giver dokumentationsmaterialet grundlag for at konkludere at Stabskursus' prioritering af videnskabelige arbejdsformer i undervisningen (fx elementer af metodologi, undersøgelsesmetodik og krav til systematik i forbindelse med selvstændige analysearbejder) og tilrettelæggelsen af det faglige indhold i retning af øget selvstændighed ækvivalerer med VFV-lovens krav til uddannelser på masterniveau.

Den militære faglighed på Stabskursus er unik idet den faglige kerne både består af militære og civile fagelementer. Uddannelsen gennemføres på et fagligt niveau som i både selvevalueringsrapporten og under besøget på Forsvarsakademiet af både ledelse, interne og eksterne undervisere, studerende og dimittender blev betegnet som det klart højeste i uddannelsessystemet for linjeofficerer. Eksempler på det høje faglige niveau blev givet i forbindelse med fx pensum, inddragelsen af metateori og videnskabelig metode samt i den analytiske dybde i uddannelsens specialer. Hertil kommer at de gennemførte peer-vurderinger entydigt giver udtryk for at der sker signifikant faglig og niveaumæssig progression fra uddannelserne på videreuddannelsesstrin I/L til Stabskursus inden for fagområderne ledelse og statskundskab og i de afsluttende projekter på uddannelsesstrinene.⁵⁴ Alt i alt giver progressionsmæssige betragtninger anledning til at konkludere at Stabskursus gennemføres på et niveau som er højere end ved de civile diplomuddannelser som videreuddannelsesstrin I/L-uddannelserne niveaumæssigt vurderes at ækvivalere med.

⁵⁴ Peer-vurderingerne indeholder så forskellige udsagn om det faglige og akademiske niveau på Stabskursus at evalueringsgruppen vælger ikke at lægge disse til grund for sin vurdering. Se afsnit 3.1.3.

5.9.3 De studerende

Evalueringsens dokumentationsmateriale viser at Stabskursus ækvivalerer med masteruddannelser i forhold til både uddannelses- og erhvervsmæssige optagelsesforudsætninger.

I VFV-loven er adgangskravet til masteruddannelser todelt. For det første forudsætter VFV at ansøgeren har gennemført en adgangsgivende uddannelse på mindst MVU-niveau. For det andet skal ansøgeren kunne dokumentere mindst to års erhvervserfaring efter gennemført adgangsgivende uddannelse. Masteruddannelsen skal være fagligt relateret til både den adgangsgivende uddannelse og erhvervserfaringen for at den ønskede faglige progression kan realiseres. Inddragelsen af de studerendes erhvervs- og livserfaring er i VFV en forudsætning for at masteruddannelserne kan tilrettelægges som relativt afgrænsede, kompetencegivende forløb.

Denne dobbelte kompetenceprofil, hvor der både stilles krav om erhvervsmæssige og studiemæssige forudsætninger, genfindes på Stabskursus. Ligesom der til masteruddannelser kræves allerede erhvervet studiemæssige forudsætninger på et videregående niveau, er de uddannelsesmæssige adgangsforsudsætninger på Stabskursus en uddannelse på videreuddannelsestrin I/L-niveau eller tilsvarende forudsætninger.⁵⁵ Hertil kommer krav om minimum fire-seks års praktisk tjeneste som forudsætning for optag på Stabskursus. Gennemsnitsansøgeren har således cirka 15 års tjeneste bag sig. Dette ækvivalerer med det erhvervsmæssige krav på masteruddannelsen, som er minimum to års erhvervserfaring. Endelig skal ansøgeren have en tilfredsstillende FORPUBS for at blive optaget og imødekomme visse andre forudsætninger, herunder optagelseskrav af mere personlig karakter. Forsvarsakademiet optager årligt over 50 studerende på Stabskursus.

5.9.4 Undervisning, underviserkompetencer og relationer til forskning

Forskningsbaseret

På baggrund af evalueringsens dokumentationsmateriale⁵⁶ vurderer evalueringsgruppen at Stabskursus ikke fuldt ud ækvivalerer med det centrale krav til masteruddannelser om at undervisningen

⁵⁵ De adgangsgivende uddannelsesmæssige alternativer til officersgrunduddannelsen og videreuddannelsestrin I/L er udelukkende militære. Der optages generelt set ikke personer med civil merit på Stabskursus. Undtaget er dog læger som opnår civil merit på baggrund af medicinstudiet.

⁵⁶ Ud over de oplysninger som fremgår af selvevalueringsrapporten for Stabskursus (samt af bilagsmaterialet til selvevalueringsrapporten) og af besøget på Forsvarsakademiet, har Forsvarsakademiet været behjælpelig med at skaffe en række relevante informationer og vurderinger. Blandt andet uddybende oplysninger om omfanget af forskningsaktiviteten på Forsvarsakademiet og om de ansatte samt en vurdering af graden af forskningsbaseret undervisning på Stabskursus.

skal være forskningsbaseret.⁵⁷ Efter evalueringsgruppens opfattelse bør Stabskursus snarere karakteriseres som en uddannelse med en solid forskningstilknytning⁵⁸ end som forskningsbaseret.

VFV-loven fastsætter at masteruddannelser skal gennemføres på et niveau som svarer til universiteternes kandidatuddannelser. I det civile uddannelsessystem udbyder universiteterne forskningsbaseret undervisning. Universiteterne har således til opgave at drive forskning og give forskningsbaseret uddannelse indtil højeste videnskabelige niveau. Forskningsbaseret uddannelse er ikke et fast begreb, men vedrører uddannelsens kobling til forskningsaktivitet for at sikre at de studerende bliver undervist i relevante nye forskningsresultater. Begrebet har flere dimensioner. Nedenfor vurderes Forsvarsakademiet og Stabskursus i forhold til to dimensioner som giver indikationer på om uddannelsen kan siges at være forskningsbaseret, henholdsvis den institutionelle organisering og forskningsproduktionen samt undervisernes kompetence og aktivitet (se afsnit 4.4.1c).

Institutionel organisering og forskningsproduktion

Institutionelt skal en universitetsuddannelses forskningsbaseret sikres gennem forskningsproduktion inden for uddannelsens faglige kerneområder på udbyderinstitutionen. Forskning og uddannelse på universiteterne foregår ved institutter hvortil der er afsat tidsmæssige og økonomiske ressourcer til forskning, og hvor der er defineret en norm for de ansattes beskæftigelse med henholdsvis forskning og uddannelse. Et centralt karakteristikum ved den forskningsmæssige organisering på institutter er at institutlederen skal være en anerkendt forsker og skal have undervisningserfaring. En uddannelses forskningsbaseret kan imidlertid også understøttes gennem (men ikke erstattes af) samarbejder med eksterne forskningsmiljøer.

På baggrund af dokumentationsmaterialet anerkender evalueringsgruppen at der på Forsvarets Forskningstjeneste og på Fakultet for Militærpsykologi, Ledelse og Pædagogik på Forsvarsakademiet bliver gennemført forskning inden for fagområder med relevans for Stabskursus. Omvendt vurderer evalueringsgruppen ikke at den formelle institutstruktur, herunder institutledelsen på Forsvarsakademiet indholdsmæssigt ækvivalerer med universiteternes organisering vedrørende kravet om forskningsproduktion og det centrale samspil mellem forskning og uddannelse. Hvad angår Stabskursus' kobling til forskningsmiljøer, sikrer samarbejdet med civile forskningsinstitutioner at centrale civilt relaterede dele af uddannelsen er baseret på forskningsresultater. Samlet set er det dog ikke evalueringsgruppens opfattelse at Stabskursus på Forsvarsakademiet ækvivalerer med universiteternes forskningsbaseret herunder kravene til masteruddannelser.

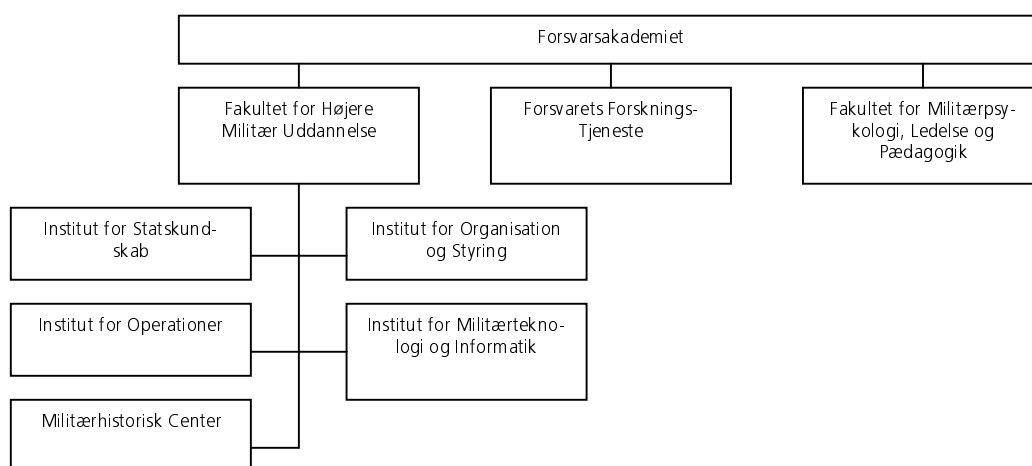
⁵⁷ Forsvarsakademiet, som udbyder Stabskursus, udtrykker i sin Vision 2010 ambitioner om at blive en universitær forsknings- og uddannelsesinstitution og at fungere som dansk forsvars internationalt orienterede videnscenter. Som det vil fremgå, er det ikke evalueringsgruppens opfattelse at denne ambition er realiseret på evalueringstidspunktet. Forsvarsakademiets vision behandles i øvrigt i evalueringsrapportens afsnit 6.5.

⁵⁸ Ved forskningstilknytning forstås at udbyderinstitutionen har samarbejdsaftaler med relevante forskningsmiljøer.

Forsvarsakademiet er organiseret i en struktur som formelt ligner hovedparten af de danske universiteter. Fakulteterne udgør de overordnede rammer for en række institutter som afspejler Forsvarsakademiets faglige satsningsområder, og som bærer ansvaret for centrale dele af det faglige grundlag for blandt andet Stabskursus. Forsvarsakademiet er organiseret i to fakulteter, fire centre samt Forsvarets Forskningstjeneste. Det overordnede ansvar for afviklingen af Stabskursus er placeret ved Fakultet for Højere Militær Uddannelse. Herunder er placeret fire institutter og et Militærhistorisk Center. Institutterne,⁵⁹ som afspejler de faglige kerneområder i Stabskursus' profil, er ansvarlige for den faglige tilrettelæggelse og løbende ajourføring af de respektive dele af undervisningen på Stabskursus.

Nedenfor illustreres de omtalte elementer i Forsvarsakademiet med særligt fokus på Fakultet for Højere Militær Uddannelse.

Figur 4
Forsvarsakademiets uddannelsesmæssige organisation⁶⁰

Kilde: EVA (på basis af oplysninger fra Forsvarsakademiet)

⁵⁹ Henholdsvis Institut for Statskundskab, Institut for Operationer, Institut for Organisation og Styring samt Institut for Militærteknologi og Teknik.

⁶⁰ Figuren afspejler, som titlen antyder, kun en del af Forsvarsakademiets samlede organisationsstruktur. For et samlet overblik over Forsvarsakademiet henvises til blandt andet Forsvarsakademiets hjemmeside, hvor den samlede struktur er præsenteret.

Af Forsvarsakademiets selvevalueringsrapport og af de øvrige informationer som Forsvarsakademiet har stillet til rådighed, fremgår det at følgende gør sig gældende hvad angår Stabskursus' interne institutionelle forskningsbaserings ved Fakultet for Højere Militær Uddannelse og på de underliggende institutter:

- Der sker kun en meget beskeden forskningsproduktion ved institutterne under Fakultet for Højere Militær Uddannelse, som ikke kan karakteriseres som aktive forskningsmiljøer. En central indikator på omfang og kvalitet af forskning er enkeltpersoners eller institutioners forskningsmæssige publikationer i anerkendte, videnskabelige tidsskrifter med peer-review. I forhold til publikationer som indikator viser en publikationsoversigt fra Forsvarsakademiet at der sker anerkendt videnskabelig produktion ved institutterne under Fakultet for Højere Militær Uddannelse, men at omfanget er meget begrænset og overvejende nationalt orienteret.
- Der er ikke defineret en norm for den tids- og ressourcemæssige fordeling af undervisernes aktivitet på henholdsvis forskning og uddannelsesaktivitet på institutterne under Fakultet for Højere Militær Uddannelse.
- Der er typisk ikke givet selvstændige forskningsbevillinger til institutterne, ligesom der ikke er afsat personaleressourcer til forskningsproduktion. Eneste undtagelse herfra er ifølge Forsvarsakademiet et beløb på 80.000 kr. som på Institut for Operationer er afsat til NATO's doktrinudvikling samt studieseminarer.
- Institutterne under Fakultet for Højere Militær Uddannelse er meget små faglige miljøer som i antal ansatte varierer fra tre til seks årsværk. I de angivne årsværk indgår én institutchef per institut, samt et antal faglærere, syndikatledere og sagsbehandlere.
- Institutlederne under Fakultet for Højere Militær Uddannelse er ikke forskningsuddannede på ph.d.-niveau, og de er ikke forskningsaktive. Forsvarsakademiet anvender udelukkende militært udpeget personale med videreuddannelse på trin II/L-niveau i institutlederstillinger.

Som beskrevet kan forskningsmiljøer⁶¹ under for det udbydende fakultet bidrage til at understøtte forskningsbaserings på Stabskursus inden for relevante fagområder. Der sker således en vis forskningsaktivitet ved Forsvarets Forskningstjeneste og ved Fakultet for Militærpsykologi, Ledelse og Pædagogik, som begge er organisatorisk placeret på Forsvarsakademiet parallelt med Fakultet for Højere Militær Uddannelse (se figur 4). En gennemgang af Forsvarsakademiets publikationsoversigt giver dog evalueringsgruppen indtryk af at i hvert fald forskningen på Forsvarets Forskningstjeneste for en stor dels vedkommende er af en teknisk karakter som kun i begrænset omfang falder inden for Stabskursus' kernefaglighed. Både Forsvarets Forskningstjeneste og Fakultet

⁶¹ Ved "eksterne forskningsmiljøer" forstås forskningsmiljøer placeret uden for Fakultet for Højere Militær Uddannelse som har det centrale ansvar for afviklingen af Stabskursus.

for Militærpsykologi, Ledelse og Pædagogik bidrager dog i et vist omfang til Stabskursus med underviserkompetencer i forskellige fag på Stabskursus.

Ud over relationerne til Forsvarets Forskningstjeneste og ved Fakultet for Militærpsykologi, Ledelse og Pædagogik på Forsvarsakademiet samarbejder Fakultet for Højere Militær Uddannelse og Forsvarsakademiet i en bredere forstand med en række relevante eksterne videnscentre om blandt andet gennemførelsen af Stabskursus. Af disse samarbejdsparter er en del anerkendte forskningsmiljøer med faglig relevans for Stabskursus. Samarbejdet omfatter blandt andet:

- en del civile timelærere på Stabskursus ansat i forskningsstillinger på civile forsknings- og uddannelsesinstitutioner med relevans for Stabskursus.
- underviserrekruttering fra og regelmæssig udveksling af medarbejdere, herunder ph.d.-studerende, med universiteterne med henblik på individuel kompetenceudvikling. Blandt andet inden for fagområdet Statskundskab (fx Københavns Universitet, Aarhus Universitet og Syddansk Universitet), Organisation og styring (fx Handelshøjskolen i København og Roskilde Universitetscenter) samt Militær Teknologi og Informatik (fx Danmarks Tekniske Universitet).
- systematiske relationer til og udveksling af medarbejdere med civile sektorforskningsinstitutioner, fx DUPI, COPRI og RISØ. Der er eksempelvis på rotationsbasis udlånt en medarbejder til DUPI.
- deltagelse i relevante ledelsesfaglige miljøer, fx Center For Ledelse, forsvarets eget Ledelses Udviklingsnetværk (LUN) og Ledelsesnetværkssamarbejde i Nordisk Forsvarsregi.
- netværksrelationer til og samarbejde med internationale militære uddannelses- og forskningsmiljøer vedrørende faglig ajourføring, medarbejderudveksling og kompetenceudvikling for enkelte medarbejdere. Dette samarbejde sker primært inden for fagområdet Operationer.

Selvom relationerne til eksterne forskningsmiljøer efter evalueringsgruppens opfattelse ikke tillader at Stabskursus karakteriseres som forskningsbaseret, er det dog evalueringsgruppens opfattelse at samarbejdet med både militære og civile videnscentre og forskningsmiljøer bidrager til at sikre et højt fagligt niveau på Stabskursus. Samarbejdsrelationerne bidrager desuden til systematisk at sikre at Forsvarsakademiet, herunder Stabskursus løbende er fagligt opdateret.

Undervisernes kompetence og aktivitet

En anden indikator for graden af forskningsbaseret uddannelse er andelen af undervisning der gennemføres af undervisere med forskningsret og undervisningspligt. På universiteterne varetages forskning af fastansat personale, typisk af adjunkter, lektorer og professorer som underviser på de uddannelser som udbydes. Underviserne har således ofte en formel forskningsuddannelse på ph.d.-niveau og har typisk forskningserfaring. Graden af forskningsbaseret undervisning varierer i realiteten fra uddannelse til uddannelse, men i princippet skal al undervisning være baseret på

forskning. På baggrund af oplysninger fra Forsvarsakademiet vurderer evalueringsgruppen at den andel er for lav til at Stabskursus kan siges at opfylde kravet om forskningsbaseret. Stabskursus modsvarer heller ikke kravet til universitetsuddannelserne om at underviserne skal være forskningsuddannede og forskningsaktive. I forhold til underviserens kompetence og aktivitet under et kan der således ikke konstateres ækvivalens mellem Stabskursus og de universitære uddannelser, herunder masteruddannelserne.

På Stabskursus varetages undervisningen af undervisere med både militær (13 årsværk) og civil uddannelsesbaggrund (4 årsværk). Stabskursus anvender overvejende fastansatte undervisere (15 årsværk), men også et mindre antal timelærere (2 årsværk) med både national og international baggrund. Af selvevalueringsrapporten fremgår at størstedelen af de militært uddannede undervisere har afsluttet en kompetencegivende uddannelse på videreuddannelsestrin II/L-niveau, og at stort set alle civile undervisere er universitetsuddannede på kandidatniveau.

Der er imidlertid ikke ansat forskningsuddannet (ph.d.), forskningsaktivt eller forskningserfarent videnskabeligt personale på institutterne under Fakultet for Højere Militær Uddannelse. Selvom institutternes medarbejdere på forskellig vis bidrager til at sikre at forsvarets og Forsvarsakademiets vidensgrundlag løbende bliver udviklet og ajourført, kan dette udviklingsarbejde efter evalueringsgruppens opfattelse ikke karakteriseres som forskning på linje med universiteternes forskningsproduktion, jævnfør kravet om peer-review i anerkendte videnskabelige tidsskrifter.

Af de oplysninger som Forsvarsakademiet har skaffet i forbindelse med evalueringen, fremgår at cirka 30 % af plenumundervisningen på Stabskursus bliver varetaget af personer med uddannelsesmæssig baggrund på minimum ph.d.-niveau.⁶² Majoriteten af denne forskergennemførte undervisning sker som nævnt gennem Forsvarsakademiets rekruttering af undervisere fra civile forsknings- og uddannelsesinstitutioner. Evalueringsgruppen vurderer at dette er med til at sikre uddannelsens høje faglige niveau, men at det ikke er tilstrækkeligt til at opfylde krav til forskningsbaseret uddannelse.

Undervisningsformer

På baggrund af dokumentationsmaterialet vurderes det at Stabskursus' tilrettelæggelse og gennemførelse, herunder valget af undervisningsformer, ækvivalerer med uddannelser på masterniveau. Masteruddannelserne skal således på baggrund af allerede erhvervede kvalifikationer sikre

⁶² Beregningen er foretaget af Forsvarsakademiet. Procentsatsen dækker over undervisningen inden for de ni temaer (metodelære, statskundskab, operationer, ledelse og organisation, militærteknologi og teknologiledelse, logistik, globale sikkerhedspolitiske perspektiver, regionale sikkerhedspolitiske perspektiver og fremtidens forsvar (se "Fagligt indhold og progression")). Procentangivelsen refererer overvejende til eksterne undervisere, der primært hentes ved landets universiteter og tilsvarende og i overvejende grad derfor har forskningsret og -forpligtelse.

en udvikling af både faglige og personlige kompetencer. For at sikre dette mål skal undervisningen gennemføres i et tæt samspil mellem teori og praksis. Erhvervs- og livserfaring skal samtidig spille en væsentlig rolle for den pædagogiske tilrettelæggelse af uddannelser på masterniveau.

Forsvarsakademiet anvender forskellige undervisningsformer på Stabskursus. Disse fordeler sig i prioriteret rækkefølge som forelæsning (44 %), holdundervisning (20 %), projektarbejde (9 %), skriftlige opgaver (3 %), selvstudier (3 %) og udenlandsaktivitet (21 %). Hertil kommer vejledning som ikke er skemalagt separat, men som er integreret i undervisningen på forskellig vis. Det er et bærende element i undervisningen at de studerende organiseres i syndikater - grupper á 12 personer. Undervisningen indledes normalt med et fælles oplæg i plenum efterfulgt af drøftelser og bearbejdning i syndikaterne. Undervisningsforløbet er søgt tilrettelagt med elementer af progression i retning af øget selvstændighed. Denne progression tilstræbes på baggrund af en indledende teori- og metodefase, hvorefter der følger en analysefase. Selvstændighedselementet kulminerer med afleveringen af et speciale ved uddannelsens afslutning. De studerendes viden og erfaringer fra både den adgangsgivende uddannelse og den forudgående praktiske tjeneste har stor indflydelse på Stabskursus. Hovedreglen er at de studerendes viden og erfaringer fra tidligere tjeneste integreres i uddannelsen. Forsvarsakademiet opmuntrer således undervisere og studerende til at værdisætte aktiv deling af praksisviden og -erfaringer som elementer der giver bredde og nuance i diskussioner. Syndikatstrukturen er efter selvevalueringsgruppens opfattelse velegnet til at støtte disse processer.

5.9.5 Prøver og censorer

Eksamenssystemet

I det civile uddannelsessystem spiller eksamenssystemet en central rolle i forhold til kvalitetssikring af de studerendes faglige udbytte. På baggrund af evalueringens dokumentationsmateriale vurderer evalueringsgruppen at prøve- og eksamenssystemet på Stabskursus ækvivalerer med kravene til uddannelser på masterniveau

På Stabskursus gennemfører de studerende i alt ni overvejende skriftlige eksaminer. Hertil kommer at de studerende skal udarbejde et speciale som skal forsvares mundtligt. Fire ud af de ni eksaminer på Stabskursus, herunder specialet, gennemføres med ekstern censur. Ekstern censur sker dog altid i samarbejde med en intern censor. 13-skalaen anvendes ved karaktergivning. Forsvarsakademiet rekrutterer primært eksterne censorer fra civile videregående uddannelsesinstitutioner for at sikre solid faglig ekspertise i bedømmelsen af de studerende. Dog kan eksterne censorer på særligt specialerne også findes i den militære chefgruppe. Dette sker når der er tale om specialer af meget militær karakter.

Afgangsprojektet

For videregående civile uddannelser, herunder uddannelser på masterniveau, er der krav om at der skal udarbejdes et afgangsprojekt svarende til mindst 1/5 årsværk. Afgangsprojektet, som skal bidrage til at udvikle den studerendes selvstændighed, skal gennemføres på et niveau der svarer til en kandidatuddannelse og bedømmes ved brug af ekstern censor. På Stabskursus gennemfører de studerende et speciale som ækvivalerer med kravene for afgangsprojekter på masterniveau⁶³.

Specialet på Stabskursus, som er en større selvstændig afhandling der afleveres ved afslutningen af uddannelsen, skal bidrage til at sikre den ønskede faglige progression. Specialet udarbejdes i grupper af tre studerende og strækker sig over det meste af uddannelsesforløbet. Specialet skal omfatte mellem 80 og 120 normalsider. Den type af akademiske krav og bedømmelseskriterier Forsvarsakademiet har formuleret til specialerne på Stabskursus, har en høj grad af parallelitet til afhandlinger på masterniveau, herunder til specialer på beslægtede kandidatuddannelser. Forsvarsakademiet har tilsvarende formuleret et ambitiøst formål for specialerne idet de skal udbygge evnen hos den enkelte til akademisk, systematisk og analytisk at behandle et større, komplekst emne på et højt fagligt niveau. Specialet skal blandt andet dokumentere færdighed i at udvælge og anvende relevante teorier og metoder og at formidle rapportens indhold i en sproglig og indholdsmæssigt klart formuleret og disponeret form.

⁶³ I de gennemførte peer-vurderinger er der spurgt til det akademiske niveau i specialerne på Stabskursus. Peer-evaluaterne har dog vurderet opgaverne med et så forskelligt resultat at der ikke kan drages en entydig konklusion. For indsigt i peer-evaluaterens synspunkter og argumenter vedrørende specialerne henvises til bilagsrapporten (se afsnit 3.1.3).

Dette kapitel forholder sig til evalueringens sekundære formål. I kapitlet giver evalueringsgruppen sine synspunkter på kvaliteten af de evaluerede linjeofficersuddannelser og håber at de vil bidrage til videreudvikling af uddannelserne i de relevante fora.

I modsætning til kapitel 5 om ækvivalens med det civile uddannelsessystem tager dette kapitel i højere grad udgangspunkt i uddannelsernes egne formål og placering i det militære system. Uddannelsesinstitutionernes selvevalueringsrapporter peger i varierende omfang selv på en række styrker og svagheder ved linjeofficersuddannelserne. Disse forhold har været drøftet under besøgene på uddannelsesinstitutionerne. Evalueringsgruppen har spurgt uddannelsesledelsen, repræsentanter for de interne og eksterne undervisere, studerende samt dimittender om styrker og svagheder ved uddannelserne og til eventuelle forandringsbehov og udviklingspotentiale. De synspunkter som kom frem på institutionsbesøgene, har været udgangspunktet for dette kapitel.

Afsnit 6.1 indeholder nogle generelle iagttagelser af linjeofficersuddannelserne. Afsnittet peger på styrker og svagheder med bred gyldighed for alle de evaluerede linjeofficersuddannelser og for samtlige uddannelsesinstitutioner. Da evalueringsgruppen hovedsageligt består af eksperter med erfaring fra det civile videregående uddannelsessystem, afspejler afsnittet i høj grad gruppens oplevelse af de militære uddannelser i et eksternt perspektiv, blandt andet gruppens møde med de militære selvforståelser.

Når det generelle afsnit behandler mange fælles forhold, skyldes det først og fremmest at evalueringen primært fokuserer på linjeofficersuddannelsernes rammevilkår og ikke i så høj grad det faglige indhold. Hertil kommer at uddannelserne i væsentligt omfang fungerer under et fælles bestemmelseskompleks, at der i høj grad er formel sammenhæng mellem uddannelsesstrinene i linjeofficersuddannelserne, og at alle uddannelserne er nært knyttet til den professionelle praksis.

I de efterfølgende afsnit vurderes styrker og svagheder i relation til de enkelte uddannelsesinstitutioner og de respektive officersuddannelser. Først behandles Flyvevåbnets Officersskole (afsnit 6.2), dernæst Hærens Officersskole (afsnit 6.3), Søværnets Officersskole (afsnit 6.4) og endelig Forsvarsakademiet (afsnit 6.5). Afsnittene indledes med en præsentation af de styrker og svaghe-

der som uddannelsesinstitutionerne selv har identificeret i selvevalueringsrapporterne. Evalueringsgruppen vil ikke kommentere alle de fremførte styrker og svagheder, men diskuterer i stedet de forhold som gruppen på baggrund af institutionsbesøgene oplever som mest centrale.

6.1 Generelle styrker og svagheder

I det følgende præsenteres en række centrale iagttagelser om kvaliteten af linjeofficersuddannelserne som er fælles og centrale for alle de evaluerede uddannelser. Vurderingerne af styrker og svagheder samt anbefalingerne i dette afsnit omhandler således både de tre officersskoler og Forsvarsakademiet.

6.1.1 Studentertilfredshed

Ifølge de studerende og dimittenderne er linjeofficersuddannelserne generelt velfungerende. De studerende og dimittender som evalueringsgruppen har besøgt, oplever i høj grad at uddannelserne ruste dem til at varetage de tiltænkte funktioner i forsvaret, og at de dermed opfylder deres formål. Både selvevalueringsrapporter og samtaler på institutionsbesøgene giver indtryk af at der er tale om kompakte, intensive og effektive uddannelsesforløb som kræver en stor indsats af de studerende.

I forhold til tilrettelæggelsen af linjeofficersuddannelserne, herunder balancen mellem faglig formidling og tid til refleksion og fordybelse, er samtlige uddannelser intensive. Denne intensivitet viser sig ved en meget høj undervisningsintensitet, begrænset tid til selvstændig fordybelse, et gennemgående fravær af individuel valgfrihed og fleksibilitet samt et intensivt eksamenssystem. I eksamenssystemet er der et formelt krav om at der skal afholdes eksaminer ved alle uddannelsesforløb af et omfang på mindst 30 timer. Når evalueringsgruppen har spurgt til ønsker om ændringer af disse forhold, svarer majoriteten af de studerende og dimittenderne imidlertid at de i det store og hele er tilfredse med uddannelsernes tilrettelæggelse og afvikling. Hensynet til den efterfølgende jobfunktion som officer er tungtvejende når studerende og dimittender forholder sig til muligheden for øget fleksibilitet gennem fx faglig valgfrihed eller mulighed for fordybelse.

Evalueringsgruppen vurderer at det er vigtigt at uddannelsernes tilrettelæggelse og kompetenceprofiler ikke bliver for statiske, og anbefaler at de løbende gøres til genstand for debat og justering. I den forbindelse har uddannelsesinstitutionerne gennemført flere positive tiltag de seneste år med henblik på øget fleksibilitet og mere tid til faglig fordybelse. Det anbefales desuden at overveje om der med fordel kan ske en reduktion i antallet af eksaminer der tager højde for på den ene side målsætningerne om at dimittenderne skal være selvstændige, og på den anden side de mange konfrontationstimer og det intensive eksamenssystem.

De studerende og dimittenderne vurderer at det faglige indhold i det store og hele er rigtigt prioriteret, og at det er relevant i forhold til efterfølgende kompetencekrav i forsvaret. De giver tilsvarende udtryk for generel tilfredshed med de valgte undervisningsformer. Særligt ser studerende og dimittender dialog- og gruppeorienterede undervisningsformer som udbytterige supplement til forelæsninger på alle uddannelsesniveauer. I den forbindelse skal undervisernes udstrakte pædagogiske frihed og indflydelse på fagenes indhold fremhæves som positiv. De studerende og dimittenderne anser disse friheder som en garant for at undervisningen løbende er opdateret og relevant i forhold til aktuelle udviklinger med relevans for officerernes virkefelt. Evalueringsgruppen er overrasket over at det for underviserne i visse tilfælde er så relativt ubureaukratisk at justere på undervisningen hvad angår undervisningsformer og indhold, selvom de forholdsvis strikte uddannelsesmål dog også begrænser muligheden for at ændre grundlæggende på uddannelserne.

Evalueringsgruppen anbefaler at forsvaret og de enkelte uddannelsesinstitutioner fortsætter med at styrke og udvikle de pædagogiske principper, og at det ikke sker på bekostning af underviserens pædagogiske frihed og indflydelse på uddannelsernes indhold.

6.1.2 Studiemiljøer

Studerende, dimittender og undervisere giver udtryk for at der er et godt studiemiljø på forsvarets uddannelsesinstitutioner. Det gode studiemiljø opleves tilfredsstillende på flere planer. Der hersker en høj grad af gensidig hjælpsomhed, kammeratskab og fælles ansvar for at skabe et godt uddannelsesmiljø mellem de studerende selvom der også eksisterer et vist element af konkurrence. Der er etableret stærke klasse-gruppeidentiteter og fællesskaber på alle uddannelsesinstitutionerne, og der hersker en uddannelseskultur hvor den enkelte studerende ikke kun har ansvar for egen læring, men også for hele holdets præstation. Dette understøttes af kravet om tilstedeværelse i undervisningen. Ligeledes bliver det fremhævet af både de studerende og undervisere at man betragter hinanden som ligeværdige da man som fremtidige kolleger skal igennem det samme uddannelses- og karrieresystem. Endelig fremhæver de studerende den faste stabs store vilje til coaching både på det personlige og faglige plan og en gennemgående opmærksomhed på ikke at "tabe studerende" i uddannelsesforløbet. Under ét vurderer evalueringsgruppen at studiemiljøerne på uddannelsesinstitutionerne er vigtige elementer i uddannelsen af "hele" linjeofficerer, og at de bidrager aktivt til at realisere de holdningsmål som er centrale for alle uddannelserne.

Evalueringsgruppen anbefaler at uddannelsesinstitutionerne er opmærksomme på problemerne i denne prioritering i forhold til en eventuel akademiseringsproces hvor såvel undervisningens tilrettelæggelse som den enkelte studerendes faglige stræben og holdning til sine medstuderende kan skifte i retning af stærkere fokusering på personlige præstationer og individualisme.

6.1.3 Gennemførelsesprocenter

Der er generelt en meget høj gennemførelsesprocent på officersuddannelserne. Det lave frafald kan ses som en konsekvens af det gode studiemiljø, omsorg for og støtte til den enkelte studerende, den høje grad af motivation blandt de studerende og ikke mindst uddannelsernes omhyggelige udvælgelses- og optagelsesprocedurer. I den forbindelse er FORPUBS et unikt og effektivt evaluerings- og informationssystem i forhold til både at understøtte institutionernes personalemæssige dispositioner og som grundlag for den enkelte officers kompetenceudvikling. FORPUBS spiller blandt andet en vigtig rolle i rekrutteringen af kompetente studerende til uddannelserne og bidrager herigennem til den høje gennemførelsesprocent. Endelig spiller det givet også en rolle at de studerende under uddannelsesforløbet er i et ansættelsesforhold med fuld løn, hvilket kan bidrage som ydre motiverende faktorer. De studerende er ansat i et karriereforløb hvor en del af karrieren er uddannelse som virksomheden gennemfører og styrer. Det lave frafald er en markant styrke ved linjeofficersuddannelserne.

6.1.4 De studerendes kompetencer

Evalueringsgruppens indtryk af de studerende og dimittenderne på officersuddannelserne er positivt. På alle uddannelser gav de studerende indtryk af at være stolte, fagligt kompetente, velmotiverede og engagerede, reflekterende og bevidste om uddannelsernes formål og indhold samt om de forestående jobfunktioner. Fx forventer de studerende særligt på videreuddannelsestrin I/L- og II/L-niveau kvalitet og relevans i undervisningen, og de reagerer kritisk og umiddelbart hvis de ikke oplever at undervisningen er som ønsket. Samtlige undervisere kan tydeligt mærke holdningsmæssig forskel på de studerende fra særligt officersgrunduddannelsen til videreuddannelsestrin I/L-niveau idet der øjensynligt sker en betydelig modning af den studerende i den mellemliggende funktions- og gavnperiode. Den gennemgående mødepligt og det intensive eksamenssystem kan således virke paradoksale set i forhold til at uddannelserne sigter på at udvikle selvstændighed, og i forhold til at officererne faktisk har en høj grad af selvstændighed i gavntjenesten.

Evalueringsgruppen anbefaler at de relevante myndigheder og uddannelsesinstitutionerne overvejer om kontrolforanstaltningerne er nødvendige, herunder om de mange eksaminer er pædagogisk begrundede eller snarere forankret i traditioner.

Endelig skal dimittendernes pædagogiske kompetencer fremhæves som vigtige. Et centralt aspekt ved linjeofficersuddannelserne er at de studerende både får teoretiske forudsætninger for og praktisk træning i at varetage uddannelsesopgaver i de operative miljøer efter dimission. Dette er en væsentlig styrke som på linje med den professionelle lederuddannelse bidrager til at de studerende opnår erhvervskompetence i forhold til både det militære og det civile arbejdsmarked.

Evalueringsgruppen anbefaler at uddannelsesinstitutionerne fortsat sikrer at officererne både opnår militær og civil erhvervskompetence af hensyn til dels fremtidig rekruttering af kvalificerede ansøgere til linjeofficersuddannelserne, dels officerernes langsigtede beskæftigelsesmuligheder.

6.1.5 Informationsteknologi

Brugen af informationsteknologi (it) i linjeofficersuddannelserne blev drøftet på besøgene. Efter evalueringsgruppens opfattelse er der de seneste år foretaget en række prioriteringer og investeringer på forsvarets uddannelsesinstitutioner som gør at uddannelserne i dag alle på forskellig vis udmærker sig på dette område. Fx har man det nødvendige it-udstyr, ligesom it og simulationer i stigende grad anvendes i undervisningen. I den forbindelse indebærer de nye muligheder i it dog også en række centrale muligheder og udfordringer for tilrettelæggelsen af uddannelserne.

Evalueringsgruppen anbefaler derfor at uddannelsesinstitutionerne er opmærksomme på at de studerende sikres ensartede forudsætninger for at anvende it, og at institutionerne overvejer om fjernundervisning og e-learning-modeller kan imødekomme problemer forbundet med at mange studerende er udstationeret under uddannelsesforløbene.

I forhold til at bruge fjernundervisning og e-learning er det naturligvis vigtigt at det sker i en form som fastholder levende studiemiljøer, og som honorerer holdningsdimensionen i uddannelserne.

6.1.6 Professionsbaserings

Studerende, undervisere og dimittender fremhævede koblingerne mellem undervisning og det professionelle miljø som en af de væsentligste styrker ved officersuddannelserne. Denne kobling kommer til udtryk dels i uddannelsernes formål og indhold, dels i praktikelementerne på officersgrunduddannelserne og dels i funktions- og gavnperioderne mellem uddannelsesstrinene. Studerende og dimittender oplyste at den nære kobling mellem uddannelse og de professionelle miljøer var afgørende for valg af en officersuddannelse og for deres tilfredshed med den valgte uddannelse. Gennemgående udtrykte de studerende og dimittenderne bekymring for en nedtoning af uddannelsernes professionsorientering i en eventuel akademiseringsproces. Det er også evalueringsgruppens indtryk at den stærke professionsorientering og den løbende interaktion med professionsmiljøerne er en af officersuddannelsernes væsentlige styrker. I den sammenhæng er Forsvarskommandoens tredelte profil, soldaten/krigeren, diplomaten og virksomhedslederen, et godt redskab til at synliggøre de kompetencer en linjeofficersuddannelse skal give, ligesom profilen kan være et effektivt redskab i rekrutteringsøjemed. Desuden kan profilen, trods de værnsvise udmøntninger, bidrage til at synliggøre en fælles profil på tværs af de tre værns officersuddannelser, herunder linjeofficerernes fælles kernekompetencer.

Evalueringsgruppen anbefaler at uddannelsesinstitutionerne fastholder den stærke kobling til de professionelle miljøer, herunder samspillet mellem teori og praktik i uddannelserne, og at uddannelsesinstitutionerne konsekvent videreudvikler den tredelte kompetenceprofil til at synliggøre officerernes faglige bredde både indadtil og udadtil.

6.1.7 Kvalitetssikring

Studenterevalueringssystemet vurderes generelt at være velfungerende, og der er en veludviklet evaluering- og feedbackkultur på uddannelsesinstitutionerne. Der gennemføres systematisk evalueringer af både enkelte undervisningstimer, længere forløb og uddannelserne som hele. Uddannelsesledelsen og underviserne giver samstemmende udtryk for at de studerende villigt giver kritisk og typisk konstruktiv feedback til underviserne. Tilsvarende vurderer både studerende og dimittender at uddannelsesinstitutionerne typisk er både villige og hurtige til at reagere på dårlige evalueringer af konkrete uddannelseselementer, fx dårlige underviserpræstationer. Både positiv og negativ kritik ses som en naturlig og nødvendig del af hverdagen på uddannelsesinstitutionerne, som alle er præget af en åben og udbredt dialogkultur. Det er tydeligt at de studerendes meninger og holdninger bliver taget alvorligt og betragtes som værdifuldt input af både undervisere og ledelse.

Omvendt kan der stilles spørgsmålstejn ved om de studerendes indflydelse på linjeofficersuddannelsernes tilrettelæggelse og udvikling gennem fx elevråd er optimal, hvis forsvaret ønsker at tilnærme sig de civile videregående uddannelser. Her tænkes især på de civile studienævn ved universiteterne, hvor de studerende har vidtrækkende, formel indflydelse på den mere overordnede tilrettelæggelse af uddannelserne, fx på studieordningen. I studienævnene er de studerende repræsenteret ved halvdelen af pladserne. Herigennem sikres at de studerende oplever medejerskab for uddannelsen, og at de studerende får indflydelse på egen uddannelsessituation.

Evalueringsgruppen anbefaler at uddannelsesinstitutionerne i forlængelse af deres stærke engagement i kvalitetssikring overvejer hvilken rolle de studerende skal have i forhold til udviklingen af uddannelserne, og at man skaber de nødvendige forandringer. Herunder bør institutionerne spejle de eksisterende organer for studenterinddragelse på officersskolerne med de civile studienævn for at identificere et eventuelt udviklingspotentiale.

Det anbefales desuden at man i forbindelse med evaluering og kvalitetssikring sikrer at man ikke blot spørger de studerende bagudrettet "Gjorde vi det godt nok?", men også fremadskuende "Hvordan kan vi gøre det bedre?" og "Hvad vil vi med uddannelsen?"

I forbindelse med kvalitetssikringen af de civile videregående uddannelser er censorsystemet centralt. Landsdækkende, faglige censorkorps sikrer at de studerende og uddannelserne får uafhæn-

gige tilbagemeldinger om kvaliteten. På linjeofficersuddannelserne betones nødvendigheden af eksterne censorer også, og eksterne censorer anvendes ofte. Men spørgsmålet er om eksterne censorer altid er tilstrækkeligt uafhængige, eller om udpegningen af eksterne censorer kunne gøres mindre afhængig af den enkelte underviser på den enkelte uddannelse. Større uafhængighed i udpegningen af censorer ville både kunne øge legitimiteten af de eksterne eksaminer udadtil og anvendeligheden af censorernes tilbagemeldinger om uddannelseskvaliteten til intern brug.

Evalueringsgruppen anbefaler derfor at uddannelsesinstitutionerne styrker censorssystemet for at sikre øget uafhængighed for eksterne censorer, og det kan overvejes om organiseringen bør svare til det civile uddannelsessystems censorkorps.

6.1.8 Uddannelsessamarbejde mellem værnene

Evalueringsgruppen er overrasket over den relativt lave grad af uddannelsessamarbejde mellem værnene på officersgrunduddannelses- og videreuddannelsestrin I/L-niveau. Nok foregår der i planlægningsmæssig henseende en vis koordinering af værnuddannelsernes indhold, men i det daglige synes den mærkbare kontakt til og samarbejdet med de øvrige værn beskeden. Under evalueringsgruppens besøg på uddannelsesinstitutionerne fremkom argumenter både for og imod en intensivering af samarbejdet mellem officersskolerne.

Der er en række forhold som taler for øget værnsamarbejde. For det første ønsker flere studerende og dimittender en øget gensidig forståelse mellem værnene og tidligere forudsætninger for operativt samarbejde mellem officerer fra de forskellige værn. Desuden gav flere studerende på officersskolerne udtryk for at planlægning og afholdelse af fx værnsfælles arrangementer var spændende og lærerige.

Øget værnsamarbejde vil desuden kunne virke styrkende for de mindre fagmiljøer på officersskolerne. Særligt inden for de civilt relaterede fagområder på officersskolerne som ofte har få fastansatte, vil en samordning vedrørende fagtilrettelæggelse, fagudvikling og fx pensum relaterede prioriteringer kunne være nyttig. Herved undgås også at den faglige forankring inden for de civilt relaterede fagområder som nu i så høj grad afhænger af enkeltpersoners (underviseres) kontakt til eksterne uddannelses- og forskningsmiljøer, fx inden for statskundskab og sprogfagene. I forhold til officerernes tredelte kompetenceprofil synes det særligt oplagt at der samarbejdes vedrørende uddannelse af *diplomaten* og *virksomhedslederen*, mens *krigeren* i sagens natur typisk vil være mere værnspecifik.

Endelig kan den styrkelse af den eksterne censur som er nævnt i afsnit 6.1.7, også udvides til at omfatte etableringen af værnsfælles censorkorps inden for beslægtede, civilt relaterede fagområder. Værnsfælles censorkorps vil kunne bidrage med legitimitet udadtil og kvalificerede faglige

input indadtil på uddannelsesinstitutionerne. Endelig vil en øget værnssfælles indsats kunne bidrage til at sikre de studerende på officersgrunduddannelserne og videreuddannelsestrin I/L mere ensartede faglige kompetencer ved dimission, herunder ensartede forudsætninger for at modtage undervisning på det værnssfælles Stabskursus, på trods af tidligere værnsspecifikke toninger.

Imod øget samarbejde taler særlige værnsspecifikke tilgange til og toninger af flere fagområder, administrative udfordringer samt at en vigtig del af uddannelserne også handler om at udvikle de rette holdninger inden for værnene. Tilsvarende giver uddannelsernes ledelser udtryk for skepsis over for økonomiske stordriftsfordele eller rationaliseringsgevinster i forbindelse med fx øget samordning af undervisningen.

Evalueringsgruppen anbefaler at samarbejdet mellem værnene diskuteres og videreudvikles inden for de områder i officersgrunduddannelserne og videreuddannelsestrin I/L hvor uddannelserne er præget af fælles målsætninger, for at sikre vedvarende faglig bæredygtighed på de enkelte uddannelser og et ensartet fagligt niveau mellem uddannelser på samme trin. Herunder bør en snarlig identifikation af konkrete områder hvor der med fordel kan samarbejdes, prioriteres højt, fx etableringen af fælles censorkorps.

6.1.9 Underviserkorpset

Uddannelsesinstitutionerne roses generelt af de studerende og dimittender for vellykket rekruttering af kvalificerede og motiverede undervisere, både militære og civile. I den forbindelse skal uddannelsernes brug af eksterne undervisere, timelærere, med specialistviden og relevant praksiserfaring fremhæves som positiv.

Evalueringsgruppen ønsker dog at kommentere rotationsprincippet for de militære undervisere som et forhold med både positive og negative konsekvenser for kvaliteten af undervisningen på linjeofficersuddannelserne. Evalueringsgruppen er enig i uddannelsesinstitutionernes betragtninger om at den hyppige rotation af militære undervisere sikrer at undervisningen løbende er ajourført centrale udviklinger i praksis, og at undervisere ikke "gror fast" i deres stillinger. Omvendt er der også en risiko for at rotationsprincippet virker hæmmende for mere langsigtede udviklinger af uddannelserne. Som det er nu, kan mere langsigtede faglige forandringsprocesser inden for uddannelsernes faglige hovedområder kun vanskeligt forankres i permanente nøglepersoner. Risikoen er særligt udtalt i forhold til de centralt placerede og typisk militære faggruppeledere som har hovedansvar for at det pågældende faglige indhold løbende er opdateret. I forhold til faggruppeledernes særlige position og ansvar synes underviserrotationen derfor ikke optimal.

Der er desuden en risiko for at de militære uddannelsessystemer i for høj grad bliver selvrefererende. Dette skal ses i lyset af at hovedparten af underviserne på officersskolernes militærfaglige ker-

neområder typisk tidligere har gennemført tilsvarende uddannelsesforløb inden for de respektive værn, og at denne uddannelsesbaggrund i betydelig grad udgør deres faglige referencegrundlag. Blandt andet derfor er samarbejdet mellem forswarets uddannelsesinstitutioner og eksterne uddannelses- og forskningsinstitutioner afgørende for at linjeofficersuddannelserne vedvarende er fagligt, teoretisk opdaterede og bliver gennemført på et aktuelt vidensgrundlag.

Alt i alt anbefaler evalueringsgruppen at rotationsordningen drøftes med henblik på at sikre de bedst mulige vilkår for vidensforankring og -udvikling på uddannelsesinstitutionerne. I den forbindelse bør man særligt overveje om der skal gøres undtagelser i rotationsbestemmelserne i forhold til fx varetagelse af funktionen som faggruppeleder eller tilsvarende nøglefunktioner.

6.1.10 Akademisering

Under evalueringen er evalueringsgruppen blevet opmærksom på at linjeofficersuddannelserne udfordres af ønsker og krav om hvad der kan betegnes som en øget akademisering. De opstår af overvejelser fra forskellig side om at tilnærme sig de civile videregående uddannelser, visse studerendes ønsker om øget selvstændig indflydelse på uddannelsernes indhold og i de aktuelle udviklingsplaner for Forsvarsakademiet hvor akademisering eksplicit formuleres som et led i en udviklingsproces. En akademisering kan således omfatte forhold vedrørende uddannelsernes:

- formål, fx balancen mellem på den ene side professionel kompetence og på den anden side bredere akademiske færdigheder og specialisering.
- tilrettelæggelse, fx balancen mellem på den ene side en fastlagt faglig struktur og på den anden side valgfrihed samt balancen mellem på den ene side mange skemalagte undervisningstimer og på den anden side tid til individuel prioritering og fordybelse.
- indhold, fx balancen mellem på den ene side faglig formidling med sigte på udvikling af specifikke kompetencer som er nødvendige for professionen, og på den anden side vægtning af videnskabs-teori og metode som giver den studerende grundlæggende akademiske kompetencer.
- afgangsopgaver, fx balancen mellem på den ene side at de studerende udarbejder praksisnære og relativt bundne opgaver, og på den anden side individuel valgfrihed med hensyn til problemstilling og undersøgelsesmetode.
- målkontrol, fx balancen mellem på den ene side mange eksaminer og på den anden side betoning af selvstændigheden i officersprofessionen.

Udfordringerne som uddannelserne står over for vedrørende eventuel akademisering, er naturligvis forskellige fra uddannelse til uddannelse. På institutionsbesøgene var der dog fra de studerendes og dimittendernes side gennemgående en vis skepsis over for en udvikling i denne retning, og en

betoning af at en eventuel akademisering ikke må gå ud over officerernes evne til at varetage funktionsspecifikke, militære opgaver.

Evalueringsgruppen forstår denne skepsis og anbefaler at forsvaret tager en grundlæggende drøftelse af hvor der med fordel kan akademiseres, og med hvilket formål, så akademisering ikke bliver et mål i sig selv.

I spændingsfeltet mellem professionsbasering og akademisering rejser der sig dog nogle spørgsmål om den tredelte profil: soldaten/krigeren, diplomaten og virksomhedslederen. Evalueringsgruppen ser en vis ubalance mellem profilens tre dimensioner, hvor soldaten/krigeren selvsagt vejer tungest. Betoningen af soldaten/krigeren var tydelig på alle uddannelsesinstitutionerne. Fx blev det ofte fremhævet at trods uddannelsernes mange forskellige formål er det vigtigt at forsvaret kan kæmpe. Det bør imidlertid overvejes om hensynene til soldaten/krigeren som argumentationsfigur dominerer på bekostning af officerens øvrige kompetencer, diplomaten og virksomhedslederen, og hæmmer udvikling af disse.

Evalueringsgruppen er opmærksom på forsvarets særlige funktionsvilkår, men anbefaler at balancen mellem de ønskede profiler overvejes, og at det afklares hvor omfattende hensynet til soldaten/krigeren skal være.

6.2 Flyvevåbnets Officersskole

I sine selvevalueringsrapporter har Flyvevåbnets Officersskole identificeret følgende styrker og svagheder ved officersgrunduddannelsen og videreuddannelsestrin I/L:

Tabel 1
Flyvevåbnets Officersskoles vurdering af egne styrker og svagheder

	Styrker	Svagheder
Officersgrunduddannelsen	A. Den faglige bredde B. Fokusering i teori og praksis med henblik på at forme "den hele officer" C. Stort antal eksterne lærerkræfter, som bringer nyt ind i uddannelsen D. God kombination af teori og praktik.	A. Uddannelsens varighed B. Mødepligten (der er ikke et universitært miljø) C. Stort afbræk mellem fase II og IV.
Videreuddannelsestrin I/L	A. Flexibilitet B. God udnyttelse af elevernes ressourcer C. Lærerengagement.	A. Kort uddannelsesforløb med mange komplekse opgaver B. For lidt tid til fordybelse C. Hård belastning af elevernes privatliv.

På baggrund af selvevalueringsrapporterne og besøgene på Flyvevåbnets Officersskole vil evalueringsgruppen udtrykke sin generelle enighed i skolens vurderinger af styrker og svagheder.

Ud over de styrker og svagheder som indgår i den generelle beskrivelse af linjeofficersuddannelserne (afsnit 6.1), skal følgende områder fremhæves som særligt centrale ved besøgene på Flyvevåbnets Officersskole.

6.2.1 Besøgene på Flyvevåbnets Officersskole

Generelt er evalueringsgruppens vurdering af linjeofficersuddannelserne på Flyvevåbnets Officersskole positiv. Denne positive vurdering bygger på selvevalueringsrapporterne og især på besøgene på uddannelsesinstitutionen. Under besøgene gav såvel studerende og dimittender som undervisere og officersskolens ledelse udtryk for generel tilfredshed med officersgrunduddannelsen og videreuddannelsestrin I/L. Tilkendegivelserne var i det store og hele positive selv om der i nogen grad også blev reflekteret over uddannelsernes svagheder, ligesom der fremkom enkelte konkrete forslag til udvikling af uddannelserne.

6.2.2 Undervisningsmiljø

De fysiske forhold på Flyvevåbnets Officersskole er attraktive og velegnede set i forhold til uddannelsernes formål. Evalueringsgruppen oplevede at studiemiljøet var reflekteret, og at dialogen om uddannelserne i nogen grad var præget af kritisk refleksion. I relation til undervisningsmiljøet er det en styrke at Flyvevåbnets Officersskole i betydelig grad og med et tilfredsstillende resultat gør brug af eksterne undervisere. De studerende og dimittenderne så uddannelsesinstitutionens anvendelse af eksterne undervisere som en styrke. Omvendt stiller omfattende brug af eksterne undervisere store krav til den interne faglige koordinering for at sikre sammenhæng i uddannelsen. Konkret blev det under besøget på Flyvevåbnets Officersskole drøftet om den interne faglige koordinering kunne styrkes. Under denne drøftelse gav flere undervisere udtryk for at man med fordel kunne overveje en intensivering af kontakten mellem interne og eksterne undervisere, herunder faggruppelederne.

Evalueringsgruppen finder disse synspunkter fornuftige og anbefaler at institutionen prioriterer dette forhold i sin kvalitetssikring.

Den høje grad af rekruttering af eksterne undervisere på Flyvevåbnets Officersskole skal ses i sammenhæng med den personalemæssige størrelse af officersskolens faglige miljø. På længere sigt vil Flyvevåbnets Officersskole som et relativt lille uddannelsesmiljø formentlig opleve store udfordringer i at opretholde et forsvarligt fagligt niveau i de civilt betonedede fag. På Flyvevåbnets Officersskole har man tilsyneladende gjort samme erkendelse idet både uddannelsesledelsen, un-

derviserne og de studerende her var relativt mest positive over for tanker om øget uddannelsessamarbejde mellem værnene.

Desuden skal uddannelsessamarbejdet mellem værnene, som diskuteret i afsnit 6.1.7, trækkes frem som et forhold der har indflydelse på den fremtidige udvikling af uddannelserne på Flyvevåbnets Officersskole. Det omfattende samarbejde med eksterne undervisere og den forholdsvis lille faste stab på officersskolen indebærer at faglig ajourføring og udvikling inden for specielt civilt relaterede fagområder bliver en særlig udfordring. En stærkere fælles indsats med hensyn til fagtilrettelæggelse og -udvikling i forsvarets linjeofficersuddannelser vil kunne bidrage til kvalitetssikring på Flyvevåbnets Officersskole. Desuden vil et øget værnsamarbejde kunne fremme den fælles identitet i forsvaret, hvilket også de studerende og dimittenderne efterlyste på besøgene.

I forlængelse af anbefalingen i afsnit 6.1.8 anbefaler evalueringsgruppen at der sker et øget samarbejde mellem værnene inden for relevante områder.

6.2.3 Udvikling af uddannelserne

Besøget på Flyvevåbnets Officersskole, særligt mødet med studerende og dimittender, gav indtryk af at der de seneste år er sket en positiv udvikling af videreuddannelsestrin I/L. Udviklingen omfatter blandt andet ændringer i undervisningsmetoderne idet der fx er sket et skift i retningen af mere gruppe- og projektarbejde, færre skemalagte konfrontationstimer og introduktion af undervisningsfrie perioder med henblik på individuel fordybelse. Hertil kommer at uddannelsesledelsen ser positivt på at introducere valgfag. Denne udvikling er en styrke, og evalueringsgruppen ønsker at videreformidle de studerendes og dimittendernes ønsker om at der fra uddannelsesledelsens side gøres tilsvarende overvejelser om officersgrunduddannelsen.

Evalueringsgruppen anbefaler således at officersskolen fortsætter den positive udvikling og videreudvikler fleksibiliteten inden for de områder af uddannelserne hvor det er hensigtsmæssigt.

I forbindelse med potentialerne for udvikling af uddannelserne kunne mødepligten være et aspekt til fornyet overvejelse. Under besøget på Flyvevåbnets Officersskole blev mødepligten af ledelsen og flere studerende fremhævet som et forhold der kunne virke modsætningsfyldt i forhold til skolens ambitioner om også at være en akademisk uddannelsesinstitution. Ledelsen peger på at mødepligten kan ses i relation til afvejning af hensyn til på den ene side effektiv vidensformidling og på den anden side faglig modning.

Evalueringsgruppen anbefaler at man overvejer om mødepligten også i fremtiden skal være en generel pligt, eller om der kan foretages prioriteringer så der opnås større frihed for uddannelsesinstitutionen.

6.2.4 Projektvejledning

På besøget på Flyvevåbnets Officerssskole var vejledningen i forbindelse med udarbejdelse af hovedopgaver på videreuddannelsestrin I/L et tema som blev drøftet. Trods en generel betoning af vejledningens vigtighed i forbindelse med både problemformulering og problembehandling varierede vejlederkvaliteten en del. Uddannelsesledelsen forklarede at man har søgt at hæve vejlederkvaliteten gennem en tildeling af flere vejlederressourcer, fx supplerer uddannelsesinstitutionen nu i højere grad vejlederkorpset med kræfter udefra.

Evalueringsgruppen ser denne prioritering som positiv, men anbefaler uddannelsesinstitutionen fortsat at være opmærksom på om disse tiltag er tilstrækkelige til at hæve vejledningens kvalitet.

I forbindelse med valget af projektemner for hovedopgaver fremførte de studerende og dimitterende desuden under besøget på Flyvevåbnets Officerssskole kritik af at man ofte var nødt til at skrive om opgaveemner som man ikke nødvendigvis fandt spændende. Baggrunden er at de studerende prioriterer og bliver tildelt opgaveemner ud fra et centralt katalog. Tildelingen af emner afspejler således ikke altid den enkelte studerendes prioriteringer og ønsker.

Selv om der formelt er mulighed for dispensation fra opgavekataloget, anbefaler evalueringsgruppen at Flyvevåbnets Officerssskole genovervejer om kataloget udgør et optimalt grundlag for at vælge projektemner, herunder om kataloget skal være autoritativt eller blot vejledende.

6.3 Hærens Officerssskole

I selvevalueringsrapporterne har Hærens Officerssskole identificeret følgende styrker og svagheder ved officersgrunduddannelsen og videreuddannelsestrin I/L:

Tabel 2

Hærens Officerssskoles vurdering af egne styrker og svagheder

	Styrker	Svagheder
Officersgrunduddannelsen	A. Kadettens lederuddannelse. De mange forskellige krav og funktioner i relation til aktiviteter i uddannelsen hvor kadetten varetager ledelsesopgaver. B. Stor omstillingsparathed blandt kadetterne og staben. C. Lærerstaben er fast tilknyttet officerssskolen, hvilket giver optimale muligheder for at	A. HO forlanger meget af den enkelte kadet, hvilket medfører at officerssskolen binder meget af kadetternes rådige kapacitet i et obligatorisk og bundet uddannelsesforløb. B. Større arbejdsopgaver, især projektudarbejdelse, gennemføres parallelt med almindelig undervisning. C. Den enkelte kadet har ikke altid den fornød-

fortsættes ...

	Styrker	Svagheder
	videreuddanne lærere, hurtig implementering af nye tiltag samt mulighed for at skabe korpsånd og holdning. D. Kadetternes meget tilstedeværelsestid på skolen muliggør udbygningen af meget gode relationer til kammerater, lærere og skolen. E. Mange gode evalueringssystemer i kvalitetskontrol og -sikring	ne tid til selvstændig fordybelse inden for de af den studerende udvalgte uddannelser. D. Frederiksberg Slot har sine naturlige begrænsninger hvad angår klasselokalernes indretning, gruppe- og syndikatrums, idrætsfaciliteter m.m.
Videreuddannelsenstrin I/L	A. Fleksibel uddannelse med stor grad af handlefrihed til at indføre nye uddannelsesmæssige tiltag. B. Stor omstillingsparathed blandt de studerende samt lærerne og staben. C. Lærerstaben er fast tilknyttet officersskolen, hvilket giver optimale muligheder for at videreuddanne lærere, hurtig implementering af nye tiltag samt mulighed for at skabe korpsånd og holdning. D. Gode evalueringssystemer i kvalitetskontrollen. E. Elevernes tilstedeværelse på skolen muliggør udbygningen af gode relationer til kammerater, lærere og skolen.	A. HO forlanger meget af den enkelte elev, hvilket medfører at officersskolen binder meget af elevernes rådige kapacitet i et obligatorisk og bundet uddannelsesforløb. Den enkelte elev har derfor ikke altid den fornødne tid til selvstændig fordybelse inden for de af eleverne udvalgte områder. B. Frederiksberg Slot har sine naturlige begrænsninger hvad angår klasselokalernes indretning, gruppe- og syndikatrums, idrætsfaciliteter m.m. C. Projekt- og specialearbejder gennemføres parallelt med almindelig skolegang.

På baggrund af selvevalueringsrapporterne og institutionsbesøgene på Hærens Officersskole udtrykker evalueringsgruppen sin generelle enighed i skolens vurderinger af styrker og svagheder.

Ud over de styrker og svagheder som indgår i den generelle beskrivelse af linjeofficersuddannelserne (afsnit 6.1), skal følgende områder fremhæves som særligt centrale ved besøgene på Hærens Officersskole.

6.3.1 Besøgene på Hærens Officersskole

Generelt er evalueringsgruppens vurdering af linjeofficersuddannelserne på Hærens Officersskole positiv. Den positive vurdering bygger både på selvevalueringsrapporterne og på besøgene på uddannelsesinstitutionen. Under besøgene gav såvel studerende og dimittender som undervisere og officersskolens ledelse udtryk for generel tilfredshed med officersgrunduddannelsen og videreuddannelsenstrin I/L. Tilkendegivelserne var stort set udelukkende positive. Der blev dog kun i begrænset omfang reflekteret over uddannelsernes svagheder, ligesom der kun fremkom få konkrete forslag til udvikling af uddannelserne.

6.3.2 Undervisningsmiljø

Hærens Officersskoles betydelige størrelse og relativt mange personalemæssige ressourcer er en styrke for det faglige miljø omkring officersgrunduddannelsen og videreuddannelsestrin I/L. Her skal særligt fremhæves den store faste stab som utvivlsomt bidrager til faglig soliditet, vidensforankring og kontinuitet.

Rotationen i den militære underviserstab betragtes af ledelsen på Hærens Officersskole som et nyttigt element for skolen idet underviserne løbende er operativt opdaterede. Ifølge uddannelsesledelsen skaber rotationen dynamik, mens det i høj grad er de civile undervisere som sikrer kontinuitet på skolen. Set i et akademisk perspektiv er rotation dog ikke ubetinget at betragte som en styrke da den også stiller store krav til dels videnforankring og videnoverlevering, dels tid og ressourcer til at udvikle ny viden. I dette perspektiv kan det efter evalueringsgruppens opfattelse være problematisk at de civile akademikerstillinger på Hærens Officersskole er rene undervisningsstillinger. Det begrænser disse underviseres mulighed for at deltage i fagligt udviklingsarbejde.

Evalueringsgruppen anbefaler at det overvejes om de civile undervisere som forankrende kræfter har optimale vilkår for dels at bruge ressourcer til at udvikle uddannelsens faglige indhold, dels personlig kompetenceudvikling.

6.3.3 Kvalitetssikring

Kvalitetssikring på Hærens Officersskole foregår både som større reformarbejde og som daglige justeringer. Som et nyligt eksempel på større reformarbejde kan nævnes udviklingsprogrammet HO år 2000, som fortsat er under implementering. I forbindelse med den daglige undervisning vurderes Hærens Officersskole at have et effektivt tilbagemeldingssystem når det gælder kvaliteten af undervisningen. De studerende bekræftede på besøget at deres tilbagemeldinger og forslag til ændringer i tilrettelæggelsen og afviklingen af undervisningen tages alvorligt og fører til forbedringer. Hærens Officersskole har med ét hold på officersgrunduddannelsen og videreuddannelsesstrin I/L gennemført en målkontrol hvor skolen tre år efter kadetternes dimission spurgte både dimittender og deres chefer om uddannelsens kvalitet. Ledelse og undervisere karakteriserer tilsvarende tilbagemeldingerne fra de studerende som konstruktive og kritiske. Det er dog evalueringsgruppens indtryk at lydhørheden over for de studerende først og fremmest gælder den daglige undervisning og mindre justeringer. Således var flere af de besøgte studerende og dimittender utilfredse med de gennemførte ændringer af officersgrunduddannelsen og videreuddannelsestrin I/L. En ændring som de vurderer vil forringe uddannelsens kvalitet og niveau.

Evalueringsgruppen anbefaler derfor at uddannelsesinstitutionen overvejer om inddragelsen af de studerende i beslutningstagen vedrørende udvikling af uddannelserne er optimal.

I forbindelse med kvalitetssikringen af uddannelserne opfordres Hærens Officersskole til at overveje om brugen af eksterne censorer og disses tilbagemeldinger til skolen om kvaliteten i eksamenssituationer kan videreudvikles, jævnfør afsnit 6.1.7. Hærens Officersskole benytter sig i høj grad af faste og håndplukkede censorer samt tidligere undervisere inden for de pågældende fagområder. Begrundelsen for at håndplukke eksterne censorer er at man sikrer kendskab til den særlige militærfaglige kontekst som uddannelseselementerne indgår i på Hærens Officersskole. En øget rekruttering af mere uafhængige censorer uden for de vanlige kredse kunne potentielt bidrage til øget faglig udvikling ved at der tilføres uddannelserne et fornyende eksternt og i nogle tilfælde akademisk perspektiv. Hertil kommer at mere uafhængige censorer vil kunne øge eksaminernes legitimitet udadtil.

Evalueringsgruppen anbefaler at brugen af censorer på Hærens Officersskole videreudvikles.

Hærens Officersskole samarbejder stort set ikke med de øvrige værn på officersgrunduddannelsesniveau og kun i beskedent omfang på videreuddannelsesstrin I/L-niveau i form af et fællesmodul og ved årlige chefmøder. De studerendes holdning til flere værnsfælles moduler var tilsvarende overvejende negativ. Evalueringsgruppen anerkender at Hærens Officersskole som den uddannelsesinstitution med den største faste stab måske ikke umiddelbart oplever at have så stærke incitamenter for øget uddannelsessamarbejde som de øvrige værn. Som beskrevet i afsnit 6.1.7 indebærer et øget uddannelsessamarbejde mellem værnene dog en række styrker som også er relevante for Hærens Officersskole.

Evalueringsgruppen anbefaler derfor at perspektiverne i et øget samarbejde overvejes på officersskolen for tidligt i de studerendes karriereforløb at skabe en bredere forståelse af de øvrige værn og for at sikre et solidt udviklingsgrundlag for særligt de civilt relaterede fagområder.

6.3.4 Måltrettethed kontra fordybelse

Officersgrunduddannelsen og videreuddannelsesstrin I/L er brede uddannelser med mange fag og mange eksaminer. De studerende har mødepligt, og det er derfor begrænset hvor meget tid den enkelte kadet har til at fordybe sig. De meget bundne forløb og eksaminer kan ses som en forhindring for akademisering. Underviserne ser således de studerende som mere målfokuserede end procesorienterede idet de studerende typisk utålmodigt stiller krav om praksisrettede kompetencer. Set ud fra professionens synsvinkel kan det på den ene side være en styrke at de studerende er meget fokuserede på de konkrete erhvervsvilkår. På den anden side kan en manglende vilje til fordybelse og refleksion også ses som en hæmsko i et videre og tiltagende akademisk uddannelses- og karrieresystem. Der er behov for at tage denne diskussion.

Ved besøget på Hærens Officersskole gav de studerende, dimittenderne og flere undervisere udtryk for uenighed i ledelsens beslutninger om overgangen fra et afgangsprøveprojekt på videreuddannelsestrin I/L til et stabsstudium. Efter de studerendes og dimittendernes opfattelse indebærer dette skifte dels en reduktion i opgavens omfang og analytiske dimension, dels en reduktion i de studerendes frihedsgrader i forhold til problembehandling.

Evalueringsgruppen anbefaler at Hærens Officersskole genovervejer fordele og ulemper ved de to opgavetyper. Herunder bør der tages hensyn til at de studerende skal sikres optimale forudsætninger for senere at kunne honorere de akademiske krav forbundet med fx specialeskrivningen på Forsvarsakademiet.

6.4 Søværnets Officersskole

I sine selvevalueringsrapporter har Søværnets Officersskole identificeret følgende styrker og svagheder ved officersgrunduddannelsen og videreuddannelsestrin I/L:

Tabel 3

Søværnets Officersskoles vurdering af egne styrker og svagheder

	Styrker	Svagheder
Officersgrunduddannelsen	A. Uddannelsens unikke styrke er kombinationen af funktionsuddannelsen (marineingeniør- eller skibsføreruddannelsen) og en robust lederuddannelse til brug for såvel nationalt som internationalt virke. B. En stor styrke ses i det i pkt. 4.22. beskrevne koncept for kvalitetssikring af den enkelte kadets udvikling. C. Uddannelsen er i et samlet perspektiv anlagt som en vekselvirkning mellem teori og praksis. D. Interaktionen mellem andre uddannelsesinstitutioner nationalt såvel som internationalt og forsvarrets store internationale engagement er en stor styrke idet uddannelsen konstant er "i spil" i forhold til officerens virke omkring virkelighedens opgaveløsning på ledelsesniveau i en national og international sammenhæng.	A. Ikke tilstrækkelig brug af it i uddannelsen B. Skolens fysiske kapacitet er i underkanten af det tilstrækkelige. C. Skolen ser et behov for yderligere personelressourcer for at skabe bedre vilkår for uddannelsen. Denne svaghed skal dog overordnet ses i lyset af forsvarrets generelle ressourceknaphed, hvor officersskolens status hvad angår tildelte personelressourcer har en naturlig relation til forsvarrets og søværnets (som organisation) samlede ressourceknaphed.

fortsættes ...

	Styrker	Svagheder
Videreuddannelsesstrin I/L	A. Den unikke videreudvikling af kompetencer tilført på OGU, et efterfølgende virke som premierløjtnant samt endelig en robust overbygning omkring generelle kompetencer på VUT/I/L til brug for såvel internationalt som nationalt virke B. Stor omstillingsparathed. Uddannelsen er fleksibel og har stor handlefrihed. C. Uddannelsesforholdene er ideelle idet officerne udgår af praktisk tjeneste og kan hellige sig et studium med løn. D. Uddannelsen er bredt favnende og afvekslende. Den vedrører mange aspekter af officersgerningen. E. Uddannelsen er naturligt motiveret idet officerne efterfølgende løftes til et højere niveau (karriereløft). F. Uddannelsen er videregående i sin natur og muliggør et højt ambitionsniveau. G. Uddannelsen giver mulighed for inddragelse af reelle problemstillinger fra officerernes egne praktiske erfaringer. H. Interaktionen med andre uddannelsesinstitutioner nationalt og internationalt. Herved er uddannelsen konstant i "spil" i forhold til officerens virke både nationalt og internationalt.	A. Stort obligatorisk pensum. Megen af officerernes rådige kapacitet bindes i et obligatorisk uddannelsesforløb. Den enkelte har derfor ikke den fornødne tid til selvstændig fordybelse inden for af eleven udvalgte områder. B. Den geografiske spredning med afvekslingen af MDM-modulet i Frederikshavn giver manglende naturlig udveksling og samspil i fagområde "Operationer". C. Bedre integration af fagene kunne give bedre tidsudnyttelse og muligvis hæve niveauet. D. Ikke tilstrækkelig brug af it-teknologi i uddannelsen. E. Skolens fysiske kapacitet er i underkanten af det tilstrækkelige. F. Der kan argumenteres for at den studerende ikke har overblik nok til at se fagene i en større sammenhæng. Skolen skal derfor i et elevperspektiv være bedre til at synliggøre målene for uddannelsen.

Selvevalueringsrapporterne og institutionsbesøgene på Søværnets Officersskole giver evalueringsgruppen anledning til at udtrykke generel enighed i skolens vurderinger af styrker og svagheder. Selv om de studerende på besøgene var kritisk reflekterende og pegede på en række indsatsområder ved uddannelserne, gav de dog også udtryk for at manglende inddragelse af it i undervisningen reelt ikke var et problem som nævnt i selvevalueringsrapporten, i hvert fald ikke længere.

Ud over de styrker og svagheder som indgår i den generelle beskrivelse af linjeofficersuddannelserne (afsnit 6.1), skal følgende områder fremhæves som særligt centrale ved besøgene på Søværnets Officersskole.

6.4.1 Besøgene på Søværnets Officersskole

Generelt er evalueringsgruppens vurdering af linjeofficersuddannelserne på Søværnets Officersskole positiv. Denne positive vurdering bygger på selvevalueringsrapporterne og især på besøgene på uddannelsesinstitutionen. Under besøgene gav såvel studerende og dimittender som undervisere og officersskolens ledelse udtryk for generel tilfredshed med officersgrunduddannelsen og videreuddannelsesstrin I/L. Tilkendegivelserne var overvejende positive selvom der også blev reflekteret

over uddannelsernes svagheder. I den forbindelse kom de studerende og dimittenderne med flere konkrete forslag til udvikling af uddannelserne.

6.4.2 Eksterne kontaktflader

De nære uddannelsessamarbejder med og kontakter til eksterne civile myndigheder og institutioner er en af Søværnets Officersskoles særligt stærke sider. Der er således blandt andet samarbejde med Søfartsstyrelsen og Københavns Maskinmesterskole vedrørende linjeofficersuddannelsernes faglige indhold og gennemførelse, ligesom linjeofficersuddannelserne er ajourført med internationale konventioner, fx STCW-konventionen.⁶⁴ Den lange tradition for tæt samarbejde bidrager i høj grad til både et eksternt perspektiv på kvalitetssikring af søværnets linjeofficersuddannelser og sikring af den enkelte dimittends brede militære og civile erhvervskompetence. Den civile kompetence som søværnets linjeofficerer opnår, blev under besøget på Søværnets Officersskole fremhævet som et meget vigtigt forhold der bidrager til de studerendes tilfredshed med uddannelsen. Ingen udtalte dog at de havde planer om civile karriereskift. Hertil kommer at der på officersskolen er sket en positiv udvikling inden for it-området. Således er erhvervelsen af en sejsimulator og digital søkortteknologi en væsentlig forbedring af uddannelserne som også bidrager til at holde uddannelserne ajourført med de seneste krav inden for både de militære og civile søfartsområder.

Evalueringsgruppen betragter fastholdelsen af kontakter til relevante civile institutioner og ajourføringen med civile krav som et helt centralt prioriteringsområde for Søværnets Officersskole. En fastholdelse af kontakterne vil ud over betydningen for officersskolen og dens dimittender også have positive effekter på fx markedsføring og rekruttering af nye kadetter til uddannelserne.

Under besøget blev det oplyst at en del studerende med civil søfartsuddannelse havde fået meritter enkelte fagelementer herfra på officersgrunduddannelsen. I lyset af perspektiverne i sammenhæng mellem det militære og civile uddannelsessystem er det en klar styrke at Søværnets Officersskole allerede har etableret en tilsyneladende velfungerende meritpraksis. Evalueringsgruppen betragter søværnets meritprocedurer og -erfaringer som vigtige i forhold til at videreudvikle relationerne mellem det militære og civile uddannelsessystem. Heri kunne ligge et potentiale for vidensdeling med de øvrige værn trods værnenes meget forskellige relationer til beslægtede civile erhvervsområder.

6.4.3 Værnsamarbejde

Søværnets Officersskoles kontakt til de andre værn er et område der kan styrkes. Både studerende og flere undervisere efterlyser og savner et tættere samarbejde med de andre værn i form af flere fællesmoduler i de fagområder som er værnssfælles. Uddannelsesmiljøet på Søværnets Officerssko-

⁶⁴ *The International Convention on Standards of Training, Certification & Watch keeping for seafarers (1995)*

le er temmelig lille, særligt inden for de civilt relaterede fagområder, hvor der gøres brug af en del eksterne undervisere. Brugen af eksterne undervisere giver generelt undervisningen et friskt pust udefra og sikrer at undervisningen er opdateret, men i forhold til faglig forankring og udvikling af de enkelte fag kan det være en udfordring. Derudover fremførte både eksterne og interne undervisere at der var meget lidt tid til faglig koordinering og udvikling. En højere grad af værnsamarbejde vil kunne sikre en bredere personalemæssig forankring af de enkelte fagområder og herved kunne kompensere for svaghederne ved de små fagmiljøer.

I forlængelse af anbefalingen i afsnit 6.1.8 anbefaler evalueringsgruppen at der sker et øget samarbejde mellem værnene inden for relevante områder.

6.4.4 Praktikforløb

En af de afgørende styrker ved uddannelserne på Søværnets Officersskole vurderes af de studerende og dimittenderne at være den tætte sammenhæng mellem teori og praktik, der generelt betegnes som udbytterig. Det er også evalueringsgruppens indtryk at de studerende vælger uddannelsen med forventning om at få afprøvet teori i praksis og omvendt, og at denne forventning opfyldes. Dog gav flere af de studerende og dimittenderne under besøget udtryk for negative oplevelser med praktikforløbet på officersgrunduddannelsen. Man vurderede at praktikstederne, det vil sige skibene, ikke altid var bevidste om opgaven som uddannelsessted, og at kvaliteten af praktikforløbet i høj grad afhang af indstillingen hos skibenes ledelser. De studerende og dimittenderne vurderede at en udvikling af kontakten mellem praktikstederne og Søværnets Officersskole burde overvejes, ligesom nytten af at udpege én person på skolen med et samlet praktikan-svar kunne undersøges.

Evalueringsgruppen anbefaler at officersskolen finder en model for organisering af praktikansvaret som sikrer at alle studerende får en velfungerende vekselvirkning mellem teori og praktik.

6.5 Forsvarsakademiet

I sine selvevalueringsrapporter har Forsvarsakademiet identificeret følgende styrker og svagheder ved Stabskursus og Operations- og Føringsuddannelsen:

Tabel 4**Forsvarsakademiets vurdering af egne styrker og svagheder**

	Styrker	Svagheder
Stabskursus	A. Det lukkede miljø giver god mulighed for systematik i uddannelsen. B. Uddannelsen er et godt laboratorium for erhvervelse af ledelserfaringer. C. Stor udbygelse af de studerendes viden og færdigheder på kort tid. D. Effektiv uddannelsesstruktur. E. Syndikatstruktur er pædagogisk meget hensigtsmæssig. F. Godt holdningsdannende miljø, blandt andet på grund af værnsmæssig isolat. G. Forsvaret er meget tilfreds med Stabskursus. H. Forholdsvis billig videregående uddannelse på højt fagligt niveau som er et solidt fundament for de studerendes videre tjeneste og fremtidige karriere i forsvaret. I. De studerende får et betydeligt fagligt og kompetencemæssigt løft ved gennemgang af Stabskursus.	A. Kort tid til stort curriculum. B. Det relativt lukkede miljø besværliggør et mere formelt samarbejde med civile uddannelsesinstitutioner. C. Længden af tjenesteperioden for militære faglærere hæmmer kontinuiteten af faglig kompetence. D. Manglende integration og nyttiggørelse af it i undervisningen. E. Mindre tid til udbygelse af stabens faglige kompetencer.
Operations- og Føringsuddannelsen	A. Højt akademisk niveau. B. Høj grad af fokusering på hærens kerneområder: hæroperationer. De studerendes mangeårige tjeneste og erfaring i hæren før indtræden på uddannelsen bidrager til udviklingen af de øvrige studerende samt sætter de studerende i stand til kritisk at forholde sig til hærens doktriner og organisation. C. Opbygningen af de studerendes evne til på en analytisk, systematisk og logisk måde at vurdere en situation og argumentere for deres synspunkter.	A. De studerendes fravær fra hjemmet. B. Stor belastning af lærere og studerende, herunder stort pensum på kort tid. C. Begrænsede muligheder for at gennemføre de planer som udvikles på uddannelsen. I de operative planlægningsopgaver vægtes således planlægning i forhold til gennemførelse. D. Begrænset interaktivitet med Stabskursus.

På baggrund af selvevalueringsrapporterne og besøget på Forsvarsakademiet udtrykker evalueringsgruppen sin grundlæggende enighed i Forsvarsakademiets vurderinger af egne styrker og svagheder. Dog dementerede både studerende og undervisere under besøget på Forsvarsakademiet at manglende integration og nyttiggørelse af it i Stabskursus som fremhævet i selvevalueringsrapporten var et problem.

Ud over de styrker og svagheder som indgår i den generelle beskrivelse (afsnit 6.1) af linjeofficersuddannelserne, skal følgende udviklingsambitioner fremhæves som et centralt aspekt ved Forsvarsakademiet.

6.5.1 Besøget på Forsvarsakademiet

Generelt er evalueringsgruppens vurdering af linjeofficersuddannelserne på Forsvarsakademiet positiv. Denne positive vurdering bygger både på selvevalueringsrapporterne og på besøget på uddannelsesinstitutionen. Under besøgene gav såvel studerende og dimittender som undervisere og ledelse udtryk for generel tilfredshed med Stabskursus og Operations- og Føringsuddannelsen. Tilkendegivelserne var overvejende positive, og der fremkom kun i begrænset omfang synspunkter på svagheder ved uddannelserne. Hvis der ses bort fra diskussionen om udviklingen af Forsvarsakademiet på baggrund af *Vision 2010*, var der kun få konkrete forslag til forbedring af uddannelserne.

6.5.2 Forsvarsakademiets *Vision 2010*

Forsvarsakademiets *Vision 2010* beskriver den udvikling Forsvarsakademiet ønsker at gennemgå indtil 2010 og omfatter både mission, vision og strategi.⁶⁵ Når der i denne rapports vurdering af styrker og svagheder fokuseres stærkt på visionen, skyldes det at visionen fungerer som en konkret udviklingsplan, og at den i høj grad prægede besøget på Forsvarsakademiet.

I visionen kan følgende delasppekter fremhæves som særlig relevante i forhold til evalueringen af linjeofficersuddannelserne, herunder Stabskursus og Operations- og Føringsuddannelsen:

- Af visionen fremgår det at Forsvarsakademiet vil være dansk forsvars internationalt orienterede videnscenter, og at Forsvarsakademiet ønsker at opfylde forsvarets og samfundets behov for forskningsbaseret militær rådgivning, uddannelse og vidensformidling på universitært niveau. Dette skal ske inden for de militære kernekompetencer: strategi og operationer, ledelse og organisation samt teknologi og informatik.
- Af missionen fremgår det at Forsvarsakademiet vil være forsvarets uddannelses-, udviklings- og rådgivningscenter som skal bidrage til at løse dansk forsvars nationale og internationale opgaver.
- I forlængelse af visionen og missionen arbejder Forsvarsakademiet med strategier som blandt andet skal gøre institutionen forskningsbaseret og universitær. Ved *forskningsbaseret* forstås at forskning skal være grundlaget for rådgivnings- og uddannelsesaktiviteter, at der skal forskes i det der undervises i, og undervises i det der forskes i, at der skal være øget fokus på formidling af forskningsresultater, og at der skal ansættes flere ph.d.-studerende. Ved *universitær* forstås at Forsvarsakademiet skal udvikle og gennemføre fleksible, videregående, meritgivende og internationalt anerkendte uddannelser på universitært niveau for at opfylde forsvarets behov for kvalificerede militære og civile ledere og chefer. Det indebærer blandt andet at der skal udvikles et åbent og kritisk studiemiljø med vægt på fordybelse og refleksion.

⁶⁵ Forsvarsakademiets *Vision 2010* er beskrevet i Det nye Forsvarsakademi (vedlagt som bilag til Selvevalueringsrapport for VUT III/L Stabskursus), Forsvarsakademiets *Vision* (udleveret på evalueringsgruppens besøg på Forsvarsakademiet) og beskrevet af ledelsen på Forsvarsakademiet under evalueringsgruppens besøg.

Evalueringsgruppen ser formuleringen af *Vision 2010* som et ambitiøst projekt, og besøget på Forsvarsakademiet efterlader et indtryk af at realiseringen af visionen i mærkbar grad præger både den daglige undervisning på Forsvarsakademiet og de mere langsigtede prioriteringer på institutionen. Som det fremgår af vurderingen af ækvivalens, er der trods de allerede gennemførte, vigtige skridt endnu et stykke vej før Forsvarsakademiet kan sidestilles med universiteterne hvad angår kerneaktiviteten forskning og ikke mindst samspillet mellem forskning og uddannelse.

Under besøget på Forsvarsakademiet udfoldede uddannelsesledelsen baggrunden for *Vision 2010* og fortalte om aktuelle tiltag og fremtidige udviklingsplaner for institutionen. På baggrund af både ledelsens orientering, samtalerne med undervisere, studerende og dimittender samt redegørelserne i selvevalueringsrapporterne anerkender evalueringsgruppen at der over de seneste år er sket en mærkbar udvikling af uddannelsesaktiviteten på Forsvarsakademiet i akademisk retning. Som eksempel herpå kan nævnes det meget vigtige og nyttige samarbejde med eksterne uddannelses- og forskningsmiljøer. Andre eksempler er rekruttering af undervisere og kompetenceudvikling for militære undervisere, en opprioritering af specialeskrivningen og en øget prioritering af metateoretiske og metodiske elementer på Stabskursus samt en øget videnskabelig dybde på uddannelsen. På trods af denne udvikling er der dog forhold som gør at Forsvarsakademiet ikke kan betegnes som en universitær uddannelsesinstitution. Udfordringerne i retningen af at udvikle sig til en universitær uddannelsesinstitution på linje med de civile universiteter har efter evalueringsgruppens opfattelse følgende dimensioner, som i det følgende diskuteres mere uddybende:

- Forsvarsakademiets forskningsmæssige ressourcer og organisering (afsnit 6.5.3 – 6.5.6)
- Akademiske hensyn i tilrettelæggelsen af Stabskursus (afsnit 6.5.7).

6.5.3 Forsvarets forskningsmæssige ressourcer og organisering

Af afsnittet om ækvivalens mellem Stabskursus og de civile universitære uddannelser på masterniveau (afsnit 5.9) fremgår det at Stabskursus' relativt svage forskningsbaserings er en afgørende forskel mellem uddannelsessystemerne. I relation til *Vision 2010*'s formuleringer om at gøre Forsvarsakademiet universitært er det derfor forståeligt at forskningsindsatsen er identificeret som et centralt prioriteringsområde. Som det fremgår af vurderingen af ækvivalens, sker der en vis forskningsproduktion ved Forsvarsakademiet, særligt ved Forsvarets Forskningstjeneste og Fakultet for Militærpsykologi, Ledelse og Pædagogik. Ved institutterne under Fakultet for Højere Militær Uddannelse udføres der efter evalueringsgruppens opfattelse omvendt kun forskning i et meget beskedent omfang. Personalet på institutterne er beskedent i antal, ligesom de hverken har formel forskningsuddannelse eller forskningserfaring. De økonomiske og personalemæssige ressourcer som aktuelt er til rådighed for Forsvarsakademiet, er ikke tilstrækkelige til at udvikle et universitært forskningsmiljø med en bæredygtig personalemasse.

I forlængelse af denne vurdering ses to mulige udviklingsscenarier for Forsvarsakademiet. Et scenarium (scenarium 1) hvor Forsvarsakademiet fortsætter sin uddannelsesvirksomhed under de eksisterende rammer og dermed kun delvist følger *Vision 2010*, og et scenarium (scenarium 2) hvor Forsvarsakademiet udvikles til at blive et universitet i overensstemmelse med intentionerne i *Vision 2010*.

Evalueringsgruppen vil ikke anbefale Forsvarsakademiet en konkret udviklingsvej, men kan konstatere at institutionen står over for væsentlige udfordringer som man er begyndt at diskutere løsninger på. Valget af udviklingsvej er dog afgørende for om man ønsker at realisere Vision 2010, ligesom valget vil have konsekvenser for dels forskningsbaseringen på Stabskursus og Operations- og Føringsuddannelsen, dels en eventuel forskningstilknytning af officersgrunduddannelserne og videreuddannelsestrin I/L.

På de følgende sider udfoldes de to scenarier for Forsvarsakademiet.

6.5.4 Scenarium 1: Forsvarsakademiet som Center for Videregående Uddannelse

Scenarium 1, som i det store og hele karakteriserer Forsvarsakademiet på nuværende tidspunkt, indebærer at institutionen ikke vil ækvivalere med universiteterne, som er forskningsinstitutioner, men med de civile Centre for Videregående Uddannelse (CVU), som er forskningstilknyttede. Inden for rammerne af scenarium 1 kan Forsvarsakademiet dog også udvikle sin faglige, akademiske og forskningsmæssige forankring. Scenarium 1 kan således omfatte videreudvikling af Forsvarsakademiets eksisterende samarbejde med relevante eksterne forskningsmiljøer og forskningsbaserede uddannelsesmiljøer som et supplement til institutionens egen forskningsproduktion. Ved relevante eksterne forskningsmiljøer forstås både civile og militære forskningsinstitutioner nationalt og internationalt. Herved kan der ske en yderligere styrkelse af Forsvarsakademiets gode og vigtige koblinger til forskningsbaseret viden. Ved at videreudvikle og intensivere samarbejdet vil graden af forskningsbaseret undervisning på blandt andet Stabskursus desuden kunne øges med henblik på en tilnærmelse mod de krav som stilles til civile universitære og forskningsbaserede uddannelser, selv om uddannelserne på Forsvarsakademiet ikke vil kunne godkendes som forskningsbaserede.

6.5.5 Scenarium 2: Forsvarsakademiet som universitet

Det andet scenarium er mere langsigtet og ressourcekrævende og følger fuldt ud intentionerne i *Vision 2010*. I dette scenarium kan Forsvarsakademiet realisere sin vision ved selv at udvikle sig til en universitær institution med de udfordringer i forhold til forskningsprioriteringer, forskningsledelse, forskningsmiljø og forskningsbaseret som karakteriserer universiteterne. En sådan udvikling repræsenterer en langt større udfordring end det første scenarium da der grundlæggende skal skabes et forskningsmiljø som ressourcemæssigt er bæredygtigt set i forhold til ansættelser, forsk-

ningstid og ressourcer til forskningsprojekter. En succesfuld realisering af dette scenarium fordrer dels en øget ressourcetilførsel til Forsvarsakademiet, dels at ressourcerne udmønter sig i følgende:

- ansættelse af videnskabeligt personale med formel forskningsuddannelse på ph.d.-niveau i et sådant omfang at der inden for de valgte satsningsområder sikres de personaleressourcer som er nødvendige for at miljøet er bæredygtigt – en kritisk masse. I den forbindelse bør Forsvarsakademiet overveje hvordan man i højere grad end nu kan åbne institutterne for ansættelse af personer uden for det militære system med særlig ekspertise samt for militære personer med international forskningserfaring inden for military science-området.
- ansættelse af erfarne forskere i faste stillinger med forskningsret og undervisningspligt i stillinger på fx adjunkt-, lektor- eller professorniveau eller gennem tilsvarende ansættelsesformer.
- en sikring af at der indgår faglige bedømmelser med eksternt deltagelse i forbindelse med ansættelse af videnskabeligt personale på Forsvarsakademiet.
- en forankring af institutternes ledelse i fastansatte institutledere med formel forskningsuddannelse som kan dokumentere anerkendt forskningserfaring.
- en fastlæggelse af normer for det tidsmæssige forbrug på henholdsvis forskning og undervisning.
- krav om at de ansatte publicerer forskningsresultater især i anerkendte, videnskabelige tidsskrifter eller andre publikationer med peer-review med henblik på kvalitetssikring af Forsvarsakademiets forskningsproduktion.

Endelig kan det overvejes om det ville være hensigtsmæssigt at formalisere det videnskabelige personales forskningsmæssige rettigheder, herunder at fastlægge frihedsgrader i forbindelse med valg af fx forskningsmæssige problemstillinger og metodiske tilgange.

I forbindelse med scenarium 2 skal der knyttes nogle kommentarer til organiseringen af de forskningsmæssige ressourcer.

For det første er det vigtigt at der sikres en entydig og klart forståelig brug af enhedsbegreberne *fakultet*, *tjeneste*, *institut* og *center* på Forsvarsakademiet. Det er i øjeblikket uklart hvad der karakteriserer enhederne, og hvori forskellene består. Hvis Forsvarsakademiet ønsker en substantiel parallelitet til universiteterne, er det i den forbindelse nødvendigt at overveje om den nuværende brug af enhedsbetegnelserne *fakultet* og *institut* er korrekt i forhold til den begrænsede forskningsaktivitet som faktisk sker. Fx er institutterne meget små enheder uden forskningsproduktion.

For det andet må det, hvis Forsvarsakademiet ønsker at realisere *Vision 2010*, afklares hvordan de forskningsmæssige ressourcer skal organiseres så der sikres fagligt bæredygtige miljøer inden for

de forskningsmæssige satsningsområder. I den forbindelse kan der med fordel skeles til universiteterne, som er organiseret i to grundlæggende modeller, nemlig som mono- og flerfakultære.

Monofakultære universiteter er organiseret i ét fakultet der varetager forskning og uddannelse inden for ét fagområde. Et eksempel på et monofakultært universitet er Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole. Vælges en monofakultær organisering, kan der som nu sikres forskningsmæssig dækning for de bortprioriterede fagområder gennem netværksrelationer med både civile og militære forskningsmiljøer.

Flerfakultære universiteter er organiseret i et antal fakulteter som afspejler den forsknings- og uddannelsesmæssige forankring i forskellige fagområder. Et eksempel på et flerfakultært universitet er Københavns Universitet. Hvis Forsvarsakademiet vælger at brede forskningsmæssige prioriteringer skal afspejles i en flerfakultær organisering, står man over for store udfordringer med at skabe bæredygtige forskningsmiljøer med de givne ressourcer. Som det er tilfældet i øjeblikket, indebærer bredden at de enkelte forsknings- og uddannelsesenheder bliver meget små.

I forbindelse med både valg af formelle institutionelle betegnelser og den institutionelle organisering af forskningen og undervisningen på Forsvarsakademiet anbefaler evalueringsgruppen at man overvejer mulighederne i de mono- og flerfakultære organisationsformer og tager Forsvarsakademiets ressourcer i betragtning. Herunder anbefales det at der sikres en balance mellem antallet af forskningsenheder (fakulteter og institutter) og størrelsen af disse for at sikre fagligt bæredygtige enheder.

I forbindelse med disse beslutninger kan Forsvarsakademiet med fordel sammenligne sig med relevante internationale militære forskningsinstitutioner.

6.5.6 Forskningsmæssige prioriteringer under scenarium 2

I forbindelse med at Forsvarsakademiet beslutter hvordan forskningen fysisk skal organiseres, bør der også ske overvejelser over institutionens faglige forskningsmæssige prioriteringer. Efter evalueringsgruppens opfattelse er forsknings- og vidensproduktionen på Forsvarsakademiet meget spredt i øjeblikket med ofte små faglige miljøer til følge. I *Vision 2010* er desuden en formulering om at der på Forsvarsakademiet skal forskes "i det der undervises i, og undervises i det der forskes i". Denne formulering er ambitiøs hvis den ses i relation til de forholdsvis begrænsede forskningsmæssige ressourcer som er til rådighed.

Konkret giver gennemsynet af en publikationsoversigt fra Forsvarsakademiet og samtaler med ledelsen på Forsvarsakademiet indtryk af at den aktuelle forskning ved Forsvarsakademiet mest er af teknologisk art (ved Forsvarets Forskningstjeneste) og af militærpædagogisk, ledelsesmæssig og

psykologisk art (ved Fakultet for Militærpsykologi, Ledelse og Pædagogik), mens strategiske og sikkerhedspolitiske forskningsfelter synes at have lav prioritet på Forsvarsakademiet. Denne overordnede balance i de forskningsmæssige prioriteringsområder ses som en konsekvens af fraværet af forskning på institutterne under Fakultet for Højere Militær Uddannelse. Inden for de civilt relaterede fagområder sikres forskningsbaseringen på Stabskursus gennem eksterne samarbejder med civile forskningsmiljøer.

En nær kobling mellem forskning og undervisningskompetence inden for uddannelserne, og særligt Stabskursus' faglige kerneområder er vigtig for Forsvarsakademiets realisering af visionen om at blive universitært. Der er dog et behov for mere præcist at tydeliggøre inden for hvilke områder Forsvarsakademiet selv ønsker forskningskompetence, idet ovennævnte formulering i *Vision 2010* kan læses som et ønske om at skabe en forskningsprofil som i bredden svarer til uddannelsernes, og særligt Stabskursus', vidtfavnende faglighed.

Evalueringsgruppen anbefaler derfor at Forsvarsakademiet nøje overvejer inden for hvilke fagområder man ønsker selv at besidde forskningsmæssig kompetence og opbygge forskningsmiljøer, og hvor der med fordel kan etableres forskningsbaserings gennem nationale og internationale netværksrelationer. Netværksrelationerne kan både omfatte samarbejder med civile og militære forskningsinstitutioner.

Efter evalueringsgruppens opfattelse kan Forsvarsakademiet med fordel se på sine internationale søsterorganisationer i fx Tyskland, USA og Sverige og søge inspiration dér med hensyn til valg af satsningsområder og forskningsprofil.

De konkrete forskningsmæssige prioriteringer besværliggøres naturligvis af Stabskursus' brede faglighed, men det vurderes at være kontraproduktivt for Forsvarsakademiet at satse for bredt forskningsmæssigt. Ved valg af en forskningsmæssig profil er det vigtigt at den afspejler Forsvarsakademiets unikke militære kernekompetence inden for military science-området, og at netop den militære kompetence bliver et bærende element i den konkrete forskning. Der kan også inddrages viden fra civilt relateret forskning. Ved at foretage en militær fokusering af forskningen kan Forsvarsakademiet undgå at havne i en uheldig konkurrencesituation med beslægtede civile forskningsmiljøer hvorfra viden bør indhentes gennem netværkssamarbejder.

Evalueringsgruppen anbefaler derfor at Forsvarsakademiet er meget opmærksom på at den valgte forskningsprofil og forskningsproduktionen afspejler institutionens militære kernekompetence inden for military science-området. Herunder ses prioriteringer inden for fx de militære strategiske og operative områder som oplagte.

6.5.7 Akademiske hensyn i tilrettelæggelsen af Stabskursus

Som nævnt giver både erfarne interne og eksterne undervisere udtryk for at der siden reorganiseringen (1999) og etableringen af Forsvarsakademiet som det kendes i dag, er sket en række væsentlige og positive udviklinger af Stabskursus som er i god overensstemmelse med Forsvarsakademiets værdigrundlag og *Vision 2010*. Efter undervisernes opfattelse har uddannelsen udviklet sig i en retning som gør at den i dag i højere grad end tidligere ligner beslægtede universitetsuddannelser med hensyn til fx det faglige niveau, inddragelsen af metateori og analysemetodik samt specialets placering og betydning. Det er vanskeligt for evalueringsgruppen at vurdere rigtigheden af denne analyse, men den noterer sig at udviklingen er sket til alle gruppers tilfredshed.

Undervisningen på Stabskursus er velfungerende. De studerende og dimittenderne betoner med stor tilfredshed samspillet mellem forelæsninger og dialogorienterede undervisningsformer som en styrke ved Stabskursus. I den forbindelse bliver Forsvarsakademiets prioritering af syndikatarbejdsformen fremhævet som særlig udbytterig. Argumentationen herfor var dels fordybelsesmuligheden, dels elementet af gensidig læring ved at de studerendes store og forskelligartede videns- og erfaringsbaser udnyttes aktivt. Forsvarsakademiet har således foretaget en helt rigtig prioritering ved bevidst at sammensætte fx syndikatgrupper med henblik på erfaringsmæssig diversitet. Herved opnår man med de studerendes egne ord også en bedre og vigtig forståelse for kollegaer med anden værnbaggrund.

Stabskursus er et ekstremt komprimeret og tidsmæssigt presset uddannelsesforløb med stort pensum og mange konfrontationstimer. Stabskursus beskrives af Forsvarsakademiet og af studerende og dimittender som en generalistuddannelse der skal give officererne en række generelle kompetencer defineret i forhold til den efterfølgende ledelsesfunktion. Herved har uddannelsen en stærkt professionel forankring. Heroverfor slås det i *Vision 2010* fast at Forsvarsakademiet vil have et åbent og kritisk studiemiljø med vægt på fordybelse og refleksion. Balancen mellem generalistkompetencer og fordybelsesmulighed kræver en række centrale prioriteringer, herunder overvejelser om hvorvidt den aktuelle balance mellem faglig formidling på den ene side og fordybelse, selvvalgt refleksion (fx gennem valgfrihed) og specialisering på den anden side er optimal.

Hertil kommer at specialer på Stabskursus ikke kan udarbejdes af enkeltpersoner. Kravet om gruppebaserede specialer synes dog snarere at være institutionelt bestemt end akademisk motiveret idet officerens evne til at samarbejde på tværs af værnene ønskes udviklet. Dette er en målsætning som fint afspejler uddannelsens overordnede formål, at uddanne officerer til tjeneste i stabe og til chefstillinger med fokus på kompetencen til at fungere i beslutningsfællesskaber, men som kan virke kontraproduktivt i forhold til den enkeltes mulighed for faglig og akademisk fordybelse og specialisering på højeste uddannelsesniveau i forsvaret. Den kontraproduktive effekt er særlig

udtalt hvis ambitionen er at dimittender fra Stabskursus efterfølgende skal have kompetence til selvstændigt at forske eller producere anden ny viden på et universitært Forsvarsakademi.

Evalueringsgruppen anbefaler at Forsvarsakademiet overvejer om de kollektive og individuelle hensyn er rigtigt balanceret over for muligheden for selvstændig, akademisk fordybelse.

Et skift i retning af øget fordybelse og fleksibilitet for de studerende på Forsvarsakademiet vil dog få konsekvenser for den effektive formålsorientering som i øjeblikket præger både Stabskursus og Operations- og Føringsuddannelsen. Under besøget på Forsvarsakademiet blev det således klart og utvetydigt understreget af både studieledelsen, undervisere og studerende og dimittender at trods de positive udviklinger der er sket de seneste år, må en akademisering af linjeofficersuddannelserne på Forsvarsakademiet ikke blive et mål i sig selv.

Appendiks A: Præsentation af evalueringsgruppen

Dette appendiks indeholder en kort præsentation af evalueringsgruppen. Evalueringsgruppen er som beskrevet sammensat af personer med faglig relevant ekspertise inden for centrale områder i evalueringen af linjeofficersuddannelserne set i forhold til evalueringens primære og sekundære formål. Dette indebærer at evalueringsgruppen under ét har indsigt i det samlede civile uddannelsessystem (KVU, MVU, LVU, VVU samt diplom- og masteruddannelser), at evalueringsgruppen har særlig indsigt i en række civilt relaterede fagområder med central placering i linjeofficersuddannelserne, at der er repræsenteret indsigt i det militære system, herunder i linjeofficersuddannelsessystemet, og endelig at der i evalueringsgruppen er repræsenteret erfaring fra beslægtede evalueringer. Konkret har evalueringsgruppen følgende sammensætning:

Professor Bertel Heurlin (formand)

Professor i Europæisk integration og sikkerhed ved Københavns Universitet, Institut for Statskundskab, uddannelsesleder for Københavns Universitets Master i Europastudier, medlem af Forsvarskommissionerne af 1988 og af 1997, forskningschef for DUPI, Dansk Udenrigspolitisk Institut, 1996-2002, nu konsulent for DUPI. Forfatter og redaktør af 40 bøger om international politik, sikkerhedspolitik og strategi. Senest *The New World Order* (2000), *Global, Regional, and National Security* (2001), *China in Global Geopolitics* (2002), samt følgende udgivelser i 2003, *Riget, Magten og Militæret*, *Quo Vadis Nato* og *Revolution in Military Affairs*.

Direktør Hans Stige Hansen

Medlem af Storstrøms Amtskommunes direktion med særligt ansvar for uddannelses-, kultur- og arbejdsmarkedsområdet (1984-). Læreruddannelse, Holbæk Seminarium (1967), kurser i offentlig ledelse (KIOL) samt i administrativ og pædagogisk ledelse. Formand for Undervisningsministerens råd for de Mellemlange Videregående Uddannelser. Medlem af Undervisningsministerens råd for de gymnasiale uddannelser. Censorformand på masteruddannelsen på Dansk Institut for Gymnasiepædagogik, Syddansk Universitet.

Direktør Martin Lauth Lauridsen

Cand.merc. fra Handelshøjskolen i København, MBA fra University of Wisconsin. Administrerende direktør for FUHU. 20 år i den finansielle sektor og 9 år direktør for TietgenSkolen i Odense. Har i en årrække været ekstern lektor ved Handelshøjskolen og er nu censor ved universiteternes erhvervsøkonomiske uddannelser. Har blandt andet været medlem af Folketingets meritudvalg og af Samfundsuddannelsesrådet. Medlem af Akademirådet og Visionspanelet for Innovation og Selvstændighedskulturer i Uddannelserne. Repræsenterer FUHU i flere bestyrelser.

Docent Anders Marelus

Docent ved Uppsala Universitet, Sverige. dr.phil. i fysik ved Uppsala universitet (1968), universitetslektor i fysik (1968-2001). Har været institutleder ved det Fysiske Institut ved Uppsala Universitet og rektor for Högskolan Dalarna. Har desuden deltaget i evalueringer ved det svenske Högskoleverket af officersuddannelserne ved Försvarshögskolan i Stockholm og af de svenske videregående søfartsuddannelser.

Lektor Jan Molin

Cand.psych. fra Københavns Universitet, nu lektor, dr.merc. ved Institut for Organisation og Arbejdssociologi, Handelshøjskolen i København (CBS). Gæsteprofessorophold ved Brunel University, London UK og Stanford University, Californien, USA. Studieleder for Master of Management Development ved CBS-CELL (Center for Executive Learning and Leadership). Bestyrelsesmedlem i CBS Learning Lab. FUHU's uddannelsespris 2000. Forfatter til en række bøger, prisopgaver og artikler om organisatoriske læreprocesser, senest disputatsen *Den indfoldede orden, den udfoldede praksis*. Tidligere medlem af EVA's styregruppe ved evalueringen af Kaospilotuddannelsen.

Generalmajor Ebbe Rosgaard

Chef for Personelstaben, Forsvarskommandoen. Seneste uddannelser: Stabskursus ved Forsvarsakademiet (1985-86), NATO Defense College (1993), Forsvarschefens Sikkerhedspolitiske Kursus (1994) og Sikkerhedspolitisk Kursus, Marshall Center, Tyskland (2002). Seneste ansættelser i forsvaret: chef for Flyvertaktisk Kommando (1997-00), chef for Combined Air Operation Centre 1 (1997-00), chef for Personelstaben, Forsvarskommandoen (2000-03) og Den Permanente Danske Repræsentant i NATO Militærkomité (fra 2003).

Kontorchef Eva Teilmann

Kontorchef ved Registraturen på Aarhus Universitet siden 1988. Uddannet cand.phil. i samfundsfag fra Københavns Universitet. Tidligere ansat på Studievejledningen på Københavns Universitet og i Undervisningsministeriet. Formand for Kursusrådet for Vejlederuddannelsen ved de Videregående Uddannelser. Erfaring med analyser af studieforløb, frafald og uddannelsesstatistikker specielt for universitetsuddannelserne.

Appendiks B: Oversigt over selvevalueringsrapporter og bilag

Dette appendiks giver en oversigt over det dokumentationsmateriale som Flyvevåbnets Officersskole, Hærens Officersskole, Søværnets Officersskole og Forsvarsakademiet har udarbejdet og skaffet i forbindelse med evalueringen af linjeofficersuddannelserne. Der skelnes mellem selvevalueringsrapporter (fed markering) og bilagsmateriale til de enkelte rapporter (normal markering) fra de enkelte uddannelsesinstitutioner.

Flyvevåbnets Officersskole

Selvevalueringsrapport over Officersgrunduddannelsen

- Ingen bilag.

Uddannelsesbeskrivelse over grundlæggende militæruddannelse og sergentuddannelse

- Bilag 1, Udkast til grundlæggende militær- og sergentuddannelse for officers- og reserveofficers-aspiranter
- Bilag 2, Kriterier mv. for antagelse af aspiranter til og gennemgang af officersgrunduddannelse
- Bilag 3, Bestemmelser for karaktergivning ved forswarets skoler.

Delrapport over funktionsuddannelsen på teknisk linje (Fase II og IV)

- Bilag 1, Uddannelsesinstruktion for OGU Fase II, teknik
- Bilag 2, Uddannelsesinstruktion for OGU Fase IV funktionsuddannelse, teknik M-G-1775.

Delrapport over funktionsuddannelsen på den stationsoperative linje (Fase II og IV)

- Bilag 1, Indledende funktionsuddannelse (fase II) – Stationsoperativ linje 2002
- Bilag 2, Officersgrunduddannelse, fase IV, for OGU hold 99/02
- Bilag 3, Officersgrunduddannelsen, fase IV for OGU hold 1999/2002
- Bilag 4, Kriterier mv. for antagelse af aspiranter til og gennemgang af officersgrunduddannelse.

Delrapport over funktionsuddannelsen på kontrol- og luftforsvarsoperativ linje (Fase II og IV)

- Bilag 1, Fase II aspirantuddannelse og gruppeførerpraktik (kontrol og varsling)
- Bilag 2, Fase II aspirantuddannelse og gruppeførerpraktik (HAWK)
- Bilag 3, Fase IV Funktionsuddannelse (Taktisk kontrolofficer)
- Bilag 4, Fase IV Funktionsuddannelse (kontrol og varsling)
- Bilag 5, Uddannelsesinstruktion O-G-0766 (kontrol- og Varslingsuddannelsen JAN 1995)

- Bilag 6, Uddannelsesinstruktion for Officersgrunduddannelsen Fase II aspirantuddannelsen DE-HAWK og STINGER O-G-0767
- Bilag 7, Uddannelsesinstruktion O-G-0487 (kontrol- og Varslingsuddannelsen MAR 1987)
- Bilag 8, Uddannelsesinstruktion for Officersgrunduddannelsen Fase IV, funktionsuddannelsen O-G-0451 Tactical Control Officer (TCO)
- Bilag 9, Operationsinstruktion NO 73. Trænings- og kvalifikationsprogrammer for KVS operative personel
- Bilag 10, Operativ inspektionsvirksomhed ved DEHAWK eskadriller
- Bilag 11, Klassificering, træning og kvalifikation for operativt kontrol- og varslingspersonel
- Bilag 12, Klassificering, status og træningsprogram for operativt raketluftforsvarspersonel
- Bilag 13, Kriterier mv. for antagelse af aspiranter til og gennemgang af Officersgrunduddannelsen.

Delrapport over den akademiske del af Officersgrunduddannelsen (Fase III)

- Bilag 1, Kundgørelse fra forsvaret B.4-41
- Bilag 2, Bestemmelser for karaktergivning ved Forsvarets skoler. FKOBST 180-1 DEC 1991
- Bilag 3, Flyvevåbnets Uddannelsesdirektiv for Officersgrunduddannelse Fase III G-G-0325
- Bilag 4, Flyvevåbnets Uddannelsesinstruktion for OGU Fase III G-G-0325
- Bilag 5, Ledelse og uddannelse: Grundbog. FKOPUB PS. 180-3
- Bilag 6, Flyvevåbnets værdigrundlag
- Bilag 7, Flyvevåbnets Officersskoles pædagogisk profil
- Bilag 8, Funktionsbeskrivelser
- Bilag 9, Stanine-tabellen
- Bilag 10, Retningslinjer for merit i forhold til Officersgrunduddannelsen og videreuddannelsestrin I og II for ledere
- Bilag 11, Administrative bestemmelser for Forsvarets Personeludviklings- og Bedømmelsessystem (FORPUBS) for militært personel
- Bilag 12, Kriterier mv. for antagelse af aspiranter til og gennemgang af officersgrunduddannelsen
- Bilag 13, Undervisning i praksis. FKOPUB PS. 180-6
- Bilag 14, Vejledningssamling for udarbejdelse af større projekter/ opgaver på FLOS
- Bilag 15, Skema for Fagspecifik tilbagemelding
- Bilag 16, Skema for ikke fagspecifik tilbagemelding
- Bilag 17, Driftsstatusrapport i forbindelse med FTK handlingsprogram 2001
- Bilag 18, Helhedsinspektion ved Flyvevåbnets Officersskole 2002-01-21--25
- Bilag 19, Vision 2010.

Selvevalueringsrapport over Videreuddannelsestrin I-Ledere

- Bilag 1, Kundgørelse for forsvaret B.4-41
- Bilag 2, Bestemmelser for karaktergivning ved forsvarets skoler. FKOBST 180-1 DEC 1991
- Bilag 3, Flyvevåbnets Uddannelsesdirektiv for Videreuddannelsestrin I – ledere (VUT I/L)
- Bilag 4, Uddannelsesinstruktion for Flyvevåbnets Officerssskole Videreuddannelsestrin I for ledere (VUT I/L)
- Bilag 5, Kriterier for niveauplacing af stillinger
- Bilag 6, Funktionsbeskrivelser
- Bilag 7, Retningslinjer for merit i forhold til Officersgrunduddannelse og Videreuddannelsestrin I og II for ledere
- Bilag 8, Administrative bestemmelser for Forsvarets Personeludviklings- og Bedømmelsessystem (FORPUBS) for militært personel
- Bilag 9, Vejledningssamling for udarbejdelse af større projekter/ opgaver på FLOS
- Bilag 10, Ledelse og uddannelse: Grundbog. FKOPUB PS. 180-3
- Bilag 11, Skema for Fagspecifik tilbagemelding
- Bilag 12, Skema for ikke fagspecifik tilbagemelding
- Bilag 13, Driftsstatusrapport i forbindelse med FTK handlingsprogram 2001
- Bilag 14, Helhedsinspektion ved Flyvevåbnets Officerssskole 2002-01-21--25
- Bilag 15, Vision 2010
- Bilag 16, Flyvevåbnets værdigrundlag
- Bilag 17, Flyvevåbnets Officersskoles pædagogiske profil
- Bilag 18, Undervisning i praksis. FKOPUB PS. 180-6
- Bilag 19, Arbejdstilrettelæggelses-skemaer.

Uddannelsesbeskrivelse af Flyvevåbnets Operationskursus

- Bilag 1, Royal Danish Air Force Air Operations Doctrine.

Hærens Officersskole

Beskrivelse af Fase I Hæren (Den forudsætningsskabende grundlæggende militær- og sergentuddannelse)

- Ingen bilag.

Selvevalueringsrapport for OGU HRN (Fase II – III)

- Bilag 1, Kundgørelse for Forsvaret B. 4-41, 1994
- Bilag 2, Direktiv for Chefen for Hærens Officersskole
- Bilag 3, HO år 2000 rapporten
- Bilag 4, Blivende Bestemmelser for Hærens Officersskole
- Bilag 5, HO DIR 2002
- Bilag 6, CHHO UUDIR for OGU
- Bilag 7, Våbenkurser uden for HO
- Bilag 8, Kadetdatabasen
- Bilag 9, Eksempelvis personelbedømmelse fra OGU, hold BENNIKE
- Bilag 10 Adfærdskodeks
- Bilag 11, Metodeoversigt
- Bilag 12, HO vejledningssamling for OGU hold BENNIKE (HOVEJSAM)
- Bilag 13, Eksempel på funktionsbeskrivelse på civil lærer
- Bilag 14, Prøver og eksaminer på OGU, hold BENNIKE, herunder angivelser af om disse påføres eksamensbeviset eller ej
- Bilag 15, Behandling af rapport over målkontrol for OGU, hold HELGESEN 1994/97
- Bilag 16, Eksempelvis tilbagemelding på projekt Krigshistorie
- Bilag 17, Oversigt over undervisningslokaler m.m.
- Bilag 18, Samlet evalueringsoversigt for OGU, hold BENNIKE
- Bilag 19, Udviklingsplan for OGU, hold BENNIKE
- Bilag 20, Eksempel på CHOGU halvårsrapport
- Bilag 21, Direktiv for Pædagogisk Kompetencecenter
- Bilag 22, IT-understøttet evalueringssystem
- Bilag 23, HO skr. 180.4 0100031-009 af 2002-02-08 inklusive notat vedrørende hærens fremtidige officersuddannelser
- Bilag 24, Forkortelsesliste.

Selvevalueringsrapport for VUT I/L Hæren

- Bilag 1, Kundgørelse for Forsvaret B. 4-41, 1994
- Bilag 2, Direktiv for CHHO
- Bilag 3, HO år 2000 rapporten, inklusive HO Uddannelsespolitik
- Bilag 4, Blivende Bestemmelser fra HO
- Bilag 5, CHHO DIR for VUT 1/L hold KROGH
- Bilag 6, Uddannelsesplan for VUT I/L, hold KROGH
- Bilag 7, HO vejledningssamling for VUT1/L, hold KROGH
- Bilag 8, Eksempelvis personelbedømmelse fra VUT I/L, hold KROGH
- Bilag 9, Metodeoversigt
- Bilag 10, Eksempel på funktionsbeskrivelse for civil lærer
- Bilag 11, Oversigt over prøver og eksaminer på VUT1/L, hold KROGH, herunder angivelse af om disse påføres eksamensbeviset eller ej
- Bilag 12, Eksempelvis tilbagemelding på speciale
- Bilag 13, Oversigt over HO undervisningslokaler m.m.
- Bilag 14, HO DIR 2002
- Bilag 15, Samlet evalueringsoversigt for VUT I/L, hold KROGH
- Bilag 16, Udviklingsplan for VUT I/L, hold KROGH
- Bilag 17, Eksempel på CHVUT halvårsrapport
- Bilag 18, Behandling af rapport over målkontrol for VUT I/L, hold RYE (1996-98)
- Bilag 19, Direktiv for Pædagogisk Kompetencecenter
- Bilag 20, Direktiv for Stabsstudieprojekt VUT I/L
- Bilag 21, HO skr. 180.4 0100031-009 af 2002-02-08 inklusive notat vedrørende Hærens fremtidige officersuddannelser
- Bilag 22, IT-understøttet evalueringssystem
- Bilag 23, Forkortelsesliste.

Søværnets Officersskole

Beskrivende evaluering: Uddannelse af kadetaspiranter del 1

- Bilag 1, Uddannelse af kadetaspiranter (del 1). SOKPUB 180-509 (A).

elvaluering: Uddannelsen til kadetaspirant del II – operativ linie

- Bilag 1, Bilag til Søværnets Officersskole. Selvevaluering: Uddannelsen til kadetaspirant del II Operativlinje.

Selvevaluering: Marineingeniøruddannelsen

- Bilag 1, Marineingeniøruddannelsen: Fagplaner.

Selvevaluering: Officersgrunduddannelsen (navigationstogt – marineingeniørtogt)

- Bilag 1, Fagplan: Togt. SOKPUB 180-513 (D).

Selvevaluering: Officersgrunduddannelsen

- Bilag 1, Kapitel 1 Uddannelsesdirektiv
- Bilag 2, Kapitel 2: Generel uddannelsesbeskrivelse
- Bilag 3, Kapitel 3: Klassifikation af uddannelsesmål (taxonomi)
- Bilag 4, Kapitel 4: Fagplaner: fællesfag og specialfag O- & T-linie
- Bilag 5, Tillæg A: Uddannelsesforløb OGU O-linie og T-linie
- Bilag 6, Tillæg B: Eksaminer
- Bilag 7, Tillæg C: Personelbedømmelse.

Selvevaluering: Officersgrunduddannelsen (afsluttende togt)

- Bilag 1, Fagplan: Togt. SOKPUB 180-513 (D).

Selvevaluering: Taktisk Officers Kursus for officerer i søværnet

- Bilag 1, Direktiv for uddannelsen på taktisk officers kursus (TOK) (TVS 010)
- Bilag 2, Kursusbeskrivelse, Søværnets taktik- og våbenskole. Kursuskode: AIS 602-604
- Bilag 3, Fagplan AIS 602-603
- Bilag 4, Notat vedr. indhold af ASO 300 (TOK 02)

Selvevaluering: VUT I/L for officerer i søværnet

Selvevaluering: Obligatorisk forkursus til VUT II/L

Forsvarsakademiet

Selvevalueringsrapport for Videreuddannelsestrin II – Stabskursus

- Bilag 1, Kundgørelse for Forsvaret, B.4-41 af 1994
- Bilag 2, Detailplan for Stabskursus på Videreuddannelsestrin II for militære ledere 2001/2002
- Bilag 3, Personelstrukturen af 1983 (P. 83)
- Bilag 4, Fysiske basiskrav
- Bilag 5, Kursusopslag/optag på VUT II/L-Stabskursus 2002-2003
- Bilag 6, Fakultet for højere militær uddannelse. Vejledningssamling (FHMU VEJSAM)
- Bilag 7, Det nye Forsvarsakademi.

Selvevalueringsrapport for VUT-II/L – Operations- og Føringsuddannelsen

- Bilag 1, Afsnit 1, 4-11 fra detailplan for Operations- og Føringsuddannelse (VUT II/L – OFU)
- Bilag 2, Retningslinjer for udarbejdelse af hovedopgaver (KO:A-010)
- Bilag 3, Direktiv for uddannelsen i forsvaret (FKOPS. 180-2)
- Bilag 4, Kundgørelse for Forsvaret, B.4-41 af 1994
- Bilag 5, Direktiv for forskning, uddannelse, udvikling og formidling (FAK DIR 02)
- Bilag 6, Personel befaling for hæren 30-2001 tillæg B. Adgangskrav for optagelse på videreuddannelsestrin II
- Bilag 7, Forklaring af visse militære begreber
- Bilag 8, Principper for troppeenhedens føringsvirksomhed.

Supplerende informationer fra Forsvarsakademiet

Som supplement til selvevalueringsrapporterne og bilagsmaterialet har Forsvarsakademiet skaffet følgende materiale til brug for evalueringsgruppen:

- Forsvarsakademiets Vision 2010 og diverse overheads om organisatorisk og opgavemæssig udvikling af Forsvarsakademiet
- Oversigt over forskningspublikationer fra Forsvarsakademiet
- Oplysninger om personale og ansættelsesforhold samt forskningsaktivitet ved Forsvarsakademiet, herunder ved Fakultet for Højere Militær Uddannelse (Institut for Statskundskab, Institut for Operationer, Institut for Organisation og Styring samt Institut for Militærteknologi og Informatik), ved Forsvarets Forskningstjeneste samt ved Fakultet for Militærpsykologi, Ledelse og Pædagogik.